POL DE MONT

*

DE GOUDEN DISTEL

HOUTSNEDEN VAN JAN F. CANTRÉ

GERA KRAAN—v. d. BURG

KNOTWILGEN

Ingenaaid f 1.90 Gebonden f 2.75

Hier wordt ons aangeboden een boek in schoone taal naar nieuwen trant geschreven. Het doet ons de pijnlijke teleurstellingen kennen, die nog al eens het deel van het jeugdig vrouwenleven moeten zijn. Wij twijfelen niet of dit boek zal zijn lezers wel vinden.

Geref. Vlaardingsch Kerkblad.

Het is een nobel en eerlijk boek, goed geschreven....

Leeuwarder Kerkbode.

....Toch, ik houd van dit boek. Het is frisch, het is Christelijk in den goeden zin van het woord.

Chr. Schoolblad Onze vacatures.

—

DE OUDE STRIJD OM HET BESTAAN

door

L. E.

Ing. f 2.50, Geb. f 3.50

„De schrijfster verplaatst ons met dit boek in de tweede helft der achttiende eeuw. In de Graafschap Zutphen.
't Verhaal is goed verteld, de entourage is levendig en reëel; de psychologische factoren komen goed tot hun recht."

Alg. Weekbl. v. Chr. en Cultuur.

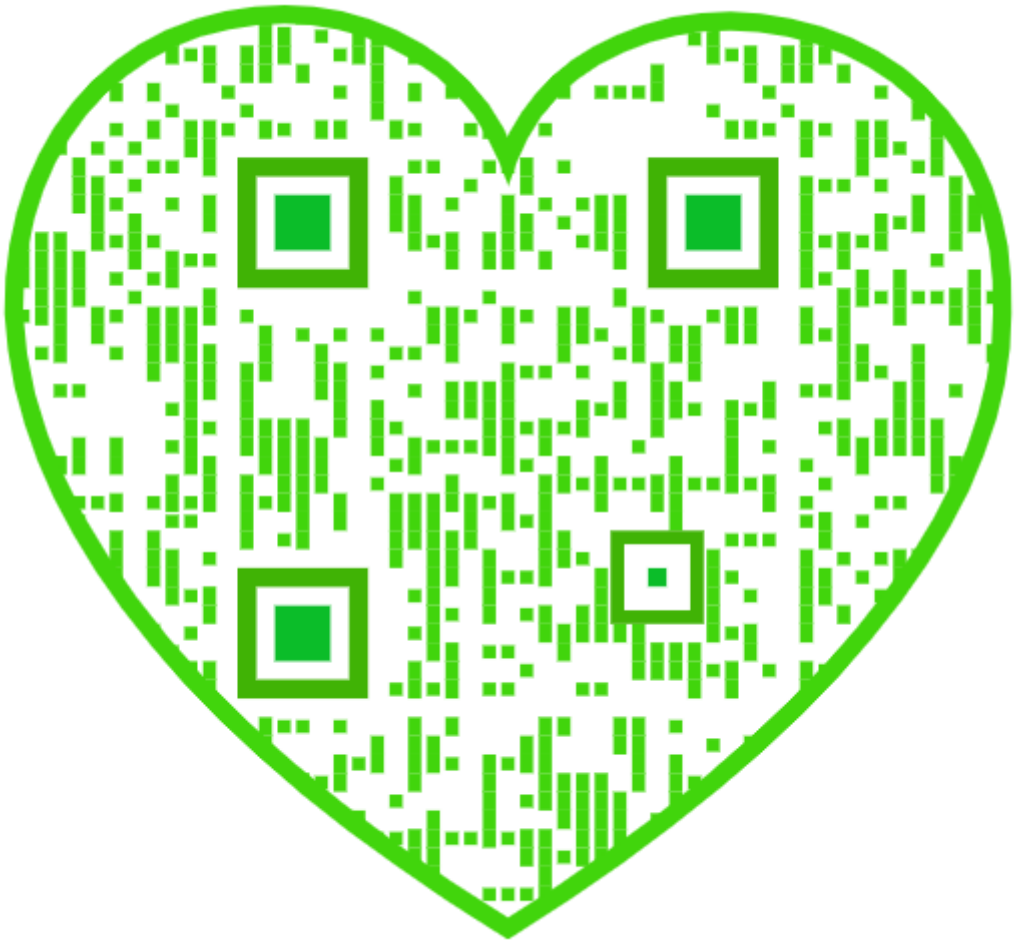

DE GOUDEN DISTEL

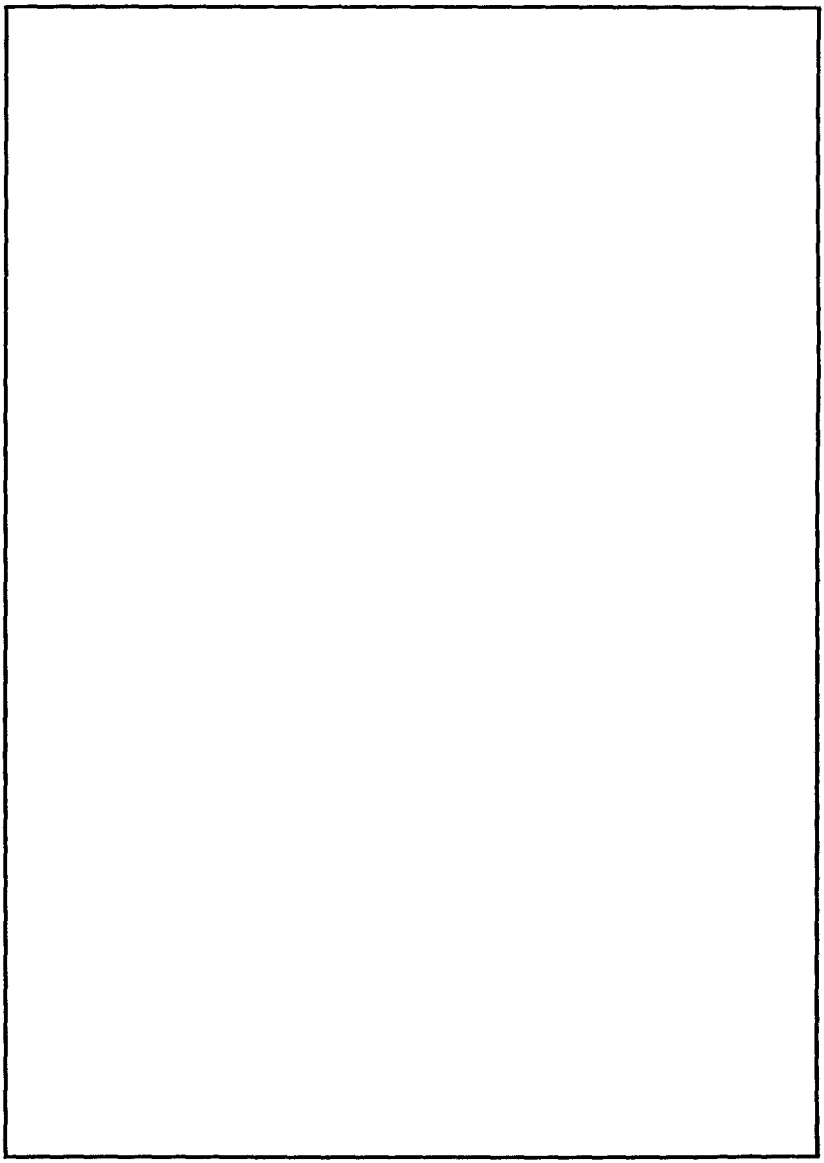

POL DE MONT

DE GOUDEN DISTEL

LEGENDEN EN KRONIJKEN

HOUTSNEDEN VAN JAN F. CANTRÉ

N.V. G. J. A. RUYS' UITGEVERS-MIJ - ZEIST

VAN GOTELINDIS

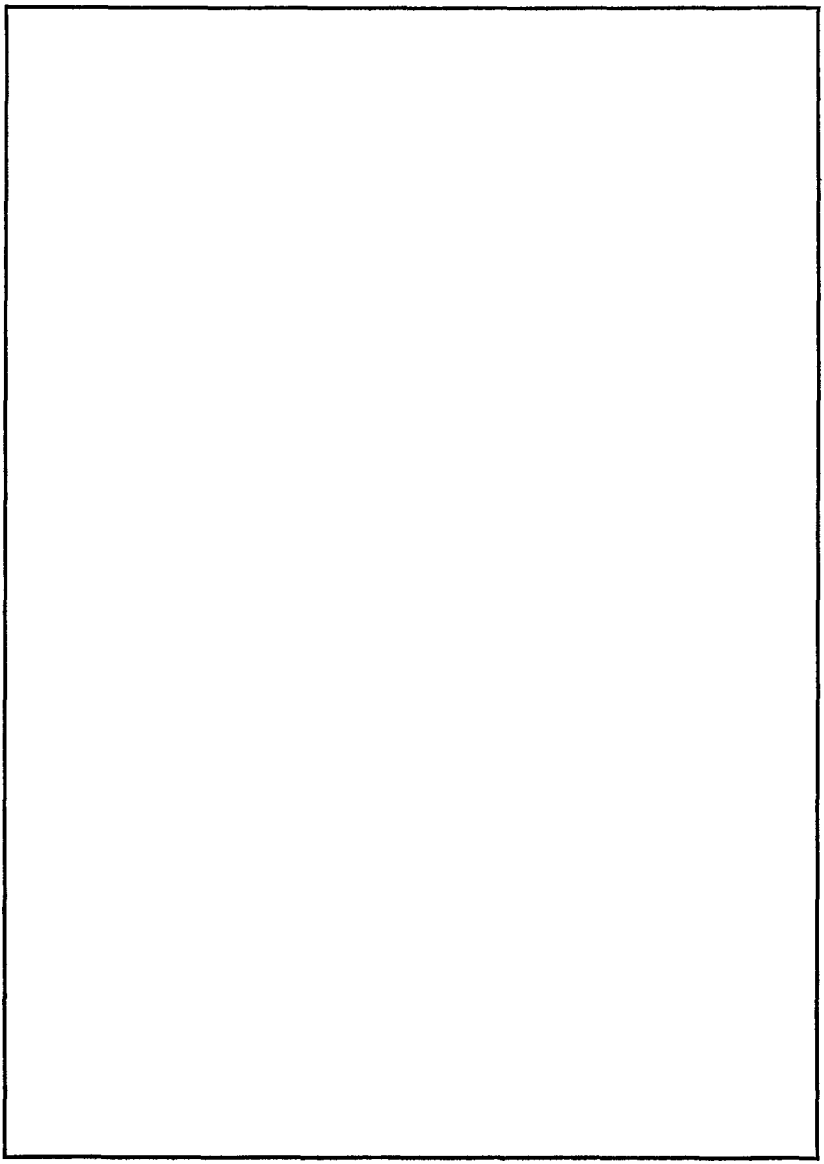

Heel lang, bijna twaalf volle eeuwen geleden, toen Pippijn de Korte Meier van Haspengouw was en de vrome monnik Willebrordus de bewoners van Kennemerland en Oost-Friesland en van de nog nauwelijks ontgonnen Kempen bekeerd had, zat de kleine blonde Gotelindis vóór het venster van de lage, donkere smidse, zag met verwonderde oogen op naar de duizend goudlichtjes, die één voor één boven haar hoofd ontvlamden, en luisterde naar het zwevende gezang van de klokken, die vertelden van het wonderbare Jezuskindje, dat door de engelen op de aarde was gebracht....

Haar broertjes en zusjes waren al lang gaan slapen, en zij zat nog maar half ontkleed vóór het venster, het eenige, dat licht doorliet in de donkere smidse, en, als het licht van de sterren haar oogjes verblindde, zag ze even een poosje naar de stille witte wereld, die als in slaap aan haar voeten lag.

Het huisje van smid Radegais lag op een eenzamen uithoek, een lagen heuvel vlak naast den ruwgebouwden vestingmuur van het Frankische stadje, dat de kerstnacht gehuld had in mousselien van sneeuw, neerrafelend in half bevroren trossen en bloemen van de strooien daken en de houten riggels van vensters en deuren.

Vlak vóór haar, over het boschpad tusschen de dennen, stroomde de zachtgolvende glans van een heel klein lampje, dat haar vader vlak boven de deur van den stal had opgehangen, en in dat schijnsel zag ze donkere gedaanten bewegen, gestalten van buren, die naar het stadje gingen, om de kerstmis te hooren in de kleine kapel.

De maan zeilde statig voort langs den hemel en de pinkelende sterren waren heel licht.

De velden lagen als wit fluweel, schitterend van kristallen tusschen de wilgen, en in elk van de huisjes beneden in het dal brandde de lichtjesboom en vergulde met zachten gloed de heel kleine, in lood gevatte ruiten.

En zachtjes, al maar zachtjes door zongen de klokken, de mooie nieuwe klokken, die pas door den bisschop gezegend waren en hoog in den klokkentoren van Ludike waren opgehangen; en als de wind haar lijze galmen in de richting van hun huisje woei, dan was 't haar, of ze in de wolken stemmen hoorde, stemmen, die wonderlieflijke liederen zongen en uit de verte door andere beantwoord werden.

Andere kinderen, jongens en meisjes, met welke zij overdag al eens speelde, en die door een rondreizend priester, een volgeling van Bonifacius, waren gedoopt, hadden haar gezegd, dat heel ver daar van daan, heel ver in het Oosten, waar de zon 's morgens in goud achter de boomen verrijst, in dézen nacht een kind werd geboren en telkens weer, door alle eeuwen heen, elk jaar geboren zou worden tot heil van de menschen en ook van haar.

En ter herinnering aan het kleine kindje, dat, in dat verre land in het Oosten, in een stadje, dat Bethlehem heette, geboren werd, toonde men in dezen wonderen decembernacht in al de kerken een klein popje van was in een houten kribbetje met een krans van lichtjes eromheen.

En de kinderen van het dorp hadden haar ook verteld, dat, wanneer nu al meer dan 700 jaren geleden dat kindje *niet* ware geboren, — een arm klein kindje in het hooi van een stal, — de menschen nooit in den hemel hadden

kunnen komen, waar het kindje speelde met blonde engelen en waar zijn moedertje zat allernaast den troon van God.

En ze voegden er bij, hoe de priester hun had gezegd, dat in den nacht, toen het kindje geboren was, er een groote ster in het Oosten was verschenen, die langzaam voortschoof langs de fluweelblauwe lucht, tot ze stil hield boven een kleinen stal, waar men door de reet van de deur een os en een ezeltje zien kon en een mooie vrouw met goudblonde haren, die zich heenboog over het kind in de krib.

En boven het huisje schoven dan de wolken vaneen en om de randen heen kwamen kleine kindergezichtjes gluren, die zongen met hun hooge, blijde stemmen:

„Eere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de menschen een welbehagen."

Dan opende zich de deur van den stal en als men, zich op de teenen heffend, naar binnen gluurde, zag men in de krib het beeldschoone kindje, veel mooier dan dat, wat ze nu in de kerk aanbaden, met een wonderen schijn van licht om het hoofd.

Vóór het kribje knielden herders, eenvoudige mannen uit de velden en later kwamen er drie schitterende koningen in lange, slepende glansgewaden, die kostelijke geschenken brachten, goud, wierook en myrrhe, aan het blonde kind.

Eigenlijk had ze nooit recht kunnen begrijpen, wat de kinderen verhaalden. Haar vader, de smid, diende de oude goden: Heimdaal met den horen en Woden den Machtige en Balder met de zonneoogen, en boven zijn legerstede hing de uitgebleekte schedel van een paard en boven zijn deur-

post twee groote ijzeren paardenhoeven, om de booze geesten te weren in den nacht.

Maar Gotelindis hield niet meer van de oude goden. Ze hoorde liever van het blonde kindje, dat nu met de engeltjes speelde en geboren was in een stal.

En telkens als de kinderen haar het kerstverhaal deden, ontwaakte in haar een groot verlangen, om naar Bethlehem te gaan en het wondere wichtje te zien.

Hoe zou ze het heilige stadje vinden, waar het kindje met de lichtkroon geboren was? ....

Maar had niet de ster de koningen geleid elk jaar, zonder ze ooit te laten verdolen?

Kon diezelfde ster ook nu haar niet geleiden naar dat kleine hutje in het verre land?

Ze zag op, als zocht ze de ster aan den donkerblauwen fluweelzachten hemel, waar de gouden lichtjes al flauwer blonken als witte wolkjes in sluiers van mist.

Kom, ze wilde het ezeltje zadelen, dat achter de smidse in het havelooze stalletje aan de kribbe stond.

Ze sloop naar buiten op haar bloote voetjes, nam haar kleine sandalen in de hand en nu zag ze een groote heldere ster, die, met vijf wijduitstaande puntige stralen, blonk als een zon achter haars vaders huis.

En die wondere ster zweefde in gouden glans. Als een lichtend spoor trok ze langs de hemelen en in de mooie, bevende laaie was 't haar, of ze slanke gedaanten ontwaarde, heel blank, heel rein, bijna één met de wolken, die als schaapjes dreven in de hemelwei. Buiten, uit den kleinen stal, klonk het klagelijk „hia" van Bodo, haar

ezeltje, een klein grijsgrauw diertje op lage pootjes, waarmee haar moeder het ijzer, dat haar vader gesmeed had, de zware lansen, zwaarden en schilden, driemaal in de week naar den wapensmid bracht.

En 't was haar, of die heldere ster voor haar alleen door het kindje was gezonden, om haar te wijzen, waar zijn kribje stond.

Nu hing ze haar roodwollen manteltje om, strikte t kleine mutsje van bont om haar krullen, maar, eer ze binnenging in den stal, zocht ze haastig haar liefste speelgoed bijeen, een rateltje en een houten heiligenbeeldje, beide van een buurmeisje gekregen, haar sijsje in zijn houten kooitje en haar allerliefste wit konijn.

Dat was, buiten moeder en vader, al het liefste, wat ze op aarde kende!

En na nog wat appels en noten in haar schortje te hebben gebonden, sloop ze in den stal en maakte het ezeltje los.

Haar ouders en zusjes lagen rustig te slapen, en heel zachtjes trad ze op haar bloote voetjes, want vader en moeder mochten het niet weten, dat zij zoo alleen op reis naar het kerstkindje ging.

Het was nog niet heel laat in den nacht, niet later dan negen of tien uren, maar koud was het, vinnig koud. En toen ze het ezeltje zadelen wou, kon ze eerst bijna haar handjes niet bewegen en moest ze lang met haar adem haar vingertjes warmen, eer het harde leêr door de gespen wou.

Toen zette ze haar voetje in den beugel, en vlug, met een wipje, sprong ze in het zadel.

Ze reed op haar ezeltje voort door de sneeuw, die met miljoenen goudvonkjes schitterde onder de sterren.

En telkens hoorde ze het kleine klokje, nu ver, ver weg over de lichte landen, waar de maan al hoog aan den hemel stond, met een kring van licht als een kroon in de wolken.

Het stadje droomde aan haar voeten en langzaam, één voor één, zag ze meer en meer goudschitterende sterren pinkoogelend lachen door de sneeuw, die in dichte vlokken om haar hoofdje begon te vallen.

Ze trok door dichtbesneeuwde velden, over hillen en heuvelen, door kleine onaanzienlijke dorpen, eigenlijk nog niets meer dan gehuchten: een paar hoeven, omgeven door wat kleine hutten en stulpen, waar ze door de roode schittervensters den gloed zag van den lichtjesboom; en telkens als haar ezeltje struikelde en de hevige kou haar dreigde te bevangen, gaven die lichtvenstertjes haar nieuwen moed.

Witte vlokjes daalden neder als donsjes uit de vleugelen van engelen, dichter, telkens dichter over haar.

De hooge boomen bogen de takken, die zachtjes kraakten onder den witten last, telkens als de wind ze even schudde.

De huisjes doken weg in de vacht als onder een zachte, warme deken. Alleen een groot klooster, dat, rank en blank met slanke torens, en naast een bevrozen meertje lag, blonk beneden een heuvel met glinsterende vensters, waar in ieder ruitje een zonnetje scheen.

En altijd dichter vielen de vlokjes. Het meisje reisde verder door een zee van wit, een eindelooze vlakte van ongerept wit.

En de vlokken warrelden neer als pluimpjes, als donsjes, als kleine fijne ijskristallen en maakten de oogen van het ezeltje blind.

Zoo dwaalden ze over heg en steg, en de weiden werden één met de vale wolken, waar de maan in verdween, bloedig rood als een zon.

Gotelindis hield de oogen gesloten. Ze dacht, dat ze nu wel spoedig zou sterven. De kou verstijfde haar kleine voetjes; haar vingers lieten de teugels vallen, en ze kon de gouden ster niet meer zien.

Maar in haar ooren droomde het teerzoete gezang, en toen ze het hoofdje op de borst liet vallen en roode vlammen vóór haar oogen dansten, hoorde ze op eens een wondere stem, die heel, heel zacht in haar ooren trilde, zonder dat zij de woorden kon verstaan.

En plotseling stond ze vóór een heel hooge hille, waar al de boomen en struiken onder de sneeuw lagen bedolven, geheel wit van ijzel in den manenacht.

En toen ze de oogen opende, zag ze, dat er een jongetje naast haar ging en haar ezeltje bij de teugels had genomen, dat nu voetje vóór voetje den berg besteeg.

Het was een heel vreemd, heel tenger kind, met fijne, lichtblonde haren. Een lang blauw kleed hing neer op zijn voetjes en hij had een klein, buigzaam takje in de hand, waarmee hij den rug van het ezeltje streelde.

„Gaat gij ook naar Bethlehem?" vroeg hij zacht.

Het meisje knikte beschroomd met het kopje. Ze was nog te veel van koude bevangen, van kou en van de vermoeienis van dien heel langen tocht.

Maar vol vertrouwen hief ze haar gezichtje op naar den kleinen jongen, die het ezeltje verder voerde bij den toom.

Nog altijd was het landschap van sneeuw en ijs. Maar de zon verrees langzaam achter de bergen. Als een reuzenschild hing ze tusschen de boomen, die zachtjes fluisterend de sneeuw deden stuiven, neerritselend op den harden grond.

Ver in de lucht, naar het Zuiden toe, dreef een vlucht zwaluwen boven hun hoofd.

Lang- en bedachtzaam stapte het ezeltje verder en deed de metalen klokjes rinkelen, die aan een koordje hingen om zijn hals.

Zoo langzaam, al hooger, bestegen ze den berg.

En eensklaps, waakte of droomde het kind? 't Was of het landschap begon te veranderen, of er een zachter koeltje woei, of de sneeuw van de boomen begon te smelten en zacht neer te schuiven met vochtige klompjes langs de stammen, en alsof aan de takjes knopjes begonnen te zwellen. Het winterlandschap was plotseling verdwenen, en ze zagen vóór zich een lieflijke weide, een vlakte met geurige lentebloemen en 't jonge, frissche voorjaarsgroen.

Gotelindis was van 't ezeltje gesprongen. Het jongetje bond het vast aan een boom, en dadelijk begon het dier tevreden te grazen en knabbelde gulzig aan de kleine plantjes, die overal tusschen de steenen ontsproten, terwijl de kinderen te voet hun weg volgden, Gotelindis met het slapende konijntje op den arm, het jongetje met het sijsje in het kooitje.

Zóó, hand in hand, bestegen ze de bergen . . . —

Toen ze zóó een poosje langzaam waren voortgegaan langs de steil afhellende zoomen, kwamen ze eerst aan een zone van madelieven, teerwitte bloempjes met sneeuwwitte

blaadjes en lipjes van purper om hartjes van goud. Ze groeiden tusschen de spleten van de bergen in de schaduwen, met kopjes gesloten en purperen puntjes tusschen kransjes van brons.

Een weinig verder, waar de stille, peinzende maan, vaagbleek nog boven den top van de rotsen hing, hadden ze hun donswitte kroontjes geheel ontplooid en lagen als sterren op de schelpenblaadjes.

Terwijl het licht hooger uitsteeg boven de boomen, boven de bergen en de bloemenzee, traden ze uit de madelievenzone, die als een gordel de geheele bergkruin omsloot, door een vlakte van sleutelbloemen, krokussen en anemonen, die wedijverden in goud met het goud van het licht.

En het bloemenkleed lag tusschen de boomen, hooge groene, zwijgende sparren als een veld van goud in een lijst van smaragd.

Toen, door een boschje van oleanders, die als roode kapellen op het windje zweefden, terwijl de glans van de morgenzon zoo verblindend was geworden, dat Gotelindis de oogen moest afwenden van haar licht, kwamen ze in een veld van witte leliën, louter reinwitte, blanke leliën met oranje draden en stampers van goud.

Door den verrukkelijken geur voelden de kinderen zich als gedragen, en zachtjes op het zoele windje kwamen aangezweefd bijen en kevers en goudblauwe vlinders en verborgen zich in de harten der bloemen.

Weer, langs lage heesterstruiken, bloeiende jasmijn en rooskleurige vlier kwamen ze in een veld van rozen, bijna louter witte rozen, van het reinste wit van den affodil tot de teedere vleeschkleur van den agaat.

Plotseling, terwijl ze den kleinen voet behoedzaam op de bloemen zette, was het haar, of ze den grond voelde wijken . . . ., of ze op vloeiend water trad. . . . .

Daar lag een wijd meer tusschen fluisterende halmen, het blauw van de golfjes versmeltend tot zilvergrijs, waar het wegkabbelde in het blauw van de lucht.

Hooge lischbloemen bloeiden op de zoomen en irissen bogen de hoofdjes voorover, om de kopjes te spiegelen in het zonnige nat.

„Ik ben angstig," zei het heidenmeisje, „ik durf niet op het water gaan."

„Wees niet bang! Het water zal je veilig dragen. Geef mij de hand; ik lei je naar de overzij."

En nu eerst zag ze, dat ze wandelden op het teer azuurblauwe luchtgewelf, waarin de sterren bloeiden als gouden madelieven en ze zette de voetjes op de wolken, die aan 't eind van 't meer op het water rustten.

Zoo traden ze voort langs de lichtblauwe lucht, waar de roode wolkjes als schaapjes weidden, en het meisje bukte zich naar de sterrenbloemen en stak ze in een tuiltje vast op haar borst.

„Waarom doe je dat?" vroeg de kleine jongen, die haar zachtjes voortleidde bij de hand en haar de plekjes wees, waar de allermooiste bloeiden.

„Ik wou een ster voor het kindje plukken, deze mooie groote met het gouden hart en ze aan het lieve jongetje in het kribje geven, als ik hem mijn andere geschenkjes breng."

„Heb je dan nog andere geschenkjes meêgebracht?" vroeg het kind. „Bewaar je die misschien in je schortje?"

„Ja," knikte ze met een blij gezichtje, trok hem naast

zich op een groote, donzige wolk met nevelig teere, goudroode randen, en liet hem haar schatten in haar schortje zien....: het rateltje met het heiligenbeeldje, een mooi gekleurden bonten bal, een koperen handband in den vorm van een slang en het kleine hoefijzer van brons, dat ze met het vorig feest van de Zonnewende van haar grootmoeder uit Sassenland gekregen had.

„Is dat het liefste, wat je op aarde hebt?" vroeg het jongetje.

„Neen, 't liefste is mijn wit konijntje," zei ze, en drukte het dier zacht aan haar hart.

„Wat jou 't liefst is, zal 't kindje zeker ook wel het liefst vinden! Ik denk wel, dat wij het nu gauw zullen zien."

„Maar weet jij den weg nog wel?" vroeg 't meisje. „Ik zie de ster niet meer boven ons hoofd, de wondere ster, die mij van huis af geleid heeft, tot waar mijn ezeltje in de sneeuw verdwaalde."

Het jongetje lachte even, en zei dan: „Zie eens boven je hoofdje. „En hij schoof met zijn handjes de wolken uiteen.... En zachtjes scheidde zich de lucht, en hoog boven hen in teerdoorschijnende ethergolven stond, aan een tweeden hemel, een hooger gewelf nog, de groote, gouden komeet, nog schitterender dan te voren....

Zoo wandelden ze voort door de lichtblauwe lucht, en toen ze weer een heuvel hadden beklommen, — een berg van fijne, doorzichtige wolken, die zacht zwevend om hun voetjes vervloeiden, — zagen ze opeens een schitterend lichtgroene plek als een groote smaragd in de verte liggen....

„Zie," zei 't jongetje, „dáár, dáár is Bethlehem!"

„Ik zie het nog niet," klaagde het meisje; „ik zie alleen iets, dat helder glinstert als een schitterende edelsteen..... En heel ver zie ik een lichtje flikkeren, maar het stalletje met het kindje kan ik niet zien."

„Heb maar geduld," zei de kleine jongen, en hij hief zijn handje omhoog naar de groote komeet, die in het onpeilbare lucht-diep stond te stralen. En zie, daar beschreef ze een glinsterenden boog, zweefde langzaam voort naar de groene plek en bleef staan boven een huisje met een puntig oud dak, waarrond linden en pijnen zacht fluisterend ruischten.

„Daar is het," zei 't jongetje; „zie, daar is Bethlehem!"

En het meisje zag een heerlijk landschap, schooner dan ze ooit gezien had, zelfs in haar droomen.

Tusschen lage heuvelen verrees een lichte stad van witte huizen met roode daken, waar blijde menschen door de straten wandelden en allen zich spoedden naar die ééne plek, waar een klein, stroogedakt huisje stond tusschen zachtruischende linden en zwarte, ernstig-zwijgende pijnen.

In die stad was alles heel blond, heel licht.

Ze zag kleuren in den klaren nacht, zoo helder als had de zon geschenen, maar toch zweefde de stad tusschen lichte wolken en bloeiden de sterren tusschen bloemen in.

En rustig straalde de groote komeet; heel vast, heel stil stond ze veilig te branden boven het lage, kleine huis, waaromheen ze weer het zachte lied hoorde ruischen, dat ze van daar in haar hutje op de heuvelen had gehoord.

Maar nu ook begon ze de woorden te verstaan:

„Eere zij God in de hoogste hemelen!"

„Kom," zei het jongetje weer en hij trok haar voort bij

de hand. Zij traden schoorvoetend verder, snel toch in hun zonderling begeeren, tot ze vóór het witte huisje stonden en voorzichtig klopten op de lage deur.

Toen die geopend was door een vriendelijk groetend jongetje met groote sneeuwblanke vleugels, zagen ze het kindje in zijn kribbe liggen.

Met een luiden kreet viel Gotelindis met gevouwen handjes aan zijn voeten neer.

„O Kindje, o wonder Kindje," zuchtte ze zacht.

Het jongetje stond achter haar en lei zijn handje op haar schouder.

En toen Gotelindis de oogen opende, toen ze eindelijk uit haar verwarring ontwaakte, zag ze de wanden van het huisje wijken en het dak werd één met de blauwe lucht. Maar tusschen de engelen in witte kleeren, die hosanna juichend het kindje omringden, zag ze opeens een schaar van armen, van oude menschjes en kleine kinderen, die allen met bleeke, van pijn verwrongen gezichten hun armen uitstrekten naar de krib, opdat het Kindje hen genezen zou. . . . .

Zij brachten het allen hun geschenken en legden ze om het kribbetje neer.

En de os en het ezeltje keken met vrome oogen naar alles, wat Hij gekregen had.

Gotelindis keek verlegen om naar het jongetje, dat was gaan staan tusschen de reien van engelen en dat ze nu nergens meer vinden kon. Zou zij ook haar geschenkje durven geven? Ze hield het rateltje in de hand en streelde de vacht van het witte konijn, dat rustig op haar schouder lag te slapen met zijn lange ooren naar omlaag.

Eindelijk ontdekte ze haar jongetje tusschen de engelen en vriendelijk lachend knikte hij haar toe. Maar zeldzaam, 't was net of hij grooter geworden was, of ze hem telkens een beetje zag groeien.

Toen voelde ze haar handje vatten door een zachte, warme vrouwenhand, en, toen ze omkeek, zag ze in de vriendelijkste oogen, die ooit uit een menschengezicht gestraald hebben.

Een tengere blonde vrouw, die op haar knieën bij het kribbetje had gelegen met een glans van licht om 't gouden haar, nam het arme, schuwe heidenmeisje bij de hand en voerde haar tot bij het Kind.

Het Kindje greep met de handjes naar het speelgoed.

En toen ze nu aarzelend, bloode, het rateltje en den armband vóór zijn voetjes gelegd had, streelde Hij met de handjes het witte konijntje, dat Maria op zijn bedje zette en woelde in het korte, zijzachte haar.

Toen, terwijl ze allen zich verdrongen, de arme zieke kindertjes en Maria en de engelen, om naar het witte konijntje te zien, begon een zingklokje in de verte te kleppen en 't was als antwoordde er een andere klok, die plechtig sloeg twaalf zware slagen, heel diep en krachtig, dreunend ver, ver de wolken langs.

En zie! Tusschen de blauwe lichte lucht, waar als groote bloemen de sterren bloeiden, schoten plotseling wel honderd torens omhoog en uit wel honderd kerken rees een gedommel van klokken, een orkaan van gezang, een bruisen van orgels als 't ruischen van de zee.

De klokken zongen het aloude lied, dat het meisje, toen ze nog thuis was in de donkere smidse, voor het eerst in

dien wondernacht vóór het venster en later, toen ze met het jongetje in den hemel wandelde, gehoord had.

„Eere zij God! Hosianna! Eere zij God! Eere zij God!"

En toen alles weer zweeg, vroeg de Maagd bij de krib, de teedere Vrouw met de roodgouden haren, die als een sluier om het Kindje zweefden, dat ze op de armen genomen had:

„Wie is er nu wel in dezen heiligen nacht, nu mijn Kind is geboren, van Noorden of Zuiden het verst gekomen, om mij en mijn goddelijk Kind te zien?

Die 't verst is gekomen van allen die kwamen, hij keere niet weer naar de onherbergzame aarde; — hij wone in mijn hemel bij mijn Kind en bij God."

Toen trad er een blonde jongeling vooruit en voerde Gotelindis door de reien naar voren.

Hij geleek op Balder, met zijn stralend gelaat; op den schitter-schoonen zonnegod, van wien haar vader zoo vaak verhaald had, den mooien god van het weerkeerend licht, van wien ze in heldere sterrennachten in de Lente gedroomd had....

Zijn lange lichte lokken zweefden over een kleed van teergebloemde witte zijde en op iedere pen in de breede schacht van zijn wieken glansde blauw en purper het vederoog van een pauw.

„Balder", murmelde ze zacht en stak de handjes uit van groot verlangen.

En de engel sprak:

„Deze hier was het.... Zij kwam uit het Noorden, waar in den ijskouden Winter de blaadjes bevriezen en de sneeuw de doode bloempjes dekt."

En toen ze haar handje, verbijsterd en verward, liet wegglijden in de zachtwarme hand van den jongeling, toen zag ze op en herkende het gelaat van het jongetje, dat ze, toen ze verdwaald was, in de sneeuw had ontmoet.

Maar heelemaal gelukkig was Gotelindis toch niet, toen ze in den hemel bij Jezus mocht wonen. Ze had haar ezeltje graag bij zich gehad, dat ze aan dien boom had vastgebonden, maar ze durfde niet meer naar hem vragen, omdat het maar een heidensch ezeltje was.

Toen Radegais de smid naast zijn vrouw Fastrade in den vroegen Kerstmorgen ontwaakte, lag de koude nachtnevel nog over de landen en alleen een teer-lichtroode schijn in het Oosten teekende de vage lijn van den horizon af.

Hij stond op en nam zijn grooten lantaarn, om naar het vuur in de smidse te zien, en, volgens zijn gewoonte van elken morgen, opende hij even de deur van het aanbelendend kamertje, om te kijken, of Gotelindis nog sliep.

Maar het bedje was leêg en koud; zijn kind was nergens te vinden en over den vloer lag wat speelgoed verspreid.

En angstig-haastig riep hij zijn vrouw en samen zochten ze overal, door het huis, in den hof, op den deel, in den stal, waar het ezeltje, Bodo, en het konijntje waren verdwenen; zij hieven het licht hoog boven de glinsterende sneeuw. Maar het spoor van haar voetjes zagen ze niet. Alleen de vier slanke hoefjes van het ezeltje teekenden duidelijk een pad in de glinsterende sneeuw, wijder uiteen op de effen kruin, dicht ineengedrongen op de helling van

den heuvel, zich langzaam verliezend onder de zwart fluweelen boomen, die de toppen bogen onder last van sneeuw.

En angstig-ademloos volgden ze 't flauwe spoor over de gegloriede bergtoppen, door de nog duistere dalen, tot ze eindelijk in een boschje van slanke berken het nog levende ezeltje wedervonden, gebonden aan een boom, tot aan zijn pootjes in frisch, geurig hooi bedolven, en naast hem het verstijfde lijkje van hun kind.

Haar hoofdje op haar arm, als lag ze te slapen; haar voetjes onder de sneeuw bedolven, waarin ze zacht, als in een bedje rustte....

En in de kleine teerwitte handen, die ze licht aan de toppen gevouwen had, hield ze een zeldzaam schitterende bloem, een lichtende ster met zilveren blaadjes....

Maar het speelgoed, dat ze mee had genomen, was nergens te zien.

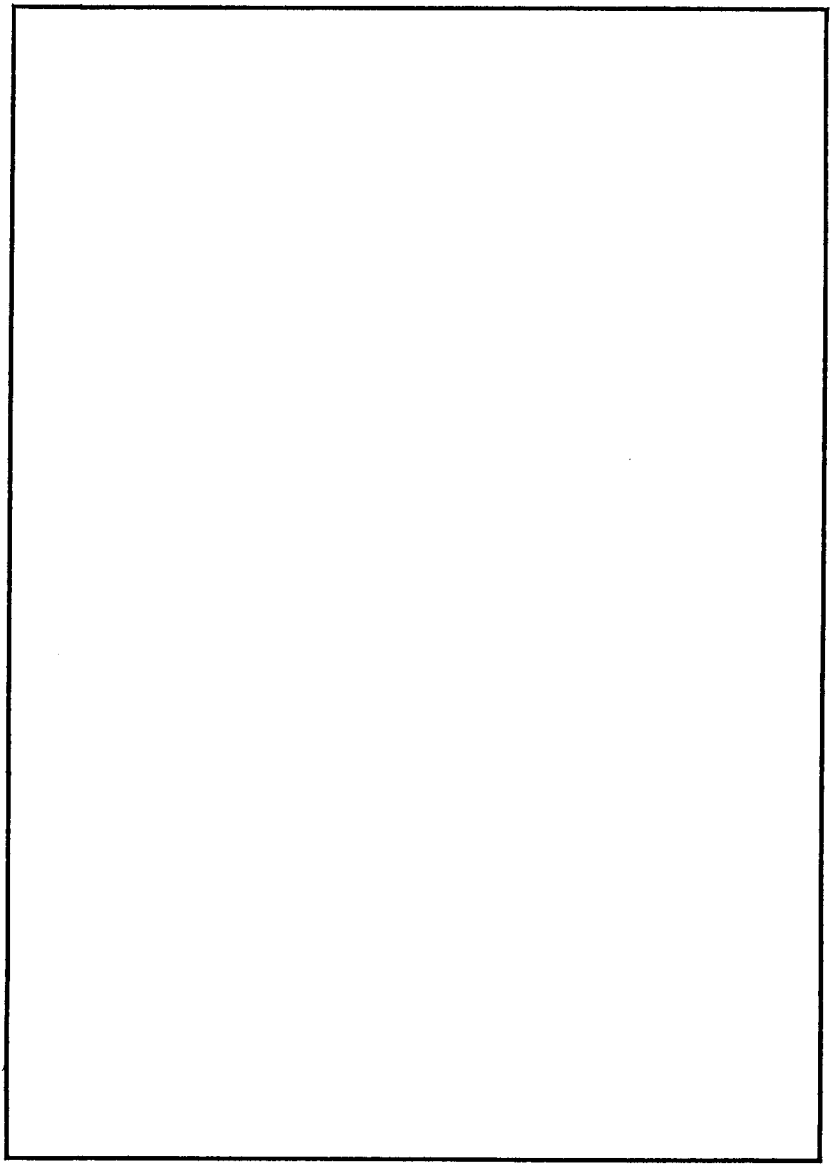

VAN HET HEIDENJONGETJE

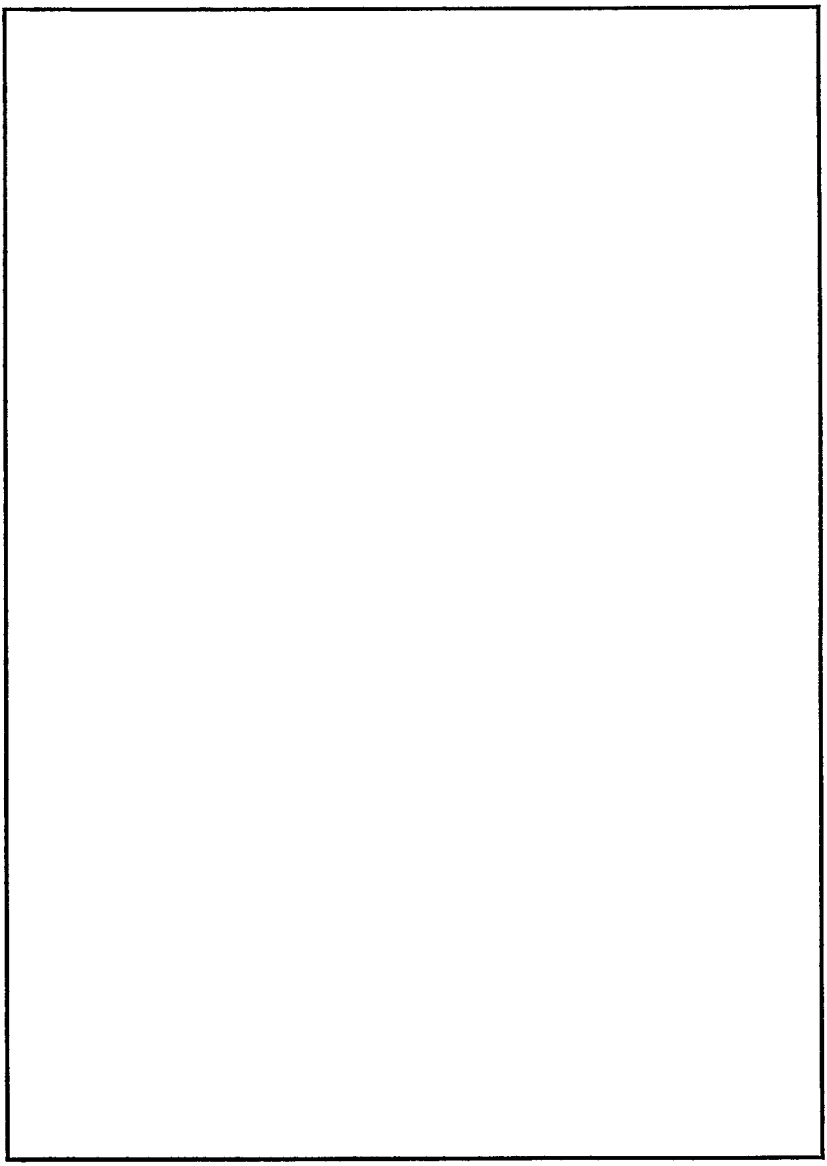

De avond viel in een zachten gouden schemer over de voorwijk van het vroeg-middeneeuwsche stadje. Aan de westzij begrensd door hooge bergen, lag het daar, met zijn nog half Romeinsche en gedeeltelijk al romaansche huizen, de meeste nog geheel van hout en enkele slechts van ruwen, uit de rots gehouwen grijzen steen, heel diep in het dal, als in een nestje van groen. En alleen de hooge spitse daken van hier en daar een openbaar gebouw en een paar uit witten zandsteen opgetrokken kerken met rondbogige vensters, staken hoog uit boven de wuivende lindeboomen, die daar groeiden op den platten wandelweg van de vest.

Even buiten de wallen van de stad, die pas vóór enkele jaren door blonde barbaren was ingenomen, was nu, in zonderlinge vierkante wagens, die als huisjes op plompe wielen rustten, een bende zigeuners komen kampeeren.

Dat waren schoone, bruine, vreemd uitziende menschen, met schitterende oogen, als brandden ze in vuur van levenslust onder het raafzwarte haar, die elkaar vroolijk toeriepen in een vreemde taal, die geen enkel bewoner van het stadje kon verstaan.

Vroolijk lachend, met juichend hooguitgehaalde keelklanken en elkaar toonend hun blinkendwitte tanden, zaten ze daar zorgeloos, in het malschgroene gras of op het mos langs den weg, terwijl ze tevreden de ketels lapten, die de blonde kindertjes uit de volksbuurt, en de blutsen klopten uit de helmen en de harnassen, welke de ruwe manschappen van de bezetting hun toevertrouwd hadden.

Maar 's avonds, als de maan met haar bedroefd gezicht door de hoogste toppen van de boomen gluurde, zongen

ze schoone, teere melodieën, waarbij ze met stemmen van een zeldzaam vollen en zuiveren klank zichzelf begeleidden op kleine violen.

Vooral op zon-, feest- en heiligdagen, die door de pas tot het Kristendom bekeerde bevolking van het stadje met bizonderen luister en plechtigheid gevierd werden, zwierven de zigeuners uit hun kamp naar de stad, liepen langs de huizen te bedelen en vertoonden hun kunsten op de hoeken van de straten en op de pleinen, waar het drukste verkeer van het stadje was, vreemde verschijningen in hun zonderlinge, schril gekleurde pakjes, met zwierende, bonte linten aan de schouders, schril afstekend tegen hun olijfkleurige huid, en met zilveren schelletjes aan hun schoenen en aan den top van hun spitstoeloopende muts.

Dan spreidden ze op den grond een klein, vierkant kleedje, glinsterend rood met gouden randen, en als de gespierde harige mannen daarop hun kunsten verricht, op het hoofd gestaan, door hoepels gesprongen hadden bij 't eentonig gerinkink van hun tamboerijn, sprong een klein tenger jongetje uit de reien naar voren, in een glad aanliggend fluweelen pakje met sandalen aan de kleine bloote voeten en een scharlakenrood mutsje op het weliggelokte hoofd.

Dat kind zag er heel anders uit dan de overigen. Zijn haren waren heel blond, van een teer licht blond als van manestralen en zijn huid had de tint van wilde rozen, zijn oogen die van een lichtgroene zee.

Met een klein verguld stokje in beide handen danste hij op de maat van een vreemdwilde muziek, die door zijn duistere gezellen gespeeld werd, met een zonderling-verren

blik in de vreemde oogen en een onmerkbaar zacht trillen van het zenuwachtig mondje.

En dikwijls verwonderden zich de goede vrouwen, die vol medelijden het tengere kind beschouwden, hoe dat ééne blonde jongetje met zijn zachte oogen in de macht van die woeste zigeuners geraakt was .... En ze fluisterden van booze, liefdelooze ouders, die zelf wel eens hun kinderen aan zulke zwervers verkochten, of trokken hun eigen kleinen mee bij het handje, enkel uit angst, dat de heidenen ze zouden stelen en meevoeren op hun doelloozen, nimmer eindenden tocht.

Eens, op een vroegen dag in Mei, het feest van de heilige Itisberga, toen de jongen weer zijn kunstjes had vertoond aan den ingang van een nauwe straat, werd de toegang door een smal poortje plotseling versperd door een troep volk, dat kwam aanloopen tusschen de huizen, uit de slopjes en stegen, die voerden naar de markt, waar de groote Kerk van de Lieve Vrouw stond, een schoon gebouw met ronde bogen, in gemengd romaansch-gothischen stijl.

Eerbiedig maakten de menschen plaats en schaarden zich in gelid langs de gevels der huizen, en in de nauwe, schemerig verlichte straat zag 't heidenjongetje, dat vlug een plaatsje tusschen een paar vriendelijke oude vrouwen had gevonden, een groepje kleine jongens naderen, de meeste niet veel ouder dan hij en evenals hij met blonde haren, die zacht zingend, ieder in een los afhangend wit gewaad een groote brandende kaars in de handen hielden

en gevolgd werden door een statig man in een wonderbare kleedij, die onder een klein baldakijn van blauw fluweel, door enkele van de jongetjes gedragen, het beeldje omhooghief van een vrouwtje met een gouden aureool om het lieve ovale hoofd.

Zulk aardig beeldje had het heidenjongetje nog nooit gezien! Hij had het haast voor een levend vrouwtje gehouden, als 't niet zoo heel klein was geweest en zoo roerloos stil had gestaan in de handen van den zeldzaam gekleeden man. Tusschen de fijne blonde wolkjes van het stof, dat in goud omhoogwarrelde onder de voeten van de kinderen, glansden het blauw en zilver van het kleedje in het blijde licht van de voorjaarszon. Juweelen glinsterden in een blinkend kroontje op het hoofd van het vrouwtje, en op den arm droeg ze een nog kleiner popje met een vergulden gouden bal in de eene en een gouden schepter in de andere hand.

De schitterende stoet kwam, als een blonde droom in het licht van de vroege Lente, door de enge, schemerig verlichte straat langzaam nader, en — bevangen door een vreemd gevoel van eerbied, dat hij zelf niet verklaren kon, zag het kind hem langzaam naderen, de oogen onafgewend gevestigd op dat lieve beeldje met de ronde gouden glorie om het hoofd, en 't was hem of die ronde, starende oogen hem wenkten ....

Heel langzaam trokken de laatsten hem voorbij in het licht. De processie werd door een troepje soldaten gesloten, krachtige, gespierde mannen met korte ronde helmen met een opstaande adelaarswiek op het hoofd. En heel in de verte, waar de breede markt zonnig in goud

lag tusschen de huizen, zag hij de blinkende stoet langzaam optrekken naar de kerk en oogde dien droevig verlangend na....

Zou hij ze volgen, ze *durven* volgen, die lange, schitterende processie en, verloren, ongezien in de drukke menigte, ontdekken waar het wondere beeldje bleef?

Even zag hij om....

Hij was alleen! In zijn verrassing kon hij het bijna niet gelooven. En onwillekeurig wreef hij zich de oogen uit als iemand, die ontwaakt.... Men had hem vroeger nooit alleen gelaten, maar dwong hem met ruwe bevelen uit te loopen vlak vóór de grooten van de troep.... En nu opeens alleen! —

En hij werd bijna bang in het vroolijk gedrang van de opstuwende burgers in de enge straat.

Waar mochten ze zijn, de makkers en zijn ruwe hardvochtige meesters?....

Angstig als een arm gejaagd dier, zag hij naar hen om.

Ze hadden zich in groepjes onder de menigte verdeeld of stonden met de burgers en hun vrouwen te praten, en niemand lette op het kind....

Nog eens zag hij om.... Neen, er was niemand, die het zou bemerken!

En voetje vóór voetje sloop nu het kind den schitterenden ommegang na, volgend op de hakken de ruiggebaarde soldaten.

En juist kwam hij nog tijdig genoeg, om ze te zien verdwijnen in de kerk, die grijs-fluweelig duister, alleen glanzig door het mozaïek van de muren, in de schaduw van de zware zuilen lag.

Alleen door een rond rozet boven het outaar viel het licht om een beeld en een zon in goud, waarvóór de gemeente zich eerbiedig boog en welke dezelfde statige man, die in den stoet het beeldje had gedragen, omhooghief in zijn sneeuwwitte handen in wolken van wierook, die om 't outaar walmden.

Langzaam sloop hij nader en ging heel alleen in een hoekje staan, het uiterste hoekje van het groote portaal, waar hij duidelijk het zachte zingen kon hooren van al die jongetjes zoo blond als hij, waarvan enkele zoo vlijtig geholpen hadden, om dat mooie hemeltje boven het hoofd van het beeldje te dragen.

Toen, op zijn teenen staande, rekte hij het hoofdje omhoog. — Zoo graag had hij al die feestelijk gekleede menschen in de kerk willen volgen. Maar hij durfde niet. Hij was bang voor het licht, angstig voor die vreemde, zoete walmen, die zweefden tusschen de zware zuilen, angstig vooral voor die ernstige beelden, groot, marmerwit met gloriën van goud, helder lichtend tegen het mozaïek van de muren.

En terwijl hij er nog over peinsde, wat dit beduiden mocht, voelde hij plotseling een hand op zijn schouder leggen.

Hij was toch gevolgd door een van de mannen van zijn kamp, die hem ruw met zich meetrok en heftig berispte, hem met stompen en slagen terugdreef tot bij het kamp en

dáár hem opsloot in den vierkanten wagen, waar hij vele uren later, toen zijn makkers eindelijk op het stekelige stroo in den hoek van de kar sliepen, door een heel klein venster de blauwe lucht kon zien en de wolken, waar de sterren door heen blonken als tranen op fluweel.

Maar hij wilde het wondere vrouwken weerzien . . . ., het glanzende beeld met het aardige kindje in de armen en de stralen van goud als een zon om het hoofd . . . .

De woonkar, waarin hij sliep, was een van de grootste, enkel met een dierenhuid op wat hoepels overspannen, en zes of zeven van zijn makkers vonden daar gemakkelijk een plaats, als ze allen op hun dierenhuiden lagen uitgestrekt, zwaar snorkend in den diepen nooit gestoorden slaap van hevige vermoeidheid na het bezige leven in de open lucht.

En vele dagen en weken peinsde het kind, hoe hij 't best in den nacht uit den wagen zou komen en het beeldje weerzien, dat hij door de stad had zien dragen en later zoo stil op het outaar had zien staan.

Zou hij kunnen ópstaan, zonder de mannen te wekken? . . . . 't Was hem toen toch geweest, of het beeldje hem riep . . . .

Voorzichtig kroop hij onder de dierenvacht uit . . . . Aarzelend, op zijn bloote voetjes gleed hij als een schaduw de slapenden voorbij, die luider dan ooit lagen te ronken, sloop het steile trapje af, trad dan heel stil, zonder een

takje of keitje te doen kraken, tot op eenigen afstand van de karren verder en liep dan zoo hard hij kon de weiden door, door de eenzame straten, door de slapende stad, tot hij huiverend van de nachtkou in het portaal van de kerk stond....

Hij stak zijn handje uit, rammelde aan den zwaren ijzeren ring, maar de kerk was gesloten en alleen een heel vaag, zwak-schemerig vlammetje droomde als een geestje van licht achter het zachtgekleurde glas.

Nu ging hij om de kerk heen, beproefde 't aan een zijdeur, — de zware eiken deur van de sakristie, — maar het gebouw was aan alle zijden gesloten en toch was 't, of het schemerlicht hem zachtjes wenkte, lichtwuivend wenkte, om toch maar binnen te komen.

Zacht klepte een klokje over de slapende stad. Maar alles lag in duister, fluweelzwart duister, met een vage trilling van licht in het Westen...., — 't omhuivende zwart van regennachten, als de bleeke, blondgouden lentemaan, waar ze even het hoofd uit de wolken omhoogheft, een sluier van damp om het voorhoofd draagt.

Geheimzinnig, als schildwachten om de kerk geschaard, ruischten op het plein de oude hooge beukeboomen met de schaduwdichte kruinen, die met de kantfijne boventwijgjes van hun toppen heel zacht, onhoorbaar bijna, tegen de ruiten tikten.

Zou hij niet in een boom kunnen klimmen en zóó het beeldje door het venster zien?

Hij liep het geheele rijtje langs.... Ze waren alle wel heel steil en hoog met gladde, glimmende stammen, maar

al was hij zelf heel lenig en vlug, hij was nog zoo moe van het vele dansen.

Eindelijk vond hij een boom met een laag afhangenden tak.

Hij heesch zich met de handjes omhoog en met een vluggen sprong sloeg hij de knietjes om den stam en klom lenig als een poesje naar boven, tot hij in de tweede kroon van de takken door het blauwe rozet van het venster kon zien en heel vaag, heel flauw, in den zwevenden schemerglans van een lampje, dat laag boven het outaar brandde, het beeldje tusschen bloemen ontdekte met een schuchteren schitterglans op het goud om het hoofd.

Verder onderscheidde hij niets in het gebouw dan de vage weerkaatsing van het licht op de wanden, van boven tot beneden met bonte mozaïeken en beelden beschilderd.

Maar meer dan dien vagen omtrek van het vrouwtje zag hij niet.

Hij wou zoo graag eens dicht, heel dicht bij het beeldje zijn....

Als hij 't eens even, heel even maar aan mocht raken; als hij 't eens met zijn handjes streelen mocht?....

Al kon hij van zijn plaatsje in de boomen niets anders onderscheiden dan dat vage geschemel van licht om het kopje, toch was 't of hem in dien schemer het beeldje verscheen, bovenaardsch, mysterieus, hem aanziend met lichte, lachende oogjes, hem wenkend met de eene hand, die niet het kindje droeg.

Maar de ramen van de kerk waren zoo vast gesloten en weerkaatsten nu weer onduidelijk het lichtje erbinnen,

dat, nu eens opflikkerend tot een hooge vlam, het geheele outaar met lichtbloempjes bestrooide, dan weer, zacht wegbleekend tusschen den schemer van de bogen, scheen te sterven in het zwart van den nacht.

Bedroefd zette hij zijn voetje weer op de takken en gleed langzaam langs den stam naar omlaag.

En met de handjes in de zijden rende hij terug naar het kamp zoo snel zijn voetjes hem dragen konden, en lag al lang weer gerust te slapen op het stroo, toen de mooie, goudlakensche haan, dien de hoofdman van de bende eenige dagen geleden bij een landbouwer had gestolen en om zijn prachtig glanzende veren niet had gedood, op het logge, breede wagenrad vloog en de zigeuners door zijn gekraai deed ontwaken.

Den geheelen dag was het kind nooit alleen.

Van den morgen tot den avond stond hij onder strenge bewaking. Hij mocht nooit met de andere kinderen spelen, die aardige, bronskleurige jongens en meisjes, die vrij rond mochten springen in hun korte kleertjes, terwijl hij, onder toezicht van een oude vrouw, een tandelooze heks met verwarde grijze haren, zich oefenen moest in die vreeselijke kunstjes, waarvoor hij zich zoo schaamde voor de kinderen in de stad en waarvoor hij vaak zoo wreed werd geslagen.

Maar gedwee ging hij weer dien dag door zijn treurige taak en dacht maar aldoor onder het dansen, hoe hij toch in de kerk zou geraken, om het wondere beeldje

van nabij te zien, en het maar heel even, met één vingertje maar, aan te raken.

De eenige weg was langs het raam. Hij moest, als hij den boom bijna tot in den top had beklommen, de dunne. uitstekende takken vatten en met een zwaai zijn voetjes in het kozijn zien te zetten.

Maar hoe zou hij dan kunnen afdalen in de kerk? Wellicht liet hij zich het gemakkelijkst af aan een touw, een van de koorden, waarop hij zijn kunstjes verrichtte.

En den volgenden nacht ging hij weer naar de kerk met het koord heel stevig om zijn lijfje gewonden.

De maan was nu bijna vol en scheen hem aan te zien met trouwe, treurige oogen en haar hoog teerwit licht wiegelde in zilverloovertjes tusschen de takken van de boomen.

Na eenig zoeken had hij den beuk met den laag afhangenden tak gevonden, bond het touw vast om zijn middel en klom omhoog.

Toen, even, met één zwaai, liet hij zich af in het raam, stootte een van de benedenruiten open, bevestigde een lis aan een sterke, ijzeren staaf en liet zich langzaam afglijden langs het koord.

De kerk baadde geheel in den glans van het blanke maangezicht, dat als achterover lag tusschen donswitte wolkjes....

Nu en dan, als de wind heel zachtjes de toppen deed ruischen, zweefden de lichtloovertjes over de steenen, over de trappen van het outaar, over de lichte beelden, — lichtvlekken, lichtvonken, rood-oranje, purper en goud.

En dadelijk zag hij het beeldje staan op het bont gestikte outaarkleed.

Schuchter, voet vóór voet, sloop hij naderbij, voorzichtig zijn teenen maar even neerzettend op de koude steenen. Dan — een paar schreden vóór het outaar boog hij neer, knielde, zooals hij het gezien had van de geloovige gemeente, dien dag, toen hij de processie in de kerk was gevolgd, hief zijn gezichtje smeekend naar het beeldje omhoog en opende heel even zijn zachtroode lipjes, zooals hij gezien had, dat de koorknapen deden.

Maar hij had hun woorden niet kunnen verstaan, hij wist niet, hoe hij tot het beeldje moest spreken, dat zoo maar stil op het outaar stond en hem met vriendelijke oogen scheen aan te moedigen.

Lang lag hij zoo geknield op de steenen, de oogen onafgewend op het beeldje gevestigd.

Hij had het toch zoo lief!

Hij wist zelf niet, waarom hij het zoo liefhad, maar het gaf hem een warm gevoel in zijn hartje, telkens als hij naar het moedertje met haar kindje keek.

Hij wilde toch zoo graag iets voor haar doen. Hij had toch wel een vaag besef, dat er in dat beeldje leven woonde, dat het beeldje een ziel had, die hem begreep.

En hij wilde zich gaarne inspannen voor dat lieve vrouwtje met dat mooie kleedje en die blonde haren en dien zachten gloed van licht om het hoofd, dat tegen hem, het arme bedelblond jongetje, geglimlacht had.

Hij zag het niet als een roerloos popje. Voor hem was het een levend moedertje met een levend klein kindje op den arm.

Had hij dan niets, om aan het vrouwtje te geven? Kon hij dan heelemaal niets voor haar doen? Hij kende zoo weinig; hij had nooit iets geleerd.... O hoe vreeselijk voelde hij 't nu, dat hij nooit iets geleerd had....

Ja tóch wel iets, een enkel ding had hij goed geleerd.

Hij wist, dat hij heel mooi en bevallig kon dansen, want telkens als hij zijn kleedje uitgespreid had en licht als een veder heen en weder zweefde, had hij onder de toeschouwers een zacht gemurmel gehoord, vooral onder de blonde meisjes en vrouwen: „Hoe mooi, hoe bevallig! Wat een engel van een kind! Zie, hoe hij meezweeft met de kadans van de muziek."

Dat was dus iets, wat hij voor het vrouwtje doen kon!

Misschien kon hij haar daar genoegen mee geven!

En met een kleine buiging naar het outaar, zooals hij het van de koorknapen en den priester gezien had, stond hij van zijn knietjes op en begon, heel zacht en bevallig, onhoorbaar te dansen.

Nu eens zacht trippelend met maar heel even bewegen van enkels en voetjes...., dan licht heen en weder zwevend, geregelde, bijna wiskundig zuivere figuren beschrijvend, en altijd volmaakt op de maat van een liedje, dat hij zachtjes tusschen de lippen soemde....

Zoo, licht als een veder, vlug als een gedachte, danste het mooie, tengere kind met onbeschrijfelijke gracie en lenig als een hinde, in het zwevende teerblonde licht van de maan.

Toen hij moe gedanst was, rustte hij een poosje uit in de hooge, ruw gesneden zetels van het koor, en toen hij zag, dat de maan was gaan slapen en nog alleen de koud-

blauwe schemer van het morgenlicht door de ruiten drong, klom hij vlug als een wezel langs het touw weer naar boven, en 's morgens, toen de zigeuners ontwaakten, lag hij weer rustig op het stroo in den hoek van de kar en wreef zich, bij een ruwen schop van den hoofdman, heel verwonderd de oogen uit, als had hij den ganschen nacht rustig geslapen.

En telkens, met langer of korter tusschenpoozen, keerde hij weer, want niet iederen nacht kon hij aan zijn bewakers ontsnappen.

En alleen na de dagen, als de woeste troep in den omtrek van de stad gezworven en in de naburige dorpen hun kunsten vertoond had en nu doodelijk vermoeid en beneveld door drank zwaarder dan gewoonlijk lag te slapen, waagde hij het, om heel voorzichtig op te staan en op zijn teenen uit den wagen te sluipen.

Eens, in het midden van den Zomer, toen hij weer in de hooge bank van het koor zat uit te rusten van het werk van den dag, het lang aangehouden afmattende dansen, en zijn blond kopje tegen de kussens liet rusten, ontdekte hij plotseling, dat hij niet meer alleen was.

Hij was langzaam aan zoo gewend geworden aan de schemerige eenzaamheid in de kerk, — hij heel alleen met dat beeldje van de moeder met haar kind in den zwevenden gloed van de outaarlamp, — dat hij licht verschrikte, toen hij een mensch zag naderen, een hooge, vreemdstatige gestalte, die toch niet op een gewonen sterveling geleek. De

hooge gedaante van een oud man in een langslepend kleed van sneeuwwit linnen, die zich onhoorbaar naar hem heen bewoog met een twijg witte leliën in de handen.

Zwevend bijna, met lichte, gedempte schreden, terwijl zijn langzaam voortbewegen den luchtstroom nauw merkbaar trillen deed, stond de man plotseling achter het halfslapende kind, nam zijn handje in zijn beide warme handen, en heel lijze, met een zonderling doordringende stem, een stem, die klonk, als kwam ze uit de verte, hoorde het kind de vriendelijke woorden:

„Het lieve vrouwtje heeft u lief, mijn kind. Zij heeft gezien, hoe schoon gij kunt dansen. Zij woont hier niet in deze kerk, die tot haar eer door menschen gebouwd is, maar boven bij God en de lichte engelen, waar ge later ook bij haar wonen zult.... Kom met mij en geef mij de hand, en ik zal u den weg tot het vrouwtje wijzen.... tot het vrouwtje en tot Jezus, den Zoon van God."

Het kind stond op, heel gereedelijk en gewillig, onder den zacht beschermenden druk van die hand, en liet zich naar de doopvont leiden, waar de oude man met het witte haar langzaam wat water op het voorhoofd liet druppen en plechtig zei met die verre stem, die weerklonk tot in de hoogste gewelven:

„Marius, ik doop u in naam van onzen Vader, die in den hemel woont en die u al heeft liefgehad, toen ge nog niet waart geboren; in naam van den Zoon, die één is met den Vader; — in naam van den Goeden Geest, die uitgaat van hen beiden, tot eer van de heilige jonkvrouw Maria, die ge in het kleine beeldje op het outaar hebt geëerd...."

Toen bracht hij hem weer terug naar het beeld, drong

hem zachtjes neer op zijn bloote knietjes en zei: „Nu zal ik u een gebedje leeren, 't gebedje, dat de Jonkvrouw het liefste hoort."

En langzaam, één voor één zei hij hem de woorden voor van het rozenhoedje van de Maagd Maria:

„Wees gegroet, Maria gij, die vol van genade zijt! De Heer is met u! Gebenedijd zijt gij boven alle vrouwen, en gebenedijd is de vrucht uws lichaams, Jezus."

Bij het laatste „gebenedijd" lei hij hem weer zegenend zacht de hand op het hoofd, en toen het kind opzag, was de grijsaard verdwenen en knielde hij alleen in het licht van de lamp, en het vrouwtje met haar kindje zag vriendelijk op hem neer. Een zachte geur van witte leliën vulde het gansche gebouw.

Eindelijk, nadat hij nog lang op zijn knieën had gelegen, telkens het gebedje herhalend, dat de vreemd-mooie man hem had geleerd, klom hij weer, zooals nu al sedert weken langs het los afhangende koord naar omhoog, en toen hij naar huis ging door de droomende velden, dacht hij lang na over een dans, een geheel nieuwen dans, dien hij wilde dansen voor het lieve vrouwtje alleen.

. . . . . .

Zoo kwam de Winter, uitschuddend zijn miljoenen fijne vlokjes, die langzaam zacht neerwarrelden uit den hemel, maar ook medebrengend zijn nijpende koude en het wreed ruw ijs, waaraan de knaap zijn handjes gevoelig bezeerde, als hij 's morgens het water uit de bron moest putten, en den snerpenden wind, die hem 's nachts deed rillen onder

de gescheurde, armelijk gelapte sprei. Voor het dansen in de open lucht was het weder nu te guur en hij werd nu nog ruwer dan anders behandeld, omdat hij altijd thuis kwam met ledige handjes en eens zelfs, duizelig, bevangen van kou, zijn mooi tamboerijn en zijn kapje had verloren.

Ook verbeeldde hij zich soms, dat zijn harde meesters, zijn nachtelijke tochten hadden ontdekt en dat zij hem daarom misschien nog strenger dan vroeger bewaakten.

Toch, zoo vaak hij maar kon, sloop hij weer naar de kerk, al was het nog zulk stormachtig weder en danste zijn dans en zong zijn liedje met bevend stemmetje vóór het beeldje op het outaar en verbeeldde zich dan, dat het vrouwtje hem hoorde....

Maar eindelijk werd hij ernstig ziek.... Hij had dagen aaneen in den regen staan dansen en was dan in zijn vochtige kleertjes gaan slapen, en hoe hij ook zijn best deed, om op te staan, de koorts woedde te heftig in zijn kloppend hoofdje, en telkens als hij beproefde, om zich te vermannen, viel hij kermend van pijn weer achterover op het stroo.

Onrustig werd hij, angstig onrustig, omdat hij het beeldje in zoo lang niet had gezien!

En 's nachts, als de koorts heel hoog was gestegen en hij in wilde fantastische vizioenen de mooie, wazige schemerkerk en het zachtverlichte outaar zag, rook hij dien verrukkelijken geur van bloemen en zag hij den statigen ouden man, die in de kerk zoo vriendelijk met hem had gesproken, en die hem nu het lieve beeldje toonde, dat hem bedroefd scheen aan te zien. En telkens, telkens weer opnieuw, met

bovenmenschelijke inspanning van al zijn kleine, zwakke krachten, wilde hij dan opstaan, om nog maar dien éénen keer, dien éénen dans voor het vrouwtje te dansen, nog éénmaal, eer hij sterven ging.

Tot hij op een schoonen wintermorgen, toen de zon door de bevrozen ruitjes scheen, zich plotseling veel beter voelde, gezond, bijna krachtig, zelfs krachtiger dan vroeger, want heel sterk was hij nooit geweest.

Hij bleef dien dag heel stil in zijn bedje, trok de dekens om zich heen en lag maar te turen naar die teere blondgouden streep van licht, die de zon door het kleine venstertje wierp en waar de stofjes als kleine zwevende diertjes in dansten.

Zóó wachtte hij geduldig op de sterren en den nacht.

Toen de zigeuners sliepen stond hij op, een beetje bevend op zijn bloote voetjes; — met klappende tandjes en trillend mondje kleedde hij zich haastig, geruchtloos aan, sloop het trapje weer af en liep door de weide over de blanke, zachtkrakende sneeuw naar de kerk.

Hij was gekleed in zijn beste pakje, een mooi nieuw buisje van blauw fluweel, van onder tot boven met sterren bezaaid, en dat hij pas in het Najaar gekregen had.

Met groote moeite klom hij in den boom, die geheel met een dikke laag ijzel bedekt was, en bevend, rillend weer over al zijn leden van de hevige opwinding, van koorts en van kou, liet hij zich afglijden langs de koord in de kerk,

waar in heel fijne riggelstreepjes de jachtsneeuw door de kieren drong.

Hij had nu het beeldje in zoo lang niet gezien! 't Was net of het mager en bleek was geworden, of het verwijtend hem aanzag met starende oogen. — Kon 't zijn, dat de vrouw haar jongetje had gemist?

Lang knielde hij weer met het hoofdje in de handen en bad dat ééne gebedje, dat die man hem had geleerd.

Toen stond hij op en zette voor de eerste maal zijn voetjes op de outaartreden. — Hij wist niet, dat hij dat niet mocht doen!

Hij had het beeldje nog nooit zoo dichtbij gezien!

Hij raakte het heel even aan met zijn handjes en drukte zijn lipjes op het kleedje van satijn.

Even, heel even maar.....

Toen daalde hij weer neer van het outaar en begon zijn dans.

Nog nooit hadden zijn kleine, bloote voetjes zoo licht, zoo vederlicht de aarde beroerd.

Hij danste niet, hij zweefde. . . .

Onhoorbaar, als de zonvonkjes dansen op het water, vlug als een vogeltje springt op de takjes, zweefde hij heen en weder, op en neder tusschen de stille blanke beelden, die over hem uitstrekten met vriendelijk, beschermend gebaar, hun zegenende marmerhanden.

Toen, zonder dat hij iemand de trap had zien bestijgen, zonder dat hij de zware eiken deuren had zien opengaan,

begon opeens het orgel te spelen.... Hij zag om, even angstig en toch weer gerust, toen hij 't moedertje zag met haar kindje in de armen, en 't was of dat kindje tegen hem lachte.

En luider en luider stegen ze omhoog, de heerlijke akkoorden als zangen van engelen. Zacht murmelend als droppelen van geluid, vloeiden de noten langs de zuilen.

Toen hij omhoogzag naar het blauwe gewelf, waarop in goud de kleine, vijfhoekige sterren glansden, ontdekte hij bij het orgel een blonde vrouw met golvende zacht gouden haren, die, met de handen heel licht glijdend langs de toetsen, het wijsje speelde van een dansmelodie.

En kleine kindertjes zaten op het dokzaal, kleine, mollige jongetjes met blauwe, blijlachende oogjes, met bonte vleugeltjes aan hun naakte schouders, die op vreemdgevormde muziekinstrumenten, waarvan hij de namen zelfs nooit had gehoord, de mooie vrouw, die op het orgel speelde, begeleidden.

Ze zaten overal verspreid door de kerk, op de bindten, tusschen de balken, op de ronde kapiteelen, een gansche schaar van blonde kinderen, die zachtjes kleppend de vleugels bewogen, een liedje zongen op de wijs van zijn dans en hem wenkten met hun blanke handjes.

Hij voelde nu zijn vermoeidheid niet meer. 't Was of hij door teedere armen werd gedragen, en blij lachend met een lichtje van ekstaze in de oogen, begon hij heel zachtjes zelf weer te dansen. Heel langzaam eerst, want hij moest ook luisteren naar die vreemde, nooit gehoorde muziek, toen sneller, al sneller, onbeschrijflijk bevallig, met dat bran-

dende licht van ekstaze in de oogen, tot hij eindelijk struikelde, wankelde, en heel zachtjes kreunend op de treden van het outaar neerzonk.

Lang lag hij zoo, met zijn bleek gezichtje. . . .; alleen zijn borst ademde nog even en nu en dan trilde een lach om zijn mond.

Toen sloeg hij nog eenmaal de oogen op.

En zie, langs het hooge blauwe gewelf, dat van bogen tot bogen met sterren bezaaid was, schoven de wolken weg van het lichte blauw en zag hij den hemel open.

Achter een verblindenden, laaienden gloed, rood in goud, oranje in purper, een glans als bij 't dalen van de zon, zag hij witte gedaanten omgeven door licht, met breede, wijd uitgespreide wieken, die, langzaam klimmend en dalend, zich zwevend bewogen langs een stralende trap, die tusschen wolken hing.

Nu dalend op het outaar, dan stijgend tot de sterren, want het doorzichtige gewelf hief zich hooger en hooger en de sterren laaiden in den gloed.

En in dien reinen, lichten glans, die etherisch-doorschijnend de geesten omringde, verscheen boven de wolken de Moeder met haar Kindje, met het „Jezuken", waarvan die oude man hem had verteld.

Ze droeg een doorzichtig kleed als van licht, fijn en wit, als uit witte manestralen geweven, en in de armen hield zij haar mollig kindje, haar jongetje met teere, lichtblonde lokjes en een glorie van licht om het gouden hoofdje, en

met een oneindige reinheid van liefde in de oogen zag ze op het arme heidenjongetje neer.

Met een gebaar van niet uit te spreken goedheid, een gebaar van zacht beschermende genade, maakte ze het manteltje los van blank fluweel, dat haar ronden, slank-afhangenden schouder bedekte, en liet het voorzichtig vallen op het stervende kind, dat nooit door zijn eigen moeder was gekust.

Toen 's morgens op den eersten Kerstdag de koster door de kerk ging, om de metten te luiden, zag hij het vreemde, blonde heidenjongetje, dat hij zoo dikwijls in de stad had zien dansen, dood en koud op het outaar liggen, toegedekt met het kleine fluweelen manteltje, dat vroeger het Maria-beeldje op het outaar had versierd.

EEN ZOETE SPROKE VAN DRIE MAAGDEKENS

Dit is een sprookje, een eenvoudig, onschuldig sprookje uit de naïef-geloovige middeleeuwen, overgebleven in dezen tijd van geestdriftdoodenden twijfel, laag-bij-de-grondsche stoffelijkheid en alles overtreffende gewinzucht, als, — soms, — een enkele roode klaproos, midden in het steeds gure Najaar, op het dorre, braakliggende akkerveld....

Lang nog, nadat het reuzelruischende koren- en tarwegoud neerviel onder de scherpe vlijmsnee van de maaiende zeis, staat zij, eenzaam en schamel, mooi toch en lieflijk, daar ergens op een vreedzaam hoekje van het naakte stoppelland.

Straks komt de Winter, en de teere zijdezachte blaadjes vervalen en verdorren en worden weggesleurd door de buien en vlagen en zwijmelen neer in de donkere voren of in de klare, snelvlietende beek.

Soms plukt een vrome hand ze voorzichtig af en legt ze — met iets als liefde en eerbied, — tusschen de bladen van een oud, lief boek, en na jaren en jaren nog blijven zij — ofschoon nu verbleekt en verdroogd — een welkome herinnering aan den mooien Oktoberdag, toen zij, met den vriendelijken blooslach van hun rood, den eenzamen wandelaar verheugden.

. . . . . .

Zulk een is dit sprookje. . . .

Mijn moeder vertelde het mij, zóó als ik zelf het nu navertel, op een zonnig helderen meimorgen, toen ik, als zes- of zevenjarig jongetje, naast haar onder de witte span-

huif zat van een boerenspeelkarretje, dat ons, langs den zonnigen Halleweg, naar Alsemberg bracht....

Een zoet-zoet sprookje van drie vrome Maagdekens en van Onze zoete Vrouwe Maria.

I.

Het liep al vast tegen het eind van de Lente en het was een warme dag geweest.

Het kleine, popperige huisje, waar de drie vrome maagdekens woonden, als drie menschvogeltjes in een nestje van groen en bloemen, droomde, in zijn weelderig omhulsel van eiloof en rozen, in de flonkerende vlam van de ondergaande zon.

Het was een wonderbaar huisje!

Rond het lage deurtje en de twee, drie ongelijk groote en op verschillende hoogte in het witte kalkmuurtje geopende vensters, met schuiframen vol kleine in lood staande ruitjes, kropen en klommen, slingerden en kronkelden honderden rozelaarsranken tot hoog op de nok van het stroodak, een rijkdom van geel en roze en karmijn, zwevend en spelend, als zoovele glimlachjes, over het donkere glimgroen van het klimop.

Nu gingen de musschen juist slapen in hun slordig nestje, tusschen dien overvloed van nog pas ontluikende of reeds half ontzwachtelde rozen, waar de hooisprietjes en vlasdotjes, die ze dag aan dag gestolen hadden uit de schuren en de nog onopgebruikte mijten in de buurt, allerwege uit neervlokten in lange, losse festoenen en ongelijke franjes, die zachtjes heen en weer wiegelden op den zachtwaaienden wind. . . .

De kleine verweerde ruiten gloeiden, als brandde er een vuurtje achter ieder, en langs de smalle wijdopengeslagen luiken, — helgroene luiken met uitgesneden harten, — dreunde het heel zachte gezoem van stemmen, de donsomsluierde alten van heel jonge meisjes, als een streeling weg in de nachtwarme lucht.

Het huisje stond midden in een grooten tuin, een waren droomtuin, achter hooge, logge muren, — overblijfsels licht van een heel ouden burcht, — waar de muurbloempjes tusschen spleten groeiden en kleine fijne blaadjes van het wilde Venushaar in slingers neerzweefden van steen tot steen. Halfbelommerd door witte seringen lag, in een lijst van fluisterend riet, een kleine, heldere, ronde vijver, waar grappige, gele eendjes in zwommen, pas gekipte eendjes met fluweelzachte veertjes en ongeoefende pootjes, waarmee ze angstig rondscharrelden achter de wijze moeder, die met zacht klepperende, hooggele snebbe, watertorretjes en slakjes voor hen zocht tusschen het fijne, groene kroos.

Soetken kwam het huisje uit, met een roodgroen gietertje in de hand, speldde heel zorgvuldig en gewichtig haar blauw kleedje omhoog en knielde dan op den kleinen vlonder bij het vijvertje, om water te scheppen.

Toen stond zij op, en de verfrisschende waterstralen, die schitterden als vonken in den al zachter glorenden schemergloed uit het Westen, ruischten in een droppelregen neer op de lieve, late lentebloemen, die als kleine, geurige geestjes van bloemen, met gebogen hoofdjes stonden, alsof zij baden, alsof zij luisterden naar het zoetdeunende droom-

gezang in de kleine woon, — allengs insluimerend in witte zweefschaduwen van dauw.

En het waren niet dan de oude, eenvoudige bloemen, waaraan tot heden toe de Zuidbrabantsche plattelander de voorkeur nog geeft.

Groote, teerblauwe violen, elk met een leuk, dom gezichtje in haar kroontje en ongelijke blâren, en witte violen met een heel klein gouden lichtje in haar hart, en groote struiken van witte jasmijn. En het waren Mariarozen met roosroode zieltjes, en vlamroode pioenen, zwaar en vleezig als boerendeernen, en witte tulpen, fijn en elegant als adellijke jonkvrouwen, en een heel bed vergeetmij-niet.

Achter de boomen zonk de zon langzaam weg in kabbelgolfjes van roodgerand goud, en het kleine gouden horentje van de maan gluurde nieuwsgierig door de satijnige belblaadjes van de linde en strooide zilveren en gouden loovertjes op het zachte, blonde haar van het kind....

Soetkens twee oudere zusters zaten in het heel kleine huisje te spinnen. Ze sponnen het vlas voor een stel nieuwe hemden, eigen-linnen hemden, door de Brabantsche landlieden ten allen tijde zoo op prijs gesteld. En terwijl ze sponnen, zongen ze heel zacht een heel simpel lied, meer biddend dan zingend met tragen, deemoedvollen deun:

Ons ghenaket die avondstar,
die ons verlichtet also claer....
Susa nina, susa noe!
Jesus' minne sprac Mariën toe.

II.

„En comt ghi heden niet bi mi in den hof?" vroeg Soetken, en ze stak haar kopje door het opgehaalde schuifraam en lei Amelberga, de oudste van de zusters, een takje witte seringen in den schoot.

„Het esser so soete ende warme hier buten .... Wat blivet ghi toch in der enghen camere? Comt liever mede, waer de bloemkens gheuren, alsoffet morghend ware."

„Neen," antwoordde Berga, *„wi en cunnen niet, Soetken!"* En ze brak den draad af, waarin juist een kink was gekomen. *„Ghi hebt onze bloemkens nu alle begoten .. So com selve binnen, want die luchte sel al wel scoon vochtich van den dauwe sijn. Ende Berlindis wilde ooc noch liever wat spinnen .... Wi comen anders niet voor 't hoochfeest van Pinxteren ghereet."*

„Ghi hebt de leeljen toch wel alle begoten?" vroeg nu Berlindis, zonder een oogenblik op te houden, haar wiel te doen draaien .... *„Si lieten de lieve hoofdekens so truerig hanghen.... Ic vrese maer, suster Soetken, voor ons capelleken verwaerloost ghi soms wel eens den hof."*

„O suster Berlindis, hoe cunt ghi dat segghen! Ic hebbe de leliën alle in den morghend begoten ennic en ben heden noch niet ene male innet capelleken gheweest!"

En zachtjes, met iets als tranen in de vioolzachte oogen, zeker wel omdat het verwijt van Berlindis zoo heel onverdiend was, of misschien omdat het haar herinnerde aan het Lieve-Vrouwken, dat ze heden nog niet had bezocht, duwde

ze nu, toen Berga een kaars op den roodgeschilderden blaker had ontstoken, heel voorzichtig de luiken weer toe, en keerde dan terug naar den kleinen vijver bij de seringen, schoof er de gladde blâren van de plompen uiteen en dompelde haar gietertje in het heldere water, waar de jonge maan zoo pas haar sikkeltje in geworpen had.

Tusschen het riet zat moeder eend met haar kopje in de veeren en al de kinderen sliepen onder haar trouwe vleugels.

III.

Nu was, in 't Westen, het laatste rood verdwenen.

De dauwdroppels lagen over de bloemen, als een sluier van doorzichtige kant, en witte, donzige motjes vlogen van uit de boomen naar het huisje, waar het licht nu brandde.

„Mine leliekens en hebben heden ghenen dorst", fluisterde Soetken nog bedroefd over het verwijt van Berlindis. En, trouw aan haar belofte, vulde ze de bakjes, die, met een wollen lapje om de stengels gebonden, naast iedere slanke lelie stonden.

En ze waren heerlijk, haar liefste bloemen; witte leliën als wit fluweel, vol zoet-zoel bedwelmende geuren, met hooggele stampers en meeldraden van goud, met het lichtoranje stuifmeel als poeder gesneeuwd op het ivoorglanzig blank van de roomwitte blâren; en roode leliën, scharlakenroode, als vlammen tegen het brons van het riet; en tijgerleliën met omgekrulde blâren; en windeleliën, klein en elegant, met zwevende bloesems, vol blauwe vlekjes,

als poeder van turkoozen of lichtblauwe aartjes over het zachte, witte vleeschfluweel van de bloem.

En zij stonden daar, met eerzaam gevouwen kelken, de hoofdjes even neergebogen, als een schaar vrome maagden, eerste kommuniekanten of konfirmanden, in den zilverschemer van den vroegen nacht....

In het huisje zelf gloeide nu, als een vlambloem, het roode, dansende kaarslicht door het venster, en heel zacht, heel geheimzinnig deunde weder, meer als een gebed dan als een lied, het droomgezang:

„Si sette dat kint op haeren scoot,
si cussedet voor sijn mondekijn root:
het was so soet!
Susa nina, susa noe —
Jesus' minne sprac Mariën toe!"

Soetken bleef vóór het huisje staan, plukte een paar takjes van de witte seringen, en zachtjes, met de bloemen dodijnend op de maat, neurde ze met haar zuster mede:

„Den os ende ooc dat eselkijn
aenbaden dat soete kindelijn.
Wael was haer doe!
Susa nina, susa noe!
Jesus' minne sprac Mariën toe."

Toen zweefde ze verder door den schemerenden pareldauw.

En ze was als een lichtelve in haar mantel van maanblond haar, te midden van al de mysterieus bloeiende gewassen om haar heen.

IV.

Berga, Berlindis en Soetken hadden, alle drie, eenzelfde, groote devotie.... Haar vader en grootvader, al haar voorouders, geslachten ver, waren, zoolang het de oudsten van het dorp nog heugde, kosters geweest van het oude, steenen kapelletje, waarvan de wanden zoo vochtig en het dak zoo bouwvallig werden, en dat vlak vóór haar popperige woning in de schaduw lag van een lange „dreef" van hooge, slanke populieren....

Het was een onbeduidend gebouwtje van vuurrooden baksteen, wellicht eigenhandig opgetrokken door een van haar vrome voorvaders, waar nacht en dag een kaarsje brandde vóór een eenvoudig steenen beeldje: — de zoete, lieve Vrouwe Maria met het Jezuskind op den rechten arm.

Ook het outaar zelf was uiterst eenvoudig: — een onoogelijke, houten kas, bedekt met een effen wit kleedje van linnen, waarop een van haar drieën elken morgen, zoo lang de Zomer duurde, een weelde van bloemen neerlei, waarmede zij dan Maria en het Kindje kroonde en bekranste, zoodat het beeldje soms geheel onzichtbaar was onder de pracht van de bloemen, die errond gevlochten waren.

Om de drie dagen had elke zuster haar beurt: de eerste ging Soetken, dan Berlindis, de derde Amelberga.

Op de Zaterdagen echter gingen de zusters te samen .... Maar vooral Soetken was onuitputtelijk in het bedenken van altijd nieuwe wijzen, om het beeldje te eeren.

Zij, die van haar prilste jaren af geen andere kleur had willen dragen dan het edelreine blauw van de zoete, lieve Maged, bezocht de kapel niet in den vroegen morgen alleen, maar ook vaak in den avond nog, en zat dan stonden lang neuriënd of prevelend vóór het outaar, terwijl de maan door de kleine, geschilderde ruitjes straalbloempjes vlocht in het haar van het Kindje en zwermen lichtdiertjes gonsden om het kleine kaarsje in de blauwglazen lamp.

En zoo vaak ze geknield lag vóór het gotische beeldje in het blondgouden licht van den wordenden lentenacht, was het haar, alsof ze het hoofdje van het Kind zag bewegen en de Maagd haar wenkte met omhooggeheven hand.

Ook dézen avond, in de late Lente, wilde zij knielen in de stille, donkere kapel.

Niet dat een bizondere beweging van haar ziel er haar toe had gedreven! — alleen haar oude, tot gewoonte, — en door die gewoonte van lieverlede tot een eisch van haar natuur geworden devotie was het, die haar aanzette tot dien gang .... En zie, toen ze nu, terwijl Berga en Berlindis na het eten weder sponnen, uit de woning trad, in wat een paleis van wonderen scheen, — neen, *voelde* zij zich dan niet verplaatst in dezen geheimzinnigen nacht!

De maan lachte als door een sluier van zilverblauwe wolkjes haar troostlach over het dorp. 't Was, of een heel fijne nevel, geboren zoopas uit den blanken meidauw, zweefde in lamfers om haar peinzend bleek gezicht, dat op den vijver in rimpelgolfjes heen en weder wiegelde.

Reeds van op den drempel kon Soetken het beeldje zien! Daar stond het, aan het eind van het tuinpad, in een kring van fluisterende populieren, die de kleine gladde blaârtjes zacht deden kleppen tegen elkaar .... Half verborgen door een bosscheltje berken, — zoo stond het daar, als in een bad van helderstralend zilverwater, in de halfronde nis van afgebrokkelden steen.

De zweeftakjes van de vogelkers wiegden heen en weer vóór het vlamtongetje van de lamp, en in het donkere groen van een nabijen seringenstruik „schuifelde" de nachtegaal met zachttrillend keeltje.

Nu was zij, — na even, niet ver van het kapelletje, wat tijdeloozen geplukt te hebben, — tot vóór het outaar getreden.

Eén vóór één, alsof ze het deed in een droom, strooide ze de dauwvochte bloemen neer, hagelblank met kleine harten van goud.

Toen knielde ze als een kind op de lage treden en bad, luidop, met heel zachte stem:

„Wees ghegroet, Maria vol van ghenaden, de Here is met U ....”

Zie, dát was vreemd!

Een heel groote, sneeuwdonswitte nachtvlinder zweefde plots óp uit de verschgeplukte bloemen, en fladderde onrustig om de vlam van het altaarlicht ....

Soetken stond op, haalde het lampje even lager, maar telkens als ze de zachte witte vleugels wilde grijpen, vloog het insekt weer bijna recht in de vlam, — — een donkere vlek op het dofblauw glas....

Soetken nam de kap van de lamp, en toen het licht nu zoo schel en zonder schaduw op Moeder en Kindje viel, was de witte vlinder op eens verdwenen! En zie! Was het niet, alsof er tranen biggelden langs de wangen van Maria, alsof er tranen biggelden, langzaam, zacht ...., als van halfdorre bloemen droppelende dauw ....?

Sneeuwjacht en hagel van de vorige Winters hadden de geschilderde beelden geheel doen verweeren, en het kleed van de Moeder en het aangezicht van het Kindje vertoonden dofgele vlekken van regen en vocht.

„Die beeldekes staen daer so naect ende bloot....” zuchtte Soetken en omringde ze beschermend met haar zachte armen.

„Dat cleetken van steen can se nemmer verwarmen. Si moesten als coninghen ghecleet staen.... Ic selve heb een cleetken teghen vocht ende koude! So Amelberga, so ooc Berlindis .... Waerom souden si dan te vriezen staen, die heilighe Moeder ennet heilighe Kint! Ic sel aen de susters vraeghen, om se cleerkes te gheven, ende se selve

te spinnen ende selve te naeien; — wi maeken se misschien van ons eighen ghespin. — Oppet graenveldeken oppet alsemberchsken achter den muur souden wi emmers dat vlas connen saeien ...."

En ze bad tot de Maagd, om haar inzicht te geven en te raden, hoe ze in dit kiesche geval zou doen, en zachtjes zong ze een Latijnsche hymne, welke ze, zonder ze te kunnen verstaan, enkel op het gehoor in de kerk geleerd had.

Toen wakkerde ze het lamplicht met de punt van een speld nog even aan, trok de wiek voorzichtig in de hoogte en langzaam, met gebogen hoofdje, ging ze terug naar het rozenhuisje.

Onhoorbaar lichtte ze de klink van het deurtje en zag zwijgend naar haar spinnende zusters ....

„*Hebt ghi annet lampken van onse Vrouwe ghedacht?*" vroeg Amelberga, toen ze pas binnen was.

„*Het lampken brandt al op den outer ennet rozenhoedeken hebbic met tielozen ghesiert ... Maar ach, mine susters, wat wasset mi so droeve! .... Die beeldekes stonden daer so in der cou! Si en hebben niet dan die cleerkes van steen, die de moeder ennet kindeken niet en connen verwermen! ....*"

„*Daeraen peysde ic ooc al so dicke, mine suster,*" zei

Berlindis, en ze stond op van den lagen schemel en hief haar bloemengezicht omhoog naar het licht....

„Maer hoe souden wi dat connen ghebeteren? Die beelden hebben ghewisselic last van der coude.... Si staen daer emmer in Winter ende wint, in nacht ende reghen, in haghel ende snee, — daerdoor sijn die scone verven verscoten ennet cleet van Maria hevet vochtgele vlekken. — Als wi se eens selve cleerkes maecten.... Als wi hun eens hemdekens sponnen van ons eighen vlas?.... Niet waer, mine susters, ten can niet recht sijn, dat wi self ons linnen tot bruitschat spinnen ende dat Godts Moeder ennet heylighe Kindeken als bedelaerkens in lompen sijn?"

V.

Toen het licht was gedoofd en ze naast elkaar lagen in hetzelfde lage, breede bed, toen droomde Soetken, dat ze in den hemel was en de zoete vrouwe Maria met het Jezuskindje zag wandelen in een mooi-grooten tuin, vol met juist al dezelfde bloemen, die in den tuin rond haar huisje stonden....

De maagdekens hadden altijd zoo samen geslapen, alle drie samen in hetzelfde bed, een breed ledikant met een vierkanten hemel, waar het stevige, Brabantsche linnen in zware plooien een lichtschaduw wierp op het schelproze vleesch van de mooie, slanke kinderen, waarvan de jongste

nog maar even zeventien en de oudste nog niet ouder was dan twintig jaar. —

. . . . . .

De maan scheen door het lage venster en de lindenknopjes tikten als vingertoppen tegen het glas.

De zachte glans zweefde over heur haren . . . ., teerblonde, in-Vlaamsche haren met een schemer van goud, die als een stroom van licht over het kussen kronkelden.

Het effen nachtkleed van eigen gespin bedekte zedig de slanke lijfjes. Alleen Berlindis had een voetje blootgewoeld, dat wit en blank op de deken lag.

Berlindis en Berga ademden zachtjes, heel zachtjes met half geopend mondje, met de lichte ademhaling van droomloozen slaap, maar Soetken lag met het hoofd op de armen en droomde....

Ja, ze hoorde de engelen zingen vóór Gods troon en ze zag aldoor de blonde Moeder met het aardige Kindje rondwandelen in een zeer eenvoudigen, maar toch zoo wonderheerlijken tuin.

En zie, daar daalde die tuin nu langzaam neder, en al dichter en dichter zweefde hij naar de aarde en eensklaps was hij al zoo laag als het ledikant, straks zelfs zoo laag als de effen vloer van de kamer, en nu zag Soetken geen muren of geen zoldering meer, maar alleen overal, overal, met miljoenen sterrebeelden bezaaid, het blauweffen water van het onbewolkte hemelazuur.

En in een glorie van zeven kleuren trad nu onze zoete Vrouwe door de kamer tot aan den voet van het bed.

Soetken zag het duidelijk: in stede van een schitterende vorstinnekroon droeg zij, en droeg ook het Kindje, een dubbel kransje van blauwe bloempjes, teedere bloempjes met satijnblauwe blaadjes en met in het hartje van hun kelk een droppel git: de lieflijke bloempjes van het mooie, Vlaamsche vlas.

En waar ze ook zette den teederblanken voet in de wei van azuur, zie! daar ontbloeiden overal dezelfde bloempjes, blauwe bloempjes met donzige randen...., de lieve, fijne bloempjes van het lenige, Vlaamsche vlas.

Toen Soetken ontwaakte, was het vroeg dag.... Haar zusters lagen nog rustig te slapen, maar de zon was al uit de boomen geklommen en strooide dansende lichtloovertjes op den witten kamermuur....

Soetken stond op, zoetjes, voorzichtig, om toch vooral de zusters niet te wekken.

In alle stilte wiesch zij zich en kamde zorgvuldig de zijblonde haren, die haar als een mantel tot aan de heupen vielen.

Toen duwde ze heel zacht de luiken open, nam de sleutels uit de lâ van de spinde en sloop als een poesje, op haar blauwe muiltjes, het trapje af naar de kleine keuken, waar ze het vuur aanlei en den haard aanveegde en brood en melk gereed zette voor het morgenmaal.

En ze voederde de groote zilveren duiven, die, zoodra

ze haar zagen, op wijde wieken kwamen aandrijven langs de lichte lucht.

Toen wandelde ze den tuin in langs de warmroode muren en langs het zonnige staketsel, waartegen de perziken hun vruchten begonnen te zetten en de glanzende morellen als kraaltjes blonken tusschen de fijne, teergeruite blaadjes, waar de aartjes nog zichtbaar waren op het zachte satijn ....

Overal, op het subtiele web, over nacht door miljoenen kleine groene spinnen geweven, lag nog de dauw als een kantnet van heel fijne pareltjes, die elkender raakten, zonder ooit te vervloeien.

Aan de dorre doode takken van den wingerd zwollen sinds gisteren de eerste knopjes. En langzaam, bedachtzaam, wandelde een kever, een bruine *preêkheer* met glanzige schilden, die pas dien nacht uit de aarde was gekropen, langs het eerste bloesempje van de aardbeien tusschen het gras.

Soetken plukte wat bloemen af, een paar takjes jasmijn en een trosje seringen, en toen ze die neerlei vóór de Lieve Vrouw, al was 't ook dézen morgen haar beurt niet om den balsemgroet te brengen, zag ze in een reet van het voetstuk, waarop het beeldje stond, een tenger, fijn plantje met doorschijnende bloemblaadjes .... Het reikte bijna tot aan de knieën van de zoete Vrouwe, en de bloempjes zweefden heen en weer op den zachten wiegelzucht van het windje, alsof ieder kroontje een blauw vlindertje was.

Vlasbloemen waren het, precies dezelfde als waarvan ze dien nacht had gedroomd.

Ze zag rond, van waar het bloempje wel komen mocht, of er ook nog andere tusschen de heesters stonden, want ze wist het, ze wist het heel zeker, den vorigen dag was het er nog niet geweest.

Ze zette een laddertje tegen den muur, het laddertje, dat ze gebruikte, om klimrozen te plukken, die hoog groeiden tot aan de nok van de kapel, — en ze gluurde over de muren heen, of ze ook vlak bij het huis een vlasveld zou vinden, dat nog in bloemen stond, want nog nooit had ze zoo'n plantje gezien in haar eigen hof.

Had de Maagd haar wellicht een teeken willen geven, eerst in dien droom, en nu door die eenvoudige bloem?

Wilde zij haar beduiden, dat haar gedachte van haar eigen vlas te spinnen, om dan van dat garen — haar eigen garen — hemdjes te laten weven voor Haar en voor het Kindje, haar aangenaam was?

En Soetken viel op haar knieën en bad tot Maria, dat ze toch nog éénmaal het wonder mocht herhalen, — en weêr den volgenden dag, als ze bij het kapelletje zou komen, een vlasbloempje doen bloeien aan den voet van het beeld....

VI.

En het gebeurde zoo!

Een tweede en zelfs nog een derde maal vond zij, toen ze heel vroeg in den morgen in de kapel trad, een vlas-

bloempje aan den voet van het steenen beeld.... En telkens op dezelfde plaats, en telkens weer een ander plantje....

Ze had die week als een gunst van haar zusters verkregen, dat zij alle dagen het beeld mocht versieren, want eer ze met haar over haar ontdekking sprak, wilde ze zeker zijn van het teeken, dat de Maagd gegeven had.

Maar 's Zaterdags gingen ze alle drie, Soetken met narcissen, Berlindis met anjers en Berga met takjes vol bloeiende, witte seringen naar de kleine kapel.

En wéér was het wonder er....

Aan den voet van het steenen beeldje bloeiden dien dag drie vlaszaadbloempjes en het Kindje was met de bloesems gekroond!

Toen kon Soetken haar zoet geheim niet langer verzwijgen.

„Siet, susters," zeide ze, *„siet wat voor een teken dat die soete, heilighe Maghet ons gheeft! Wél hebbic den droom begrepen, welken Si mi hevet ghesonden.... Wi moeten vlas saeien oppet alsemberchsken naest onsen hof, ende later vannet spinsel het linnen laten weven tot hemdekens voor de Maghet ende voor haer Kint."*

Maar Amelberga twijfelde nog.

„Souden wi dat teken wel goed verstaen? Sou die

Maghet niet liever meynen, dat die bloemkens moeten dienen als ciersels voor haren rosenhoet?"

Maar ook Berlindis verklaarde het teeken, zooals haar jongste zuster had gedaan.

„Ooc mi esset claer, mine suster, wat onse Vrouwe hevet ghewilt. Ghi weet toch, dat Soetken so seer hevet ghetruert, dat de Maghet mettet Kindeken sonder cleren in de coude moeste staen.

Dese wonderbare vlasbloemkens sijn mi een claer bevel. Wi moeten vlas saeien oppet berchsken, ende de wever vannet dorp sel dat linnen voor ons weven. Die hemdekens worden dan door ons drieën ghenaeit."

„Maer toch selen wi wiselik wachten, mine suster, tot die coude maenden voorbi sijn. Het vlas van 't ander jaer is lanc reeds ghehaspelt ennic wilde toch wel geerne sekerheyt hebben omtrent dat ghenadighe teken, dat die Maghet ons gheeft."

„Wat hebbet ghi nu noch een teken van node? Esset bloemken, dat telkens in der nacht es ontsproten, niet als een groet van de Maghet selve?

. . . . Maer toch, wi willen ene wile noch wachten — ghi hadt recht, Berlindis — 't es nu bereyts te late innet jaer."

VII.

De vogeltjes waren naar het Zuiden getrokken, maar op de reine, witte sneeuw, — 't doodskleed van de doode

bloempjes, zat een pooverjanneken en pikte de kruimeltjes op, die Soetken dien middag over het pad had gestrooid.

En dichter, al dichter, vielen de vlokjes en lang moest het vogeltje pikken met het scherpe snebje, angstig loerend met zijn zwart-ronde oogjes, eer het iets eetbaars vond .... De meisjes zaten in haar kamer te spinnen bij de hooge, knappende vlam van het hout, en buiten scheen een flauwe waterzon over de witte boomen en maakte van het hofje een toovertuin.

Soetken stond bij het raam en zag op naar de wolkjes, die als rosroode schaapjes dreven langs het blauw en teer als een glorie viel het licht om haar hoofdje.

Ze had wéér dien nacht van Maria gedroomd ....

En in elk rozig wolkje zag ze een bloem — vijf blauwe blaadjes — een blinkend hartje als zacht vervloeiend git — in den straal van de zon.

Daar wipte het roodborstje op de vensterbank en tikte guitig tegen het blauwgetinte glas.

Berlindis liet den vogel binnen, en toen hij zijn veertjes bij het vuur gewarmd en het kleine hongerige maagje gevuld had, droeg Soetken hem weer voorzichtig naar buiten en zette hem in de besneeuwde seringen, want 's nachts wilde hij niet in het huisje zijn.

Voorzichtig, op haar blauwe muiltjes, stapte ze in den tuin, waar de sneeuw heel hoog als een heuveltje tegen het huisje en in zachte kussentjes tusschen de blâren van de heg lag.

Ze plukte een paar hulsttakjes met roode bessen en volgde het smalle pad in de sneeuw, dat, ofschoon Amelberga 't eerst dien middag geveegd had, reeds weer geheel bedekt was met een sluier van wit.

En toen ze wat koren vóór de eendjes gestrooid, — dat de slapende diertjes het 's morgens zouden vinden — en het troebele water in de bakjes door frisch water vervangen had, trippelde ze nog wat verder naar het eind van den hof, waar de sneeuw om de kapel met het beeld van Maria een witte nis van dons had gemaakt.

„Ach moeder, gheseghende moeder van God — Ghi staet daer so in de coude alleen mettet kindeken ende Ghi en hebbet gheen cleeren aen den lijve ...."

Ze lei de hulsttakjes op het outaar neer, en, buiten getreden, bukte ze zich naar de witte aarde, wegwerend even met de hand de bevroren sneeuw, — of ze ook ergens een bloempje kon vinden, — een krokusje of een klokje voor het beeld....

Maar toen ze de sneeuw zoo had weggewoeld — een heele streek ver met haar koudroode handen, zie! toen stond op eens het heele veld vol bloemen en, ditmaal was het teeken toch wel te vertrouwen: wederom waren het de teerblauwe bloemen van het vlas....

Haastig liep ze terug naar het huisje: *„O comt toch, susters, comt ende siet."* En ze nam Amelberga en Berlin-

dis bij de handen en troonde ze mee naar de kleine kapel....

„Siet, susters! De Maghet wilde 't wonder herhalen.... De bloemen sijn nu in de sneeuw ghegroeit. Siet — siet toch, hoe si hare hoofdekens wieghen ende ons toelachen met honderd ghoudine oogjes."

En aldoor nog schoten er bloempjes uit, — aldoor nog, zoo dat de eenvoudige meisjes het zagen, donkere kopjes tusschen puntige blâren van blauw.

Toen, zachtjes weer, daalden de donsvlokjes neder, en de blauwe bloempjes verdwenen onder het dons.

VIII.

Als de spreeuwen in het land waren gekomen en de eerste viooltjes in de nieuwe Lente pas gingen bloeien, — toen, op een zonnigen lichtdag in den dat jaar heel zachten Maart, gingen de meisjes naar het korenveld, dat een honderdtal schreden achter hun tuin, in de wuifschaduw van den hoogen beuk lag op het met alsem bezoomde bergsken.

De wilgen langs de beek, die den tuin langs het Zuiden bezoomde, liefkoosden de lucht met hun donzige topjes, en de grappige, slanke takjes van de elzen wiegden vroolijk mee met den frisschen wind.

En — zalig vereend in één zelfde verlangen — begonnen zij nu aan het groote werk: het zaaien van het vlas voor de zoete lieve Vrouwe en het lieve zoete Kindeken.

Eerst haalden ze de scherpe eg door de stoppels, een platte eg met puntige prikkels, die ze maar nauwelijks met haar drieën konden bewegen; toen trokken Amelberga en Berlindis de zware houten rol langs den geurigen zwarten rullen grond, en Soetken strooide de zaadjes in de voren, — de gladbruine zaadjes van het vlas, met de fijne, lichte, donzige franje....

Blijde waren ze onder den arbeid bij de gedachte, hoe zij weldra, als het vlas nu rijpen en gedijen zou, het zelf zouden oogsten, hekelen en zwingelen....; hoe ze dan, den heelen Winter lang, de gele, pluizige draden zouden spinnen, en — later nog — hemdekens naaien voor de Moeder en het Kind.

Als nu de gemoedelijke ooievaar uit het Zuiden was gekomen en plechtig met de vlerken klepperde op het dak en de hartstochtelijke leeuwerik reeds omhoogvlerkte uit zijn nest in de weide en slaakte zijn morgenlied op een lichte rozewolk heel dicht bij de zon, zie, toen stond het vlas van de drie vrome Maagdekens al één voet hoog boven den akker — als een zachte, golvende deken van groen op het met alsem bezoomde heuveltje.

IX.

Op een Vrijdag in de laatste week van April waren de zusters nog laat naar het kapelletje gegaan. De dauw hing

in donsnevels tusschen de bloemen, en toen ze wat witte tijdeloozen hadden geplukt, hadden ze die één voor één, als groote, matwitte sterren, aan het kleed van de Moeder-Maagd gehecht.

Tusschen de witroode bloempjes hadden ze, zooals ze vaak als kinderen hadden gedaan, elkaar bij de handen genomen en langzaam, met zacht gekadenceerde beweging een heel oud en heel vreemd danslied aangeheven, — zeker wel een heidensche vooze, maar even sedert de bekeering gekerstend, — en zachtjes hadden zij, klepperend met fluweelblauwe muiltjes, in een kringetje in het rond gedanst met vrome gebaren en als om een heiligen ritus te vervullen. En zij zongen . . . .

„Inne den hemel daer esser enen dans,
ALLELUIA!
Die maegdekens dansen er in enen blauwen crans,
ALLELUIA!
Dan lacht Maria, haer kindeken esser vroo!
BENEDICAMUS DOMINO!
O Maghet reine, o Maghet puur,
wilt ons bevriden van 't ewighe vuur,
ALLELUIA!"

De zachtblonde haren dreven uit op den wind en deinend wuifden de dunne kleedjes, en het tamme roodborstje wiegde zich op de takjes, beloerde de meisjes met zijn schelmzwarte oogjes en scheen de maat van het dansliedje mee te neuren.

„Die maegdekens vatten malcander al bi der hant,
ALLELUIA!
Dat sonneken comt scinen, wijt over see ende lant,
ALLELUIA!
Si reien ende si cransen, si singhen lude ende vroo:
BENEDICAMUS DOMINO!
O Maghet reine, o Maghet puur,
wilt ons bevriden van 't ewighe vuur,
ALLELUIA!"

. . . . . .

Dien eersten nacht van Mei, toen de lichtwormpjes als juweelen glimmerden tusschen de jonge heesters en een vroege krekel tusschen het weidegras zijn eentonig nachtliedje liet hooren, openden zich opnieuw de gordijnen van den hemel, en, in dezelfde gedaante als de eerste maal, zweefde Maria er uit neer in de kleine kamer, waar de zustertjes te slapen lagen.

Ditmaal vertoonde ze zich aan de drie zusters tegelijk, zooals ze vroeger enkel aan Soetken verschenen was.

De rozige wolkjes dreven uiteen, en de gouden sterren veranderden in bloemen, kleine, blauwe, doorschijnende bloemen, in elke waarvan nu een ster het hartje was.

In een glorie van zevenkleurige stralen, uitgespannen wijd over de wolken als een overgroote regenboog, reikende van de dauwlichte aarde tot de hooge lazuren hemelwei, bespikkeld met duizende en duizende stermadelieven, zoo daalde de Maagd op de lichtgolven neer en stond, blankwit

in haar krans van sterren, in de kamer van de meisjes aan den voet van het bed.

„Ic groete u, mine lieve kinderen — ic hebbe u liedeken in den hemel ghehoort, ende die sachte coleuren vannet vlas, dat ghi voor een cleet van min Kindeken ghesaeit hebt, hebbic ghesien ende scone ghevonden. Ende siet! Mijn Sone hevet uwe ghebeden ghehoort.

„Oppet velt, waer dat vlas nu staet ende wast, daer sel ene kerke verrisen, waer dat volck van Brabant mi sel vereren. Ende het sel sijn ene scone kerke met enen hoghen toren ende ene crone ter helfte van siner spitse.
Daeromme, maect u haestelik op ende mart niet langher, want voor 't ende van de maend, die naer mi es vernoemt, moeten die grondvesten der kerke ghelecht sijn . . . ."

Toen schoof zich een wolk vóór haar blinkend gelaat, en tusschen het zachte gezang van de engelen zweefde de Maagd met het Kindje omhoog....

De zusters ontwaakten, en.... op het zachte, sneeuwwitte linnen van haar bed lagen de lieve, lichtblauwe bloempjes, die nog zooeven tusschen de sterren van den hemel hadden gebloeid.

Maar hoe zouden nu drie nederige maagdekens een kerk gaan bouwen, — een groote kerk van witgrijzen steen, met een hoogen toren en geschilderde vensters, zooals ze die hadden gezien in haar droom?....

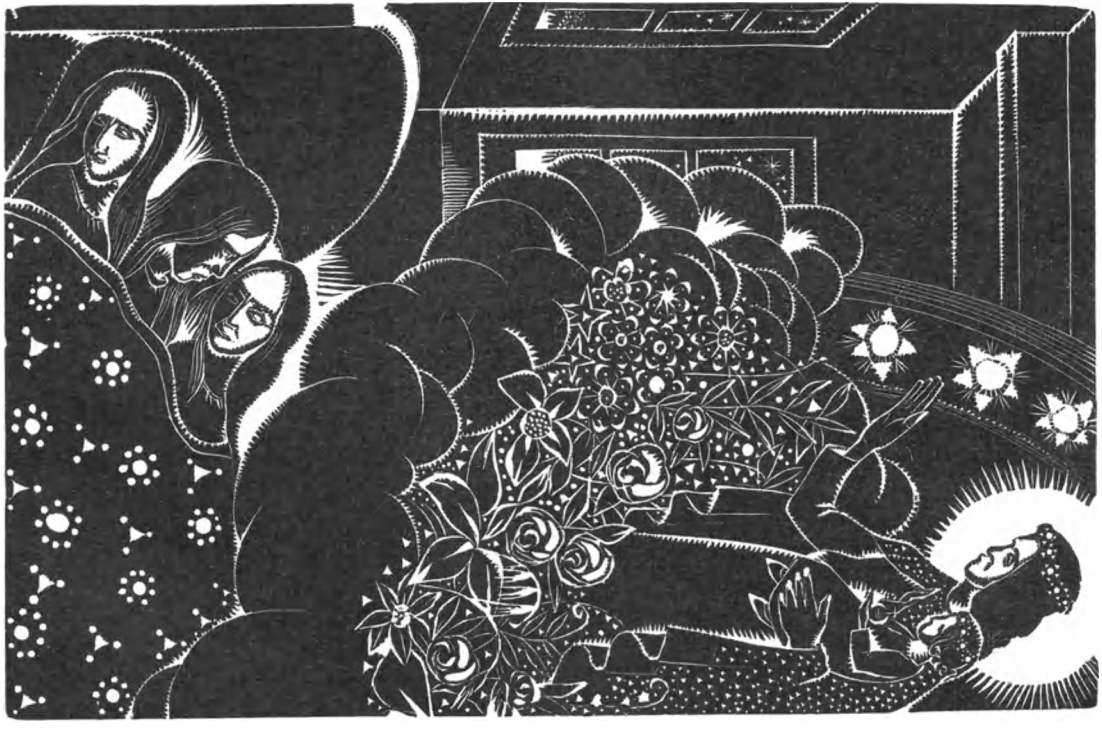

Moesten ze eerst niet het vlas laten rijpen, het mooijonge vlas met zoo veel zorg gezaaid op haar eigen veld? Moesten eerst de weeke, lichtgroene stengels, waarin zich nog nauwlijks de knopjes gezet hadden, hun lenige buigzaamheid van gras of kruid niet verwisselen voor steviger bast, eer ze de plantjes voor goed konden oogsten? . . . .

Dit kon de Maagd zóó niet hebben bedoeld, — nu vooral niet, nadat Ze haar had geprezen, omdat ze kleertjes wilden naaien voor Haar en voor haar Kind . . . .

En toen ze samen naar het kapelleken gingen, *samen nu,* omdat het een Zaterdag was en nog wel de eerste dag van Mei, besloten ze om nog op een nieuw teeken te wachten, ja zelfs tot de vlasoogst zou zijn binnengehaald.

Ei! Hoe bovennatuurlijk heerlijk ving deze Meimaand aan! Het was alsof ieder takje een stem had, — zoo kweelden en kwinkeleerden de vogels overal in 't rond en een zonnestraal was in iederen bloemkelk geslopen.

De maagdekens plukten haar schoot vol bloemen, appelbloesems en late narcissen en zachte, rozige lavendelbloemen, die de twijgjes geheel met haar knoppen bedekten.

En Soetken had enkel trosbloemen geplukt, witte seringen en oleander, slanke kamperfoelie en vroege jasmijn.

Ze leiden haar bloemen neer vóór de Maagd en Berlindis wond haar bloesems om het rozenhoedeken van het kleine ernstige Jezuskind.

Toen zij elkanders hand weer vrijlieten, toen scheen

het haar alsof het beeldje bewoog.... De starende glasoogen begonnen te leven.... De beschilderde steen werd bewegelijk zacht, en het Kindje lachte op den arm van de moeder, *„welke met soete, clare stemme tot die vrome Maegdekens sprak:"*

„Vreest niet, mine dochters, ende mart niet langher mettet oogsten vannet vlas, wantet velt waeret wast hebbic van langhen vercoren tot een plaetse, waerop mine kerke verrisen sel.... Wanneer ghi morghen weder volghens uwe trouwe ghewoonte op dese plaetse comt, om mi met caerslicht te eren, sult ghi dat vlas gherijpt sien tot halver manshoochte ende de ronde saetbollekens met vruchten ghevult."

Weer droomde het zachte gezang in de verte, achter de wolkjes, boven in de lucht. Toen werden de oogen van het beeldje weer glazig en star, en het weeke vleesch verhardde tot steen.....

En het beeld stond weer onbeweeglijk op het outaar, stijf en ongracelijk van ruwe bewerking, zooals 't reeds jaren op het voetstuk had gestaan.

Den volgenden morgen, toen de zon roode bloempjes strooide tusschen de takken en Berlindis met hoog opgeschort kleedje in den tuin kwam om de bloemen te begieten, zaten de blauwe bloesems als heel kleine vlinders op de halmen, en toen 's avonds een nachtegaal heel zachtjes klaagde tusschen het jonge, geurige rozenhout, waren de bloempjes al in het zaad geschoten en het gansche veld rijp, om te worden geoogst.

Als de drie zusters, den volgenden dag, het vlas wilden

uitrukken, toen ontdekten ze, tusschen de stoppels van de halmen, een glanzigen, dichtgevlochten roodzijden draad.

Die draad duidde aan het plan van de kerk, zooals Soetken die de eerste maal gezien had in haar droom....

Nu gevoelden de drie zusters zich onuitsprekelijk gelukkig. Zij gevoelden zich alle drie zoo geheel als onnoozelreine kinderen, dat haar handen, in het kapelleken nu als vóór weinige uren daarbuiten, elkaar onbewust zochten en vonden, en zij wederom, met vreemde statige gebaren, neurend hetzelfde oude lied, in 't ronde huppelden:

„Ei! Soete Vrouwe, dans met ons! Com!
ALLELUIA!
Com, Kindje cleene, com! Yesseblom!
ALLELUIA!
Idone — idone — so dansen wi ende vroo....
BENEDICAMUS DOMINO!
O Maghet reine, o Maghet puer,
opent voor ons toch de hemelsce duer!
ALLELUIA!"

X.

Zoo luidt de oude legende:

„Ende dit alles ghesciedde tot Alsemberch, innet jaer onses Heren 1230, doe Henderik, die Crighere, heertoghe was in Brabant.

„Dese hadde ene vrome ghemalinne, Maria, ende si was

die nichte van Sinte Elisabette van Duringen, met welke si aen dat hof van den coninc van Hongaryen was opghevoet . . . . ."

Terwijl nu de vrome meisjes haar vlas, na het een enkelen nacht in een drabbige weidebeek te hebben laten *„roten"*, den anderen morgen reeds, en voorzeker door een wonder naar behooren *„geroot"* en gedroogd en *„gebusseld"* terug hadden gevonden op haar eigen huisvloer; en terwijl zij nu, zonder een enkel *„schof"* te verliezen, tot eer van de zoete Vrouwe, onder het zingen van leysenen en psalmen, het eigenhandig hadden bewerkt en gereed gemaakt voor het spinnewiel: —

eerst hadden ze de nog taaie stengels, bussel na bussel vol met kloeke streken heengetrokken door de scherpe staaltanden van „de striepe", zoodat de rijpe zaadknoppers heentotterden over den aarden vloer; daarna hadden zij de nu gebroken halmen geplet en gemorzeld onder de zware „knap", zoodat zij, ontdaan van de houterige vezels, nu weer buigzaam begonnen te worden als pas ontsproten gras; dan hadden zij ze „gehekeld" met den „hekel" en eindelijk „gezwingeld" op het zwingelberd, en zoo gescheiden al het ruwe *„werk"* van het blonde, lenige zachte vlas, dat weldra tot stevig garen zou worden op het brommende spinnewiel;

en terwijl zij nu, verscheiden avonden reeds, gesponnen hadden, alle drie tegelijk, om toch maar, zoo gauw en zoo vroeg als het maar kon, aan de Moeder en het Kindje de beloofde linnen kleertjes te bezorgen; —

zie! toen verscheen, geen maand nog later, de koningin

van den Hemel ook aan de wonderlieve Rozenheilige, die in het land Duringen op de Wartburg woonde....

Elisabeth lag op de hooge koets in een maanlichten nacht van zwevende nevelen, het edele hoofd op het dons-zachte linnen, in den duisteren stroom van het zijzachte haar, en een zoet doordringend aroma van rozen vulde het met goudleer behangen slaapsalet.

Ze lag met het hoofd op den arm en ze droomde.

En in dezen droom verscheen haar de moeder Gods, zooals ze aan de zusterkens te Alsemberg verschenen was.

Zoet ruischend zweefde zachte muziek, en met een wondere stem als een zilveren klokje beval haar de teeder lieflijke Maagd naar Brabant te trekken, naar het hof van haar nicht Maria.

Met haar zou ze spreken over een schoone kerk, die moest verrijzen naast het rozenhuisje van drie vrome zusterkens, midden op een heuveltje met vlas, dat deze in haar kinderlijk naïeve vroomheid hadden gezaaid, om kleertjes te naaien voor Haar en voor haar Kind.

Toen lei ze een rol op de tafel naast het bed, en toen de Rozenheilige dien morgen ontwaakte, vond ze, nog half verward door haar vizioenen, — die zij in haar grooten ootmoed voor droomen hield, — het plan voor een kerk op de nachttafel liggen, in fijn-witte streepjes op matblauw perkament.... En het was een rein-gotische kerk met een heel slanken toren, waarvan de naald, iets hooger dan het midden, versierd was met een kroon.

Een klein vingertorentje met een scherp toeloopend

spitsje verhief zich vlak naast het middenschip van de kerk, tusschen het koor en het hoofdgebouw in, en achter de vijf puntige gevels van de beuken, waarvan ook ieder een slank, gotisch naaldje droeg, zag men het middenschip met de ovale rozetten en den kantfijnen *„ommeganck"* van het dak.....

„Dien volghenden morghend, naer der Maghet bevel, troc die rosenheylighe, met haer cnapen ende vrouen in een draeghstoel naer Brabant, naer het hof van hare vrome nichte ...."

XI.

Nu gebeurde het, dat eenige dagen, vooraleer een vooruitgezonden renbode aan het hof van Hertog Hendrik de tijding bracht, „dat Elizabeth van Duringen naar Brabant kwam, om haar nicht te bezoeken, „zich ver buiten Alsemberg het gerucht had verspreid, dat de heilige Maagd en Moeder Gods Maria aldaar aan drie vrome zusters was verschenen en haar de plaats had aangeduid tot het bouwen van een kerk, op het bergje naast haar tuintje, niet ver van de plaats waar nu de bidkapel stond.

Maria trok haar nicht tot Leuven tegemoet, *„ende doe Elisabette van die reyse hadde gherust, ghinc si met den Heertoghe ende met Maria sinre ghemalinne, ende al heure edelknapen ende vrouen, tot Alsemberch naer dat*

clene huseken, waer die Maghet sich 't eerst aen die susteren had ghetoond....

„Ende Berlindis ende Berga ontvinghen die hoghe vrouwe ende gheleyden haer samen naer 't berchsken mettet vlas, waer dat si dien roden draet ghespannen vonden om cleyne, puntighe stocskes van lindenhout. Ende siet! Doe die heylighe dat plan nu besach, hetwelk si hadde medeghenomen, doe waren die lijnen ganscelijk ghelike ende evenso suverlike ghetrocken als de strac ghespannen omtrec van dien rodinen draet.

„Ende Meester Robberecht van Loven, die eerste bouhere inden lande, die in het ghevolghe van den heertoghe was medeghecomen, paelde den omtrec der kerken af, ganscelike naer het plan, dat die draet hadde getrocken, ende dat jonghe maegdekijn Soetken, ende die Hertoghinne leyden te samene den eersten steen.

Ende ene weke daerna waren die grondvesten gheleyt, ende doe die muren boven den gront beghonsten te risene, troc die heylighe terug naer haer eighen lant van Duringen."

XII.

Toen de buitenmuren van de kerk bijna opgetrokken, de eerste binten voor het gewelf gelegd, en de twaalf keurig bewerkte hemdjes, — zes voor de Moeder en zes voor het Kindje, — alle, op het boordje na, waren genaaid, had de Rozenheilige opnieuw een vizioen, en weder bezocht haar de Maagd in een droom....

Maar ditmaal kwam de hemelsche jonkvrouw niet alleen....

Op een troon in de wolken, in de glorie van God zelf, zat de Menschenzoon met het peinzend gelaat en lei zijn schoone, zachte handen, — slanke handen van veel mildheid en lijden, — op den boezem van den Eeuwige neer. En boven den teederen glans van Zijn haren, blondroode haren met gouden lichtjes, zweefde de Heilige Geest als een duif....

En de Jonkvrouw, die een lelietwijg droeg in de handen, scheen op de lichtstralen door het venster te zweven tot dicht bij het bed, waar de heilige sliep.

„Ontwaec, Elisabette, ende dael noch in deser zelfde nachte ten bergweghe af langs ghenen hoghen rotsen, tot waer die berken singhen in den wint.... Uw voet en sel niet strukelen, ende ghi en sult in de duusternisse niet vallen, want siet! die lichten des hemels tooghen u den wech.

„Bi dat cleen capelleken aen der hoghen linde, waer ghi daghelike dine vrome devociën verricht, suldy drij van mine beeltenissen vinden, — drij scone gheverfde houten beelden.....

Deze beelden suldy senden tot uwer vromen nichten Maria, welke ene daervan op sinre plaetse sel stellen op het Mariën outaer in der kerke te Alsemberch, waervan die jongste van die drij vrome susterkens in uwe tegenwoordichhede die grondvesten hevet gheleyt...."

Toen kusten de stralen de slapende aarde en de zachte stem van de jonkvrouw trilde wonderzacht in den glans, als het neuren van een vogel in den valavond....

En de heilige sliep nog steeds zoo gerust als een kind....

Het mooie vizioen gleed voorbij langs haar droomende oogen als de beelden van een mysteriespel, en nu lag de kamer weer in het donker en de maan rustte tusschen witte wolkjes....

Pas was de Maagd verdwenen, of de vorstin voelde een plotselinge koude, — iets als de kou, die het kindje voelt. zelfs in den diepsten slaap, als zijn moeder haar hand toevallig van rond de zijne losmaakt, — en zachtjes stond ze op, om haar vrouwen niet te wekken, die in een voorvertrek sliepen tusschen haar kamer en die van haar gemaal....

De maan lichtte even de wolkjes omhoog en zag haar aan met vriendelijke oogen, en in de teedere omarming van het sprankelende licht schudde ze heur haren uit als een mantel en vlocht ze met slanke, omhooggeheven armen weer langzaam tot een zwaren wrong ineen.

Onhoorbaar gleed ze nu uit de kamer, wit en lenig als een groote, wondere bloem, in haar roomwit gewaad van effen glanslooze zijde, en zachtjes sluipend op haar teere voeten — haar muiltjes hield ze uit voorzorg in de hand — zweefde ze voorbij de rustig slapende wachten en daalde langs de wentelende trappen naar het breede portaal in de voorhal af.

En zie, het wonder volgde haar, — of beter — het ging vóór haar uit als een vizioen.

De poorten zwaaiden onhoorbaar open, eer ze den tijd had, het slot aan te raken, en langzaam, het hoofd telkens ommewendend, heel angstig of iemand haar ook bespiedde, daalde ze langs de steile paden, waar, in het licht van de rooswitte maan, de witte grasbloemen zich heel duidelijk, heel scherp afteekenden tegen het donkere groen van sparren en eiken, wier kruinen en bovenste takken het maanlicht bestrooide als met het heel fijne stuifpoeder van volrijpe zomerbloemen.

Zachtjes daalde ze, voet vóór voet, om de steenen te vermijden, die rolden langs het pad, — een lichte gestalte in de bevende klaarte, tot ze in het bosch kwam aan den voet van den berg, oprijzend als een bedreiging van duisternis en angst in een stralende zee van licht.

En 't was een heel oud bosch van dikke eiken en slanke zilverblonde berken, waar een eeuwenheugende eik met kolossalen stam afschaduwde als een reus tusschen witte stammen van kleiner geboomte.

Beneden haar, — heel stil — heel stil in een zilverblauwen schemerwasem, sliep, met hier en daar een enkel fonkellichtje, als een diamant in het haar van een sluimerende edelvrouw, het vreedzame Eisenach.

Onder het houten kapelletje, dat, op Elizabeths bevel, reeds vóór jaren aan den boom was opgehangen en waar, in een klein lampje van donker glas, nacht en dag een lichtje vóór brandde, hing een aardig ruwhouten vogel-

huisje, van boven en van onder met een glad geschaafd plankje en een heel klein rond gaatje in het midden, net groot genoeg voor een vogellijfje, waar een vinkenpaartje zijn vlokkig nestje van mos had gemaakt.

De vogeltjes sliepen al lang gerust, maar toen de zachte, zwevende stappen, even takjes krakend, gleden langs het ijswitte mos, werd het mooie groene mannetje dadelijk wakker, ging op het plankje vóór zijn huisje zitten en floot heel lijze zijn vijfnotig liedje in cis, als een dankbare hymne van blijdschap en vreugd tot de zilveren bijnadagklaarte van dezen mooien lichten nacht.

Elizabeth sloeg haar mantel open, en, nederknielend op het mos, liet ze den rozenkrans glijden door de bleeke ringlooze handen.

„Wees ghegroet, Maria, vol van ghenaden, die Here es met u — ghesegent sijt Ghi boven alle vrouen, ende ghesegent es die vruchte uws lichaems, Jesus."

Tot nu toe had ze de beelden nog niet gezien, maar toen ze nu haar oogen opsloeg, ontdekte zij ze alle drie naast zich onder het lage heesterhout, drie groote houten beelden van de Jonkvrouw met het Kind.

Ze stond op, en na ze een poos met haar mooie fluweelgouden oogen bezien te hebben, kuste zij ze met de diepste devotie.

Ze waren wel erg naïef van bewerking, de drie beelden. De hoofden waren wel wat te groot voor het korte boven-

lijf; de armen zaten op vreemdlinksche wijs aan de schouders vast en de voeten, de te groote voeten staken uit onder het kleed, waarin maar een zwak spoor van drapeering merkbaar was.

De hoofden zelf waren echter zelfzaam mooi en drukten met treffende waarheid het gevoel uit, dat paste bij het karakter van de voorgestelde Madonna: een weenende Moeder, die een kroon van doornen op het hoofd draagt, een gegloriede Moeder, met een keizerinnediadeem, en dan het zoo eenvoudige beeld van een Moeder met een vreemd ernstig Kindje, dat het vingertje naar de sterren omhoogsteekt.

En toen ze nu, niet wetend, hoe ze deze drie beelden naar het slot zou kunnen overbrengen, ze één voor één oplichtte, toen waren ze wel zóó licht, dat een kinderhand ze had kunnen dragen, maar toch verschenen op het eigen oogenblik drie schoone jongelingen, elk met een bloeienden wilgetak in de handen en met de lange blonde haren vol licht.

En de jongelingen namen de drie beelden op in hun armen en droegen ze naar den top van den hoogen berg, waar de rosroode stralen van de nieuwe zon de tuinen van de Wartburg stilaan vergulden.

. . . . . .

„Ende," zoo leert de oude legende *„met grote statie ende prael, met eenre talrike schare van cnapen ende van vrouen, soals Elisabette selve naer Brabant was ghecomen, werden die drij beelden uut Duringen naer deze landen ghebracht,*

ende het scoonste van de drij, dat van die Seghenende Moeder, werd naer Alsemberch gedraghen, ende daer, al in der nyen kerke, die nu ten halven was voltrocken, opten hoghen outaer ten throne gheset, terwilen die nacht te vorene up wonderbaerlicke wise dat oude beeldeken uut dat clene capelleken in der susters gaerdekin was verdwenen . . . ."

XIII.

De verdwijning van het oude verweerde Mariabeeld was voor de drie zusters een pijnlijke verrassing, een bittere teleurstelling geweest.

Van eerst af hadden zij geloofd, dat geen ander „*Lieve-Vrouwken*" dan het hare, — het mocht dan naar het uiterlijke nóg zoo onaanzienlijk en schamel wezen, in de heerlijke nieuwe kerk zou zijn vereerd geworden. Was het dan niet háár „Lieve-Vrouwken", haar eigen, boven alles dierbaar „Lieve-Vrouwken", dat, in haar familie of „sibbe", van ouder tot ouder al sedert zoo vele jaren was vereerd geworden, dat nu haar wil had te kennen gegeven, te Alsemberg in een eigen tempel op het outaar te staan?

En dan, hoe had de Maagd en Moeder Gods Maria er in kunnen toestemmen, dat een ánder beeld het oude verving op het oogenblik dat de linnen kleedjes, welke zij, in die wonderschoone vizioenen zoo vriendelijk, ja, dankbaar bijna had aangenomen, gereed in den naaikorf lagen?

Wie weet, zouden die kleedjes, waaraan zij met haar drieën zoo veel liefdevolle zorg besteed hadden, nu nog wel passen, niet te klein of te groot zijn voor dat vreemde, nieuwe beeld? Wie weet, zoude het nieuwe „Vrouwken" wel een kindeken op den arm houden, zoo dat, zelfs in het beste geval, toch de helft van al haar arbeid vergeefs was geweest?

En weenend, heusche heete tranen weenend in haar naïeven eenvoud, weenend van kinderlijke teleurstelling, van wanhoop bijna, lagen zij in het oude bouwvallige kapelleken in haar tuin op de treden van het nu ledige outaar.

En Soetken klaagde:

„O lieflike Maghet ende Moeder Godts Maria, waeromme hebt Ghi dinre dienaressen toch so besocht? Ende also Ghi misschiens die hemdekens, waervoer wi tot dinre ere dat vlas ghesaeit ende ghewonnen ende dat garen ghesponnen hebben, niet en begheert, ei! segghet mi, soete Maria, waeromme sijt Ghi mi dan in minen drome verscenen, ende waeromme liet Ghi dan, tot drie werven toe, die vlasbloemekijn ontspruten onder minen oghen?"

„Ende en hebben wi U dan ons coren niet geofferd," schreide heel stille de zachte Berlindis; *„wie weet, of wi nu broot ghenoech selen hebben voer den Winter, die comen gaet? Want oppet corenvelt hadden wi vlas ghesaeit, ende die vogelkens, zelfs uw eighen vogelken mettet rode borstje ende den swerten, lieven oogskens, gaet nu ghewisselike van den hongher doot."*

Dan was het de beurt van de oudste:

„Ach! Ende wi hadden so vast op uwe woorden ghebout," jammerde zij. *„Wi hebben U toch selven dat vlas ghesait, ende hebben wi 't niet gheroot, wi hebben het ghestriept metter striepe ende ghecnapt metter cnappe, het selven ghehekelt ende gheswinghelt, ende ooc hebben wi dat garen ghesponnen ende die twelf scone cleetjes sijn nu sints gisteren ghereet!*

„Neen, o lieve Maghet Maria, het en staet U niet scone, dat Ghi ons so listigliken bedroghen hebbet!

Ghewisseliken sijn wi U te erme, wi schamele ende slechte maegdekens sonder vele gheleerthede! Ende wi sien et nu wale .... Van doe die machtige vorsten hier quamen, die groote heertoghe ende die scone vorstinne, sin onse arme cleetkens U niet meer scone ghenoeg .... Moeten wi si dan maer liever verscueren, nu Ghi ons offer niet meer hebben en wilt?"

Maar van verscheuren wilde Soetken toch niet hooren, en vol wijsheid stelde ze voor, den eersten zaterdagmorgen, die volgen zoude, de pasklare kleedjes te gaan offeren op het outaar in de nieuwe kerk. *„Si en conde,"* zoo verklaarde zij, *„alssi alsoe alles wale overdachte, mer niet gheloven, alsdat die soete vrouwe Maria, die toch so wale wiste hoe vele si van Haer ende van haer Kindeken hielden, haer drijen die grote smerte soude doen, die scone cleetkins niet te begheren, allene omdat si arme ende slechte maegdekens waren .... Lichte hadde si er wale sorghe veur ghedragen, alsdat dat nye vremde Vrouken nochte groter nochte clener was als dat oude ...."*

. . . . . .

. . . . . .

XIV.

Op een mooien dauwmorgen in September, wanneer de weeke, vlassige Mariadraden nog vochtig van den nachtnevel als heel fijn kantrag tusschen de geelwordende blâren van de linde zweefden, gingen de drie meisjes haar huisje uit, sloten het houten hekje zorgvuldig achter zich en liepen het smalle padje op, dat haar erf van het vroeger vlasveldeken scheidde.

„Hoort toch, mine susters," zeide Soetken; *„hoort toch, hoe lude ende idone die voghelkinen singhen, ende tes nu toch al so late innet jaer! Mi dochte, die meesten waren al langhe wechgetogen, maer daer horic meeskes ende vinken, ende siet, daer, Berlindis, daer, neven uwen hoofde, daer vliegt dat vogelken van de joncvrou Maria . . . ."*

Op het eigen oogenblik buitelde inderdaad een heel klein poverjanneken óm en óm zijn kleine kopje en beschreef hoog boven de goudblonde hoofdjes, waarvan de zedige vlechten onder lichtblauwe kapjes uitkwamen, blijde, wijde zweefkringen in de donzige lucht.

„Hoe scone staet daer die nye kerke tussen die bomen! Nu steken er ghewisseliken die bindten noch uut, ende dat houten staketsel bedect noch die muren, maer siet, hoe scone die booghvensters risen ende die sonne haer in den glasruten spieghelt!"

„Ende," zei Soetken, *„hoort toch, mine susters, hoe die*

clokskens singhen! Esset niet of se ons riepen, omme te comene? Hoort toch eens!

„Bim, bam, bom,
com toch, com!
Bim, bam, bom,
bringt loof ende blom!"

Dat clene cloksken horic ver boven die anderen uut .... 't Singhet so sachteliken als een heel fijn stemmeken .... Ic en conde niet langher innet beddeken bliven, toen ic dat sachte roepen hoorde!"

„Ende", voegde Berlindis erbij, *„ic en wete niet, wat mi ghesciet, mine susters! Ic en voelde mi in gheen maenden so blide .... Comt, laten we haesteliken opgaen ter kerken ende dat nye beelt bescouen! Ic en wil ooc niet meer aen dat oude dinken, maer die soete Joncvrou met rozen cronen, die Soetken in harer mande draghet ....*

Berga en Berlindis droegen de hemdjes, zachtjes loopend, heel voorzichtig, om geen plooitje in het linnen te doen verschuiven, en Soetken had de bloemen in haar mandje, en langzaam gingen ze de treden op en zagen door de halfgeopende deur, — een hulpdeur, nog uit ruwe planken, — het jonge licht zweven door het hooge schip, het zachte, vroege lenteochtendlicht rippelend in vlammenschemelspel van honderd fijn-gele en zacht-roode bloemoogen over de treden van het hoogaltaar.

De kerk lag nog overal vol hout, vol planken en zeelen, binten en balken, maar de binnenbouw was toch bijna

gereed, en al rezen zware steigers nog tusschen de zuilen op, toch openbaarde zich reeds overal de heerlijke zuiverheid van de lijnen en de hooge, smaakvolle bevalligheid van het ragfijne kantwerk rond kapteel en boog.

Links van het hoogoutaar en onder het zijschip stond een kleiner outaar, waarheen het zuivere morgenlicht nog maar even verlangend de armen uitstrekte, zonder het te kunnen bereiken.

Soetken trad nu alleen vooruit op haar kleine trippelvoetjes, lichtjes, zoetjes als een eekhoorntje, om toch maar geen enkelen van de slapende weergalmen te wekken onder de hooge gewelven; zij trad vooruit in de halve, doch reeds van licht sidderende schemering, en zie, toen ze van op het outaar het nieuwe Mariabeeld ontdekte, — toen kon ze een kreet van blijde verrassing niet weerhouden.

Tegelijk met den blik van haar zacht-blauw oog had een traag vooruitsluipende zonnestraal de Madonna bereikt, en op het zelfde oogenblik was het haar duidelijk geworden:

het nieuwe beeldje was juist zoo groot als het oude!

Nu klom de zon uit boven de boomen, en door een kleiner zijraam met een bonte rozet filterde het blonde zweeflicht naar binnen en strooide lichtbloempjes, bonte en blauwe en purpere, over het zachte, vlokkige haar van het Kind.

Even, heel even zag ze om naar haar zusters, ze haastig wenkend, ze wenkend zonder een enkel gebaar, wenkend met de oogen, met de oogen alleen.

. . . . . .

En toen ze alle drie om het outaar knielden en lijze, o! lijze haar morgengebed prevelden, toen kon Soetken zich niet langer bedwingen. Ze nam haar zusters de hemdjes uit de handen en sprong haastig de treden op van het outaar, en toen ze het linnen hemdje openspreidde en het hoog hield vóór het beeld van de Maagd, zie! toen paste het volkomen, en nu bleek het dat de Jonkvrouw de Maagdekens niet bedrogen en genadig haar offer aangenomen had.

En de drie zusters meenden, dat ze een lachje zagen zweven om Haar lippen en het Kindje haar vriendelijk groette onder zijn nimbus van goud.

„Ende doe, onder den te dier tide regerenden heertoghe, die laetste hant aen die kerke gheleyt was, doe bracht Soetken ene garve vlas oppet outer, ene scone, volle garve van hulderen eighenen vlasse, waervan si die hemdekens voer die Maghet ende haer kindekijn ghesponnen hadden, ende ooc dien roden draet van side, die lanc noch daerna in de kerke bewaert bleef."

* * *

Tot vóór een negentigtal jaren toonde men nog in de kerk van Onze Lieve Vrouw te Alsemberg een onoogelijk restje van dat wondere vlas en enkele, onoogelijke flarden van het door de meisjes gesponnen linnen.

Maar de drie kleine eikenhouten spinnewieltjes, die, naar de sage gaat, honderden van jaren op het Mariaoutaar achter de gouden kandelaren gestaan hebben, en er, zooals zeer oude lieden mijn moeder in de jaren veertig

vertelden, nog tot „de besloten tijden" [1]), van het vorige jaarhonderd gestaan hadden, zijn, van den aanvang van deze eeuw, spoorloos verdwenen.....

Alleen de logge, verweerde tronk van de oude linde, die vóór zoovele zijn witte bloesempjes strooide op de blonde hoofdjes van de vrome Brabantsche maagdekens, stond nog jaren en jaren op hetzelfde plekje, waar eens het gaardeken van Soetken, Berga en Berlindis elke Lente vol simpele bloemen bloeide.

---

[1]) 1794—1799.

DE ALLERHOOGSTE VIERSCHAAR

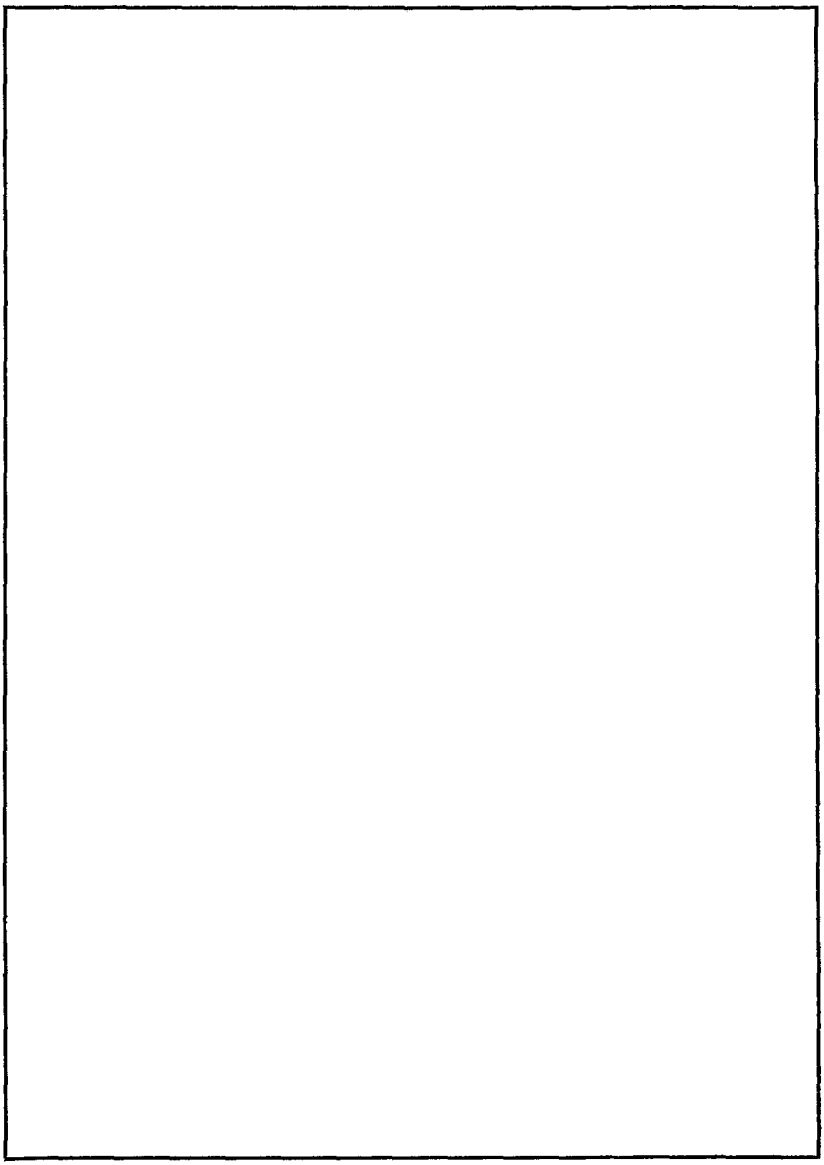

Het was al bijna nacht in den Dom te Meydenborch, en de zware, eikenhouten deuren waren reeds lang door den koster gesloten, wanneer, op de wit schemerende marmertreden van het outer, nog altijd een man geknield lag en bad.

Een grijze, geheimzinnige schemer hing, als een doorzichtig waas, in den hoogen ronden koorkoepel en de wijdgespannen beuken; zweefde, somberder en dichter even, tusschen de zware kapiteelen van de hooge kolommen; wikkelde, meer en meer verdikkend naarmate hij lager zakte, de gansche benedenkerk in een ondoordringbaar duister, doch helderde zich van lieverlede op, als doortrild van een zachte, tegelijk vrome en lieflijke klaarte, in de richting van het hooge koor, waar de nauw zichtbaar heen en weer schommelende hanglamp, een donzige gouden bal met wegdeinende lichtranden, in het middenschip en bij het outer de zwaarzwarte sleepschaduwen van de buitenste zuilenrijen nog scherper afteekende.

De Meydenborger Domkerk, — in de vierde eeuw gesticht ter eer van den H. Mauritius en zijn gezellen, en, na den schrikkelijken brand in het jaar 1207, door Aartshertog Albrecht II op dezelfde plaats, doch volgens de bouwkundige begrippen van zijn tijd herbouwd, was, alhoewel in het buitengemeen slanke koor en de pijlers van de bovenomgangen reeds Gotische invloeden vertoonend, toch nog voor een goed deel Romaansch. Vooral beneden in het middenschip, waar de korte, gedrongen zuilen, recht, glad en zwaar, de breede kapiteelen droegen met de dooreengeslingerde engelenvleugelen en de kleine, naïeve monstertjes en draken, die elkaar aangrijnsden en poogden te

achterhalen in de geheimzinnige schemerduisternis, vertoonde het in zijn halve barbaarschheid toch reeds indrukwekkende, bijna klassiek-schoone gebouw, nog al de kenmerken van deze vroegste kristelijke architektoniek.

Maar boven, hoog boven den tweeden omgang, waar 's avonds vóór den vesperdienst geheimzinnige gestalten van monniken gleden in hun, tot de enkels hangende, nauw hoorbaar ruischende zwarte pijen, daar verslankten de zuilen als de stengels van bloemen, — reiner en ranker naarmate ze dichter groeien bij de kroon; — daar droegen ze het statig opzwevende gewelf, lichtblauw geschilderd met gouden vijfstralige sterren, zooals de stille groene dennen in het bosch schragen heel hoog, op het wiegend vlechtwerk van heel teere takjes, het doorschijnend azuren dak van een wolklooze lucht.

De schitterende schilderingen en mozaïeken, diep glanzend blauw, rood gloeiend purper en goud, — een warme gloed van goud in het halve donker, — glinsterden als kleursprookjes tegen het edele grijs van de zuilen en gloeiden, met een gloed van juweelen, in de vijf radiante kapellen in poligoonvorm, die als de vijf stralen van een halve ster, als de bladeren van een schitterend gele bloem, het duistere hoogaltaar omgaven, waarop één lichtje brandde vóór de groote, zonnebloemvormige monstrans.

Boven, rond het hooge koor, met de wonderschoone slanke zuilen, stonden vijf groote marmerbeelden, — vijf stille, blanke heiligen als witte geesten in den flauwen schemer van licht.

Het outaar, waarvóór, in de stilte van het heusachtig groote gebouw, de biddende man lag geknield, en waar

alleen het licht van de zware, gouden hanglamp lichtbloempjes borduurde op het blanke, fijne linnen, vertoonde den allereenvoudigsten vorm van den vroeg-Romaanschen tijd.... Een glanzend zwart marmerblad loste, overspreid met een wit geborduurd linnen kleed, schel af tegen een hemelsblauw gordijn met gouden arabesken.

Vier breede armluchters van verguld zilver stonden op evenvele voetstukken, elk getorst door drie gevleugelde griffioenen of draken en versierd met glinsterende gloriën, door parelen gevormd, omringend drie voorstellingen van den Heiland der wereld: links de gedoopte Christus, rechts de verheerlijkte Christus, en tusschen beiden in de Christus met den kruisnimbus om het hoofd. De stengel en de vier armen waren versierd met loofwerk van vierbladerige klaveren en met gaatjes doorboorde kruisen. De kelk zelf had den vorm van een lelie, omhoog geheven door drie gevleugelde draken in gedreven goud. De oogen van de draken waren in kostbaar amethist....

Geheel in het midden, eenige vademen boven de monstrans, troonde, in een kleed van goudbrokaat, de Moeder Gods met het Kindje op den arm, dragende de kroon van Hemelkoningin, zwaar van goud en van edelgesteenten, op het te kleine ovaalronde hoofd. Rechts van haar stond Jozef, met den grooten achtbloemigen lelietwijg in de handen, — links het statige krijgsmansbeeld van den heiligen Mauritius, den schutpatroon van de Kerk.

En aan de zijden, naast den ridder en Jozef, en iets kleiner dan de overigen, stonden twee vreemde figuren, zooals de sprookjes-verbeelding van dien tijd ze zoo gaarne droomde: — van onderen een menschenlijf in een lang-

vlottenden tabbaard, van boven de kop van een beest, bij de één van een arend, bij de ander van een stier.

Een vreemde kerk, — als uit een sprookje. — Alles was er somber, en toch fonkelde er alles in laaienden glans. Zij schitterde, in het geheimzinnige, schier onaardsche duister, als een juweel achter een floers van zwarte kant.

De wanden waren als overdekt met schelgekleurde mozaïeken en met zeldzame, nog geheel Bizantijnsche schilderingen, — herkomstig nog uit een vroegere kerk, glad en glimmend, bijna gedamaskineerd als een kling van staal, en door het langzaam inknagen van den tijd beschreven en doorprent met duizenden barstjes, als heel kleine, geheimzinnige letterteekens en hiërogliefen.

Buiten mistte het zwaar, en de nevel sleepte in doorschijnende wolken langs de hoogste bovengewelven, en het groote, gouden kruis vóór het hoogaltaar pinkelde er heel vaag doorheen als een ster.

De oudste, halfvergane vlaggen, met de wapens van Sassens oudste en edelste geslachten: — één- en tweehoofdige adelaren met uitgespreide vleugelen; eenhorens, klaverend, de voorste pooten rechtop; — everzwijnkoppen met dreigende slag- en kromtanden, en — vaker nog, het steigerende, wilde manen schuddende Sassenros; — hingen bewegingloos boven het hoofd van den knielenden man, die langzaam, één voor één, de kralen van het bidsnoer liet wegglijden tusschen de fijne en lange vingeren van zijn edelgevormde, doorschijnend witte handen.

Het was een kanunnik van het bisschoppelijk kapittel van Meydenborch.

In vol ornaat, al was het zoo laat in den avond, — lag

hij daar, schemerwit, met zijn spannende alba van wit linnen en een kazuifel van purperfluweel met gouden kraag. — Op het hoofd droeg hij de zwarte kap, aan beide zijden tot ver over de borst neerhangend, en van binnen gevoerd met witgrijs bont.

De vrome Vrederik was de jongste kanunnik van het kapittel, en zou eerlang worden benoemd tot domproost van de Meydenborgsche kerk. *Eerbaer, dueghende ende God ontsiende,* woonde hij dagelijks het geheim bij van des Heeren outaar, *ende alle daghen met groter innicheyt, mit claghenden herte badt hi screyende tot Godt om salicheyt ende eer der heilighe Kercken van Meydenborch,* die onder het wanbestuur van den tegenwoordigen bisschop, Udo, haar ouden roem van heilige kuisch- en vroomheid niet alleen geheel dreigde te verliezen, maar reeds gedeeltelijk verloren had.

Bisschop Udo was in zijn jeugd een *arm clercksken* geweest *van dommen sinnen,* een simpel kind uit het laaggeboren volk, die zich altijd *scaemde, dat hi niet so wel en leerde als een ander.* En dagelijks bad hij tot God en de Heilige Maagd Maria, dat hij *sinlicheyt ende verstandenisse cryghen mocht,* om wijsheid te leeren en de kunsten en wetenschappen van de menschen te verstaan.

En eens, in een schoone maneschijnnacht in de Lente, toen hij weder in zijn gebed lag in de oude, grauwe kerk — *so wart hi slapende,* en in een vizioen zag hij de koningin van den hemel in een blinkend, wit gewaad, — ijl, doorzichtig als de nachtwolkjes, als ze heendrijven vóór de maan; en op het hooge, reine voorhoofd droeg zij een kroon van kleine, levende flonkersteenen. En in de

teere, slanke armen hield zij het zelf een kroon dragend Kindje.

En de moeder van God sprak tot Udo in zijn droom: *„Udo, ik heb dyn gebet gehoort ende die weemoet dyns herten aengesien; du en selste nyet alleen const hebben ende abelheyt, mer na den dode des biscops die nu is, selstu oick besetten dese heilige kercke myns martelaers Sinte Mauricius. Ist dattu dan wel ende rechtveerdelik regeerst, soe selstu verdienen die eeuwigne blyscap; doetstu anders, soe selstu sterven den eeuwyghen doot"* . . .

Toen zweefde de verschijning weg, hoog weg langs de wolken, die haar droegen . . . . En hij werd wakker, — en zie, het was een droom! Maar hij geloofde de woorden, die de maagd tot hem gesproken had in zijn slaap, *ende hi ginck ter scolen ende wart alsoe subtyl ende constenryck, dat hi alle syne gesellen boven ginck ende wart die vroomste doctoer van den lande, soe dat alle meesters ende clercken hen verwonderden ende al te sere vervreemdden* . .

En aan het eind van tien jaren, toen stierf de bisschop van de oude Sassische stad, en Udo werd in zijn plaats tot hoofd van het bisdom gekozen. En in het begin regeerde hij zijn kapittel met wijsheid en onderscheid van oordeel. Hij drenkte de dorstigen, gaf spijze aan de hongerigen, en geen arme, die smeekte om kleeding en brood, ging ongetroost van de poort van zijn paleis.

„Maer," zoo luidt het in de oude kronijke, *„die staet verwandelt die zeden ende manieren."* En allengskens begon hij *onser lieven vrouwen raet* te vergeten, en hij werd trots en hoovaardig en roofde het goed van kerken en armen, en geen enkele jonge en schoone vrouw was voor

zijn zonderling imperieuze passie veilig, — zelfs niet in de biecht.

Maar hij stond te hoog, de schoone bisschop, en zijn macht, als eerste dienaar van de Kerk was te verheven en te groot, en geen van de lagere geestelijken, de deken zelfs niet, zou het hebben gewaagd, om hem aan te klagen bij het kapittel of bij den Paus.

En daarom, waar alle menschelijke hulp faalde, daarom lag hij vóór het outaar op de knieën, de jonge, vrome kanunnik Vrederik. En hij bad.... Met al de vurigheid van een die weet, dat alleen Degene, tot wien hij spreekt, kan helpen, doch dat Hij 't alleen dán doen zal, wanneer het Hem wordt gevraagd met geheel het hart, met geheel de ziel, zóó bad hij, biddend met geheel zijn wezen, luid en vol deemoed in de schemering van de Kerk.

En in de droomende stilte van den nacht vielen neer de zilveren kralen van het rozenhoedje, één voor één, met een rinkelend klikje van metaal na ieder gebed:

„Heylighe Gods moder, o alderheylichste en aldersoetste Maghet, du suyvere liefde minre sielen, du rode rose van cuuscheit ende reynheyt, vereynight mit die coren van alle die machten des hemels, — dy dancke ick ende Godt den Vader, ende Godt den Sone, ende Godt den Heylighen Geeste, veur die hemelsche glorie, welcke si dy gegheven hebben, met dy te maecken die schatbewaerster, die uytdeelster ende die onuytputbare bronne aller ghenaden, welke God den mensche gegheven hevet. Saligh is die Sone, die van dy ons geboren wart ende regneert boven alle die hemelen. Ick dancke dy veur dine moderscap ende veur die innigh wyflike vroomheyt, die dy weerdigh maekte, in dinen suyve-

ren schoot, dien te ontfanghen, dien alle die Werlt niet begrypen en mochte.... Gedencke nu, so biddic dy, dat woert an dinen knecht, dat du gesproken hebbes, segghende: „Gheen man en sal voer minren aengesichte bestaen, die sonde van hoererye hevet bedreven." Verlos nu met der hulpe dynes allerheyligsten Ridders, Sinte Mauricius, dese Kercke ende dyne goede Stede Meydenborgh van den afvallighen ende onghetrouwen, die ene schade is ende ene oneringhe voer den heylighen bisscoppelyken setele, ofte bekeer hem genadichlike tot dyne suvere wegen! Ende sie neer in erbermen groet op dynen getrouwen sone, die aen dyne voeten knielt ende wiens herte bloedt om dyner Kercken willen, amen."

Toen boog hij drie malen vóór het outaar neer, en bleef geknield liggen met het hoofd in de handen.

II.

Het was buiten heel stil, van dat bewegingloze, windstille weder vroeg in het Najaar, in het midden van September, als de nachten al langer beginnen te worden dan de dagen, en de aarde, al vroeg in den nacht tot na opgang van de zon moet uitrusten van de zomerhitte tusschen de fijne, witte nevellakens, die de dauw over haar spreidt.

De maan scheen door het venster, schemerde en speelde door de kleine, gekleurde rozetten van den voorgevel, spinnend en wevend door het duister lange lichtdraden, aan het uiteinde waarvan wonderbare edelsteenen heen en weer wiegelden, op en neer zweefden straks, in zonderlinge

deining, rood en groen, purper en blauw, geel en oker, over het lange linnen koorhemd, dat heen en weer golfde met geheimzinnig geschuivel over de grauwe zerken, met iedere beweging van den geknielden man.

Deze echter hoorde niet, zag niet. Hij lag, zoo lang als hij was, als een doode, op de kille outaartreden, alle zielskracht, alle leven samendringend in zijn gebed.

Eindelijk hief hij zich van de knieën omhoog en ging zitten in een van de gebeeldhouwde kanunnikzetels van het koor, waarvan de gladde, slanke zuilen in een groote bloem van bogen eindigden, en dat, hoog boven de *confessio* opgebouwd, uitzicht gaf op den eenigen ingang in het Westelijk front van de kerk, recht over het hoogaltaar.

De zware eikenhouten deuren, die toegang gaven tot het lage voorportaal, waren gesloten. Vrederik had *gezien,* dat ze, toen de overige priesters waren heengegaan, zorgvuldig door den koster *gesloten waren* .... — En toch was het hem, op *dit* oogenblik, alsof hij die deuren zag bewegen, alsof de stilte begon te zieden van geheimzinnige geruchten en de ledige ruimte zich te vullen met nog onzichtbaar maar toch al aanwezig leven.

. . . . . .

En langzaam, wonderbaar, gebeurde het nu .... Een lichte wind, die in de kerk zelf scheen te zijn, *niet* daarbuiten, hief eerst voorzichtig de slippen op van het *antipendium,* streek toen, als een koeltje, langs zijn bleeke wangen, en zweefde weg langs de zware, geborduurde gordijnen, los neerhangend in breede plooien vóór de deur van de sakristie.

Hij zag naar boven, naar de kleine vensterrozetten, waarvan men meestal een open liet bij nacht, en voor één van de ramen, op den eersten omgang, hingen de blâren van de hooge olmen, duidelijk zichtbaar, onbeweeglijk in het licht van de maan, die heendreef, langzaam, door de bovenste takjes, als een hostie van bleek goud, heel groot.

Buiten was er dus geen wind, en al de vensters, behalve die eene kleine rozet, waren gesloten .... Was het dan zijn adem, die de lucht had bewogen? .... En de wind werd heviger; hij woei aan met gedruis; — hij suisde door de kapellen; hij deed de vaandels tegen elkaar klepperen als zeilen op de zee, en — eindelijk — voer hij, hoog zich heffend, langs de zacht wiegelende hanglamp heen en doofde, met zucht na zucht, de gouden, vlindervormige vlam.

En 't was of de schaduwen, die nederwolkten tusschen de bogen, zich verdikten nu; of ze vormen kregen en kleur, — den vorm van menschelijke gedaanten, lichte nevelgestalten met teedere regenboogkleuren in den misterieuzen fluweelzachten nacht ....

Zijn heele Zijn drong zich samen in zijn oogen, en al zijn zenuwen trilden bij dit vreemde gezicht, als werden ze getrokken langs gloeiende draden van metaal .... Hij *wilde* schreeuwen, den kerkedienaar roepen, die in een klein huisje woonde naast de kerk .... maar de angst sloot zijn lippen dicht; — hij kón nog nauwlijks ademhalen.

Toen *zag* hij, *wakend* zag hij *met zijn eigen oogen,* dat het nog donkerder werd in de kerk, nog donkerder, met al het donkere zwart van den nacht; want zelfs het licht van de maanhostie, die hoog was weggedreven, uitgestegen

nu boven de slapende boomen en huizen, was nu onzichtbaar door den dikken nevel, waarin allengskens de schemering was overgegaan.... En hij zag zwevende, duistere nevelmassa's, die over en langs elkaar heen schoven, — zooals de wolken doen, als zij in lagen boven elkaar uitrafelen bij regendagen, — en hij sloot de oogen, hij *moest* ze sluiten, in een vreeslijken, bijna dronkenmakenden angst, die al zijn zenuwen ontspande.

Maar toch zag hij, door de gesloten oogleden heen, een rooden schemer van flikkerende vlammen, zwevende schemeringen van licht, die in allerlei grillige vormen, nu geel, dan blauw, straks violet of roodoranje, meestal in den vorm van een bloem, den omtrek van vlammen reflekteerden op de gezichtszenuwen, door de gesloten oogleden heen.

En hij *hoorde* zachte stemmen fluisteren door de stilte, hooge, jonge mannenstemmen met diepe, melodieuze altgeluiden. Even deed hij de oogen open, maar onmiddellijk ontsteld, sloot hij ze opnieuw.

De kerk was niet meer leêg ....

Hij was niet meer alleen.

Maar ook de duisternis was weer verdwenen.

Nu opende hij de oogen geheel, en hij zag hooge, tengere gestalten, die den vorm van menschen hadden, maar geheel doorschijnend waren, als dunne witte wolken, die heenglijden langs de maan. Ze droegen doorschijnende, witte gewaden, die telkens voller golfden en breeder om de heerlijke blanke leden, die rozig schemerden door het teedere weefsel heen.

Schoone, slanke, subtiele wezens, glijdend, zonder den bodem te raken, op de blanke, bloote voeten, zweefden met

brandende toortsen in de handen langs de zuilen heen en weer. Glanzende, heel groote lichtwieken, vol vederen als van pauwen en fazanten en zoo groot, dat ze ze nooit geheel ontplooiden hier in de toch nog enge ruimte van de reusachtig groote kerk, droegen hen half en hieven hen op bij het gaan....

En hij *zag* de vormen duidelijk; het waren de vormen van menschen, en toch zag hij *er door heen.* Door de glinsterende vederen zag hij, in het nu weer geheel verlichte middenschip, den kleinen lezenaar, drukkend op den rug van een koperen arend, waar, op den rustdag, in den morgen en den avond, de evangeliën werden gelezen; den preêkstoel, in den vorm van een tulp; het glinsterend goud en blauw van de geschilderde tapijten op de zuilen en de mozaieken en fresko's in de radiante kapellen.

En ook *hen* zag hij en bleef hij zien, die wondere wezens, zwevend af en aan, — van het outaar naar de sakristie, van de sakristie naar het outaar, — en hij zag hoe zich de vleugelen toesloten met zacht geruisch geheel vast tegen het lichaam aan, zoodat de glanzende, blauwgroene en witte vederen de slanke leden bijna geheel omhulden; en hij zag, hoe ze zich bogen naar den grond, en heerlijke, goudglanzende tapijten uitspreidden, — rijk geborduurd met figuren en bloemen heel vreemd. En wéér zweefden ze weg en kwamen weder, tot ze eindelijk twee gouden tronen neerzetten, midden op het outaar....

De eene troon, die rechts stond, aan den kant van de sakristie, rustte op twee reusachtige duivels met saamgevouwen serafvleugelen en had een leuning van kleine, rechte zuilen, waartusschen een rijk geborduurde doek

hing, in schitterende kleuren, rood, goud en groen, met heiligenbeelden bestikt. De andere was een schemel zonder leuning, geheel van goud, en gedragen door twee groote, slapende leeuwen.

Wéér zag hij de engelen langs zich heenglijden, de hoofden badend in een nimbus van licht, en hij wist niet, of hij ze werkelijk zag, dan wel of hij al sliep en droomde en of de hemel tot hem op de aarde was neergedaald dan wel of hij zelf was opgenomen in den hemel....

III.

Toen verscheen er een man, alleen, *ghewapent in ridderliker wyse.*

Een hemelsschoone verschijning, met vlammen van vuur in zijn gouden oogen.

Hij streek neer in de kerk, en sloeg de breede vleugelen samen, en de kanunnik, die in zijn angst gevlucht was dicht achter het hooge outaar, zag dat het forsche lichaam, dat eerst doorschijnend geweest was als dat van de overigen, langzaam, heel langzaam nu minder subtiel werd en vastere vormen en kleuren kreeg, ook al glansde de kerk in haar licht nog altijd door de vederen heen.

En de gevleugelde ridder ging staan in het midden van het schip en riep met een stem, die dreunde als een bazuin door de hooggewelfde beuken: *„Staet op, alle heiligen, die uw ghebeente hier hebbet in deeser kercken, ende verschijnt ter vierschare Godts."*

De kanunnik kon de oogen nu niet meer sluiten; hij

moest zien, moest zien wat gebeurde, met wijdgeopende, starende oogen.

De ridder stond nog steeds in het midden van de kerk. In de donzig witte nevelen, die nog altijd, doorschijnend en blank, blanker nog door het steeds glanzender licht, tusschen de gewelven hingen, glom en blonk zijn harnas, geheel van geslagen platen van goud, met vurige vlammen in het licht van de toortsen, die de engelen hoog hielden met de vlammen naar omlaag.

Van zijn zwarten helm, met een geknielden seraf tot helmteeken en twee uitgespreide havikvleugelen, was het puntvizier teruggeslagen en men zag het hemelsche, blinkende aangezicht met een zeldzamen schitterenden gloed in de oogappels. Zijn lange, goudblonde lokken vielen op den gouden helmkraag neer, en zijn volle wangen, geheel baardeloos, waren zachtrood als die van een vrouw.

Zijn harnas, van eng aanliggende platen, was over borst en schouders bedekt met den vierkant gesneden wapenrok van een heraut, geheel vrijlatend de armen en de zijden.

Het wapenteeken, in goud geborduurd op het azuurblauw fluweel, was een vlammend zwaard, met op zijn scherpe spits een weegschaal van zilver. Op den rug was dezelfde seraf van den helm gestikt, met wijduitgespreide, gouden vleugelen. In de handen hield hij, in de linke een weegschaal van zilver, in de rechte een geweldig slagzwaard met gouden gevest, waar vlammen, kleine, blauwe, lekkende vlammen, op en neer kronkelden langs het flikkerend lemmet.

Zijn geheele gestalte stond in licht, in een sirkel van licht, blauw en paars en groen, die langzaam vorm vertoonde

en zich verdikte tot een ringnet van vlammen, die het geheele lichaam omsloot.

Hij bleef rustig staan, en wachtte in het midden van de kerk.

En de kanunnik herkende den aanvoerder van Gods legerscharen, den aartsengel Michaël.

Met zacht geklep van vleugelen schaarden zich nu de engelen om het outaar heen, links van den troon met de gouden leeuwen, en het licht kwam aandrijven, telkens breeder, telkens klaarder en voller, in overvloediger stroomen, en omwuifde zelfs de beelden boven het koor.

En weer ruischte de wind langs de vanen heen en zweefde langs de vlammen van de toortsen, — maar zonder ze te dooven nu.

En zie! Nu verschenen dertien ridders van achter de zuilen.

Hun overste en aanvoerder, *Sint Mauritius,* de bevelhebber van het Thebaansche Legioen en de patroon van de Domkerk, nam zijn standplaats in op de eerste treden van het outaar in het licht van de vier luchters, door de engelen nu ontstoken. En niet was hij een Moor, zooals sommigen hem wel eens voorstellen, maar een blanke van het zuiverste Arische ras.

Hij was gekleed als een Romeinsch soldaat, met engaansluitend harnas van kleine, gouden maliën, die de vormen van het schoone, forsche bovenlijf geheel duidelijk afteekenden. Op de borst vijf kleine, gouden munten. Een korte tuniek van purperfluweel bedekte halverwege de mooie, gespierde dijen, en de beenen waren met vergulde,

geslagen beenplaten bedekt. Op het hoofd, op den vizierloozen helm van verguld metaal, wapperden er glinsterend-zwarte adelaarspluimen. In de rechte hand hield hij twaalf vergulde pijlen.

Zijn twaalf gezellen schaarden zich achter hem, langs de treden.

En de twee eersten verschenen, en de knielende geestelijke herkende den heiligen *Georgius,* den ridder zonder vaar of vreeze, den onversaagden bekamper en overwinnaar van den drake, houdende, hoog boven zijn glimmenden helm, het *velabrum,* de sneeuwwitte vane met in haar midden het rechtstaand rood kruis, — en aan zijn linke zijde *Longinus,* den hoofdman over honderd, die zich tot den Kristus bekeerde aan den voet van het bloedige Golgatakruis, en een lans droeg, waarop een lelievormige kelk, en daarin het bloed van Jezus.

En dan herkende hij den heiligen *Victor van Massiliën,* dragend een beukelaar, die van zijn enkel reikte tot boven zijn schouder, en een lans van vier vademen lang. En dan, herkenbaar aan den vorm van helm, borstkuras, zwaard en sandalen als Romeinsche krijgslieden, *Eustachius,* met staf en mantel van een veldheer, *Gereon,* een van de 318 van het Thebaansche legioen, sprekend beiden, als gelijken tot gelijken, met deze twee eenvoudige legioensoldaten, *Floriaan,* dien de kristenen aanroepen tegen vuur en brand en dien de afgodendienaren verdronken met een steen om den hals gebonden, en *Quintinus,* die met zich droeg het rad, waarop men zijn ledematen had willen breken, en wiens hals vertoonde een rooden ring, ten teeken dat men hem — ten einde raad — onthalsd had.

Daarna zag hij den goeden vromen ridder *Vitalis*, de hand gewapend met zijn gewone teeken, een bijl, en *Procolo van Bologna,* met vaan en zwaard en in volle wapenrusting, en den ridderheilige *Gangolfus,* met schild en slagzwaard, en *Alexander van Bergamo,* met, zichtbaar door een als kristal doorschijnend harnas, zijn van den adamsappel tot den navel opengesneden lijf, en *Martinus*, ridder en bisschop tegelijk, dragende een waaienden prelatenmantel over zijn riddergewaad.

En Vrederik, die bij de nadering van de geharnaste ridders allengs was achteruitgeweken, als vreesde hij de aanraking met die subtiel-bovenaardsche wezens in hun gouden gloriën van licht, stond nu naast den laatsten van de twaalf krijgshaftige heiligen, *Julianus van Ancyra,* die een riddermantel droeg van bronsgroen fluweel en een blinkend gouden helm op het schoone, blonde hoofd, dat hij vermoeid liet rusten tegen de breede, gedraaide zuil achter het outaar. De flikkerende vlammen van zijn stralenden helm verlichtten het gelaat van de wachtende engelen.

En Vrederik wendde het hoofd omhoog, en zijn angstige oogen zagen, hoe het schip van de kerk in de hoogte ging en hoe het blauwe gewelf zich los scheen te maken van de kerk, en hoe het al hooger steeg en al hooger, totdat de schitterende, slanke zuilen het dak van den hemel zelf schenen te dragen, waar de sterren in glansden als groote, reine parelen op een kleed van blauw fluweel. En de engelen hieven de toortsen omhoog boven hun hoofden en bedekten met de breede lichtwieken hun gelaat.

En het loflied van de negen hemelsche koren, eerst zacht

en suizel-lispend als een ver van de andere zij van een lentebosch aanwiekende voorjaarswind, dan naderkomend, zich uitzettend, opborrelend en aanzwellend tot een jubelzang, tot een orkaan van klanken, bovenaardsch, ruischte en bruiste nu machtig langs de bogen:

„Heyligh, heyligh, heyligh is die Here, die Godt der Heirscharen! Die gansche Hemel ende die Eerde syn syner heerlickheyt volle."

IV.

De vorm van het schip waasde weg in de lichte wolken, helgeel door de groote gouden en roode vlammen, die schittergloeiden door de ijle nevelen heen.

In de wachtende stilte sidderde de heraut, en een huivering voer door de reien der engelen.

Voorafgegaan door de dienende geesten, Uriël, Zadkiël, Beliël en Malthiël, die eeuwig omringen den troon van den Allerhoogste, — dragend in de slanke, blanke handen prachtige zilveren luiten, mandora's, citers en citolen, verscheen Hij, die gezeten is aan de rechterhand van de eeuwig-jonge Kracht Gods, en in Wien, door Wien en voor Wien alle dingen op aarde zijn.

Zijn hooge gestalte, vol majesteit en oneindige gracie tevens, was bekleed met een blinkend, keizerlijk gewaad. Een cirkel van licht omgaf hem van het hoofd tot de voeten en vormde tegen zijn achterhoofd een dichteren kring van stralen, in den vorm van een kruis. Zijn fijne, lichtkleurige haren waren langs het teederbleeke, geheel rimpellooze voorhoofd gescheiden en gladgestreken langs

de fijne ooren, waar ze zich omheenkrulden in glinsterende lokken, die tot halverwege den rug neerhingen in een breeden haarmantel van vloeiend blond, van af de schouders weer gescheiden in den vorm, eigen aan de Nazareners.

De blauwfluweelen mantel, met parelen en zilveren arabesken bestikt, was afgezet met boordsels van goudbrokaat, rijk bestrooid met diamanten in zilveren looveren. Lichtgele zijden banden waren over de borst dichtgeslagen en geborduurd met zwarte parelen en groote, vurigroode robijnen.

Het onderkleed, laag neerhangend op de bloote, doorboorde voeten, was van licht duifkleurig violet fluweel; in de eene gehandschoende hand hield hij een kleinen twijg met zilverblonde wilgeblâren; in de andere den blauwen wereldkloot met erop het zegevierende kruis.

Lichtpurperen ondermouwen van de fijnste zijde, met stijve omslagen van lichtblauw fluweel, omgaven de lange, tengere handen. Op het hoofd droeg hij de zeshoekige, keizerlijke kroon, met kruis en gouden boog over de muts van purperfluweel en het beeld van de Heilige Maagd op blauw-geëmailleerden grond in een krans van smaragden.

En zijn gelaat was schoon als dat van den Zoon des Menschen. Weemoedig staarden zijn groote, blauwe oogen ver vóór zich uit, in de ruimte, — in het licht. Zijn wijde neusvleugels ademden begeerig de geuren van den wierook in, die de engelen zachtkens heen en weer zwaaiden in vaten van gedreven goud. Om den kleinen, rooden mond lag een pijnlijk lachje van smart, en de wangen waren bleek, als witte, doode petunia's.

Even bleef hij staan, als zochten zijn oogen nog iets in de verte.

Toen groette hij met een buiging van het schoone hoofd de ridders en de engelen en liet zich neder op den schemel met de gouden leeuwen.

Als hij gezeten was, verschenen achter hem, plechtig zwijgend, de breede rij van zijn twaalf Jongeren in lange, vlottende mantels van rechters en met getogen zwaarden in de hand.

Een gloed trilde over al die hoofden heen, in flonkerende ringen, in cirkels van licht, maar alleen bij Petrus, Paulus en Johannes baadde de geheele gestalte in lichtgolven als bij den heraut, die wachtend stond met hooggeheven hoofd in het nu meer langzaam zichtbaar wordende middenschip van de kerk.

Zwijgend schaarden zich allen, met strenge, bleeke gezichten, om den troon van hun Heer . . . . .

. . . . . .

En al die oogen staarden onafgewend naar dat ééne punt, waar het licht altijd lichter werd tot verblindens toe, en waar nu een schaar van de schoonste vrouwen aanzweefde als een wondere nevel van rozeblaân en sneeuw.

En het waren wuivende goude en golvende rosblonde haren om gezichtjes van het zuiverst ovaal, rank-blanke halzen, licht gebogen als zwanehalzen onder zilverkronen en doorzichtige sluiers van kant.

Vóór haar uit gingen de aartsengelen, Rafaël met de lelie en den leliestaf, Gabriël met de gouden kroon. De lichtgolven omgaven hen geheel. Hen volgde een stoet

van vrouwelijke heiligen als een krans van sterren in zomernachten om de klare maan.

En in haar midden droegen zij de schoonste van alle — de Moeder van God....

Half zweefde zij, half werd zij gedragen door de engelen en heiligen, die haar omringden, en door een kleinen, melkwitten eenhoorn, die zich, toen ze zich neerzette naast haar zoon, zachtjes aan haar voeten vlijde.

Haar mantel, van hemelsblauw, was met kleine, gouden sterren bestrooid en plooide zich ruim neer over het slepend witte onderkleed. Op den fijnen, doorzichtigen sluier droeg zij een diadeem van groote sterdiamanten, en de glorie, die haar omgaf, was nog schitterender dan die van haar Zoon.

Het gelaat was heel bleek tusschen de zware, golvende blonde haren, met warme tinten in de schaduwen van rosgoud, die haar als een mantel omhulden, de dons-zachte lokken als vederen wuivend en zacht haar nazwevend over den grond, met zacht geruisch, in teedere ondulasies, als rijpros koren, dat meewuift met den wind. Haar oogen, donker, van het teederste, vochtdiepe bruin, met glanslichtjes in de diepten, lagen half verborgen onder de volle, blanke leden en de lange pinkers, die zweefschaduwen deden spelen langs de wangen.

Geen mensch, van menschen geboren, kon het wagen in die oogen te zien!

In haar fijne handen droeg ze een paar sneeuwwitte duiven, die ze zachtjes drukte tegen haar borst, en vóór haar uit vlogen een zwerm van kleine blonde tortels, die neerstreken, met teeder geroekedoe, op de zuilen, tusschen

de kapiteelen, op het outaar zelf en op de hoofden van de stille, witte marmerheiligen.

Toen zij gezeten was, versmolt haar glorie in die van haar zoon, en vormde, met de zijne te samen, één aureool van gloed.

V.

Alles was nu geheel stil. Men hoorde alleen buiten het ruischen van de boomen. De wind was weggezweefd en de laatste tonen, waarmee de engelen het binnenkomen van de geesten hadden begeleid, trilden zacht klagend langs de zuilen uit.

Toen daalde te aanvoerder van de twaalf krijgshaftigen, Sint Mauritius, een trede lager vóór het outaar, hief het hoofd omhoog en sprak met statige stemme:

„O alrerechtveerdigste rechter, geef recht vonnisse!"

En hij knielde neer met zijn gezellen, en verbeidde het antwoord van den oppersten Rechter.

En Jezus zweeg .... Maar Maria dacht na, teer streelend de blanke duiven in haar schoot, en sprak tot de dienende geesten: *„Brengt ons den biscop Udo hier ten oirdele!"*

De engelen daalden neer van het outaar, en met zachte, geluidlooze voetstappen zweefglijdend naar de sakristie, leidden zij in hun midden den onzaligen priester tot vóór de vierschaar van den zoon van God.

Toen namen zij hun plaatsen op het outaar weer in, en Udo bleef staan, alleen te midden van de kerk.

Een schoone, bleeke man, met het onbeschrijflijk-aan-

trekkelijke en vreemd-bekorende mooi van Satan, toen hij viel. Het statig trotsche hoofd met de heerlijke vlamroode lokken stak hoog uit, heel hoog, boven al de hoofden van de ridders en de engelen. Zijn oogen, met een vreemden gloed in de diepe schaduwen, waren donker als in het Najaar het fluweel van donkerroode rozen. Zijn voorhoofd, in het midden iets lager dan aan de zijden, had een breede, blanke welving boven de groote, trotsche oogen.

Zijn geheele gelaat en zijn gestalte vertoonden een trek van hoogmoed, herkenbaar ook in het fier achteroverwerpen van het machtige hoofd en het zwellen van de volle fijne lippen onder den zachten, zwarten baard. Zijn neus was buitengewoon schoon gevormd, al was hij iets te forsch en te groot voor het fijne ondergezicht, met een nerveuze verwijding van de voluptueuze vleugels.

En, terwijl in zijn bleeke, gezwollen lippen, een diepe vouw van pijnlijke verachting verried een overgenieten, jaren en jaren lang, tot zat wordens toe, van al de wellusten van het vleesch, lag toch, — zonderlinge tegenstelling, — in zijn mooie liefdeoogen, lag daar en kwijnde al de weemoed, al het heimwee van steeds onvoldane begeerte, vuriger en grooter dan de vurigste en grootste passie, dorstend en hongerend, te midden van de hoogste volgeneucht en de subtielste zinnenekstaze, van een dorst en een honger, die nooit een enkele vrouw had kunnen stillen.

En fier zag hij al de ridders aan en de engelen; — alleen vóór Jezus' stille, verwijtende oogen wendde hij onrustig de zijne af.

Maar hij sloeg ze niet neer! Zelfs vóór de oogen van Jezus sloeg hij zijn eigen oogen niet neer!

Zijn engelbewaarder, die achter hem stond, had hem den witten fluweelen mijter afgenomen met de gouden banden en de groene zijden koorden en het licht van den reusachtigen armluchter met de schitterende kaarsen viel neer om de zachte, gloeiend roode haren, met een licht van goud in de golvende schaduwen.

Een blauw opper- en onderdalmatiek, met gouden borduursels en zwaar van parelen, en de witte amikt van de hoogste dienaren van de Kerk waren hem los om den schoonen hals geslagen.

Zóó, onvermand en overmoedig het hoofd geheven, heel hoog in den gloed van de kaarsen, de zachte lippen bleek tot aan de binnenranden, zoo stond hij vóór den troon van zijn goddelijken Meester, zijn Heiland eens, zijn Rechter en Verdoemer nu.

Toen zag Mauritius hem aan met een strengen blik en zeide:

„Here, doe recht over desen man; hi en is gheen bisscop, maar een wolf; hi en is gheen herder, maer een rover; hi is een eter ende verderver dinre scapen; een nederwerper der heiligher kercken ende een bedryver ende sterker alre quaetheden ende alre vuyle sonden, die hi om vermaninghe ende waerscouwinghe diner lieve moeder nyet ghelaten en heeft, mer altoes vermeert; hi is ghetreden van der eenre vuilnisse in die ander, daer hi die ewighe doot aen verdient heeft, nae vorwaerden, die dinre weerde moeder met hem maecte, doe si hem minre kerck toeseyde."

. . . . . .

Jezus zag eerst den bisschop aan en toen zijn moeder.... Zijn oogen zweefden langzaam, wachtend, vragend, biddend en verlangend van den een naar den ander langs de rijen van de apostelen heen, met een onbeschrijflijke wanhoop in de groote, droeve pupil.

En de apostelen stonden achter Hem, streng en zwijgend, met de oogen neergeslagen naar den grond....

En Maria zag neer op de duiven in haar schoot, *„ende si gaf hem antwoerde egheen."*

Toen hief de Heer het hoofd omhoog naar het blauwe gewelf, waar de gouden sterren als bloemen in fonkelden, — en de gedachten trokken heen, statig, verheven, langs zijn oogen en het blanke, hooge voorhoofd, waar het schijnsel van de maan op viel.

Zoo stond hij lang, tusschen al die heerlijke, blinkende gestalten van zijn heiligen en zijn apostels, in het parelende nevellicht van de flambouwen.

De mist was buiten opgetrokken en door het kleine boogvenster, langs den eersten omgang tusschen de zuilen, zag hij de maan, die geheel achterover lag tusschen de wit-donzige wolken, welke haar lieflijk gelaat soms geheel toedekten als met een sluier.

Maar in de kerk zelf hing nog de mist, in teedere, doorzichtige schaduwen, waartusschen de flambouwen schitterden als diamanten op een kleed van moesselien....

En de Stille, Verhevene, met de teedere oogen, stond nog altijd vóór zijn troon en zag op naar het licht.

„Ende hevet hi nemmer," vroeg Hij eindelijk aan den engelbewaarder, die achter Udo stond in zijn blinkend kleed van witte zijde; *„ende hevet hi nemmer yets ghe-*

daen, dattem can redden ende verlossen van den ewighen viere?"

„Nemmer, Here," zuchtte de engel en wendde het hoofd af.

„Ende hevet hi nemmer die naecten ghecledet, die hongerighen gespiset, die ghevanghenen ghevisenteerd in der ghevankenisse?"

„Nemmer, Here!"

„Ende hevet hi nemmer ofte nemmer in den heylighen stonden, dat hi minen lichaem smaecte, sinre siele upgheheven tot minre siele, ende hem een gevoelt met mi ende metten Vaeder, die in den hemel es?"

„Nemmer, Here, Du hebs het ghesegt!"

„Ende hevet hi nemmer dankbaerhede gevoelt in sinen herte voer die vele weldaeden van onsere weerde Moeder?"

„Nemmer," herhaalde de engel en bedekte het gelaat met zijn beide handen.

„Maer ghewisseliken hevet hi toch sine priesterghelofte reyn ende suverlike bewaerd, ende hielt hi hem vri van allen onreynen ende eerdschen banden?"

Maar het antwoord luidde:

„Hi hadde vrouwe ende kynde, die hi wegdede ende verstiet, toen si hem te vele waren ende tot last ghewerden, ende dat bloet van die vele doden, die hi vermoorden dede in name Uwer heylighen kercken, schreide reeds langhe om wrake tot God."

Nog éénmaal wendde de Heer zich naar zijn moeder, maar de lange zweefwimpers bleven liggen op de zachte wangen en zij, de boven alle andere heiligen meedoogende

en goedertierende, zij antwoordde met geen enkel woord.

„Reus est mortis," sprak de gewapende ridder met zijn melodieus diepe stem: *„Hi is den doot sculdigh!"*

En het dreunde langs de zuilen, — het suisde langs de gewelven, — herhaald en gedragen door de ridders en de engelen: *„Reus est mortis; hi es den doot sculdigh!"*

Toen zweeg de Zoon des Menschen pijnlijk een lange poos, en liet zijn wonderzoeten blik rusten, vol van een uitdrukking van het innigste medelijden, op de schoone, nog altijd schoone, nog altijd trotsche menschengedaante in het bisschoppelijk gewaad.

Doch in het gelaat van Udo bewoog geen trek; geen zenuw trilde er; geen wimperhaartje sidderde; niets verried er berouw of verteedering ....

En met een stem, die klonk als de stem van een moeder, die vraagt aan het zieke kind of het nog lijdt:

„Ende,"

aarzelend, vreezend klonk het, als was hij voor 't antwoord beducht;

„ende, en hebbes du self gheen woort tot dinre ontschuldiginghe, arme, allerarmste?"

Vol medelijden vroeg het Jezus ....

Maar de bisschop stond vóór hem, met de schoone vlamoogen omhooggeheven, starend naar het gewelf, als ging de vraag hem niet aan.

Toen wendde Jezus het hoofd af en weende ....

En lang en pijnlijk weende hij ....

En de heldere droppelen vielen één voor één op het fluweel van zijn keizerskleed en stolden tot parelen op het

brokaat, en dauwden neder als een zachte regen op de zerken van het koor.

Toen trad Petrus, de oudste en ijverigste van de apostelen, met zijn lange sneeuwwitte lokken onder de pauzelijke driekroon, vastberaden vooruit en sprak:

„Here, indien du hier gheen recht en doen wils, waer blift dan dinre rechtveerdigheyt? De sonden van desen mensche syn als torenen van ongherechtigheyt op sinen hoofde .... Wie selste straffen, als 't waer datste desen lietes gaen?"

Maar Jezus zweeg — en weende.

Toen nam de heilige Mauritius het woord .... In de geluidlooze stilte hoorde men het zachte suizen van den wind door de vaandels, toen hij vroeg aan de engelen, de ridders en de heiligen *„wat doot men doen soude aen desen mensche."* Maar allen wendden zwijgend het hoofd om naar hun Heer, die zwijgend weende, — de liefelijke en in mededoogen lijdende Zone Gods.

Alstoen Petrus, den wijsvinger met de drie groote, pauzelijke zegelringen, onbeweeglijk naar hem uitgestrekt, verwees den zondaar tot den dood met het zwaard.

Even verbleekten de zachte, ingevallen wangen van Udo, en de gloed in zijn vreemde oogen werd, één ondeelbaar oogenblik, als donker van angst. Maar hij bewôog zich niet. Alleen nu voor het eerst had hij den blik van Maria ontmoet en sloeg hij vóór haar reine duivenoogen zijn oogen neer. Maar hij stond stil, heel stil, als ging het een ander, maar hém niet aan, en zwijgend wachtte hij zijn vonnis af.

En reeds hief de aartsengel het zwaard omhoog, waar de lichtvonken langs dropen, als dauwdroppels in de zon,

toen Petrus riep: *„Hout! Eerst sel men die reliquien van hem trecken."*

En een van de dienende engelen nam den kelk van het outaar, gedreven in massief zilver in den vorm van een lotosbloem, versierd met groote, halfgeslepen robijnen en ruwe diamanten, en hij ging er mee vóór den bisschop staan.

Weer — één oogenblik slechts, — schoot er een trilling van vrees, van wanhoopsvrees langs de schoone oogen en de bleeke wangen — en hij hief de handen omhoog, zijn beide tengere, gebonden handen, waarmee hij den halskraag van de kazuifel verschoof.

. . . . . .

Toen sloeg de heraut hem één, twee, drie maal, met een hevigen slag, met de vuist in den nek, en bij elken slag kwam er een als met modder besmette hostie uit zijn keel, die ontvangen werd in den kelk....

VI.

Het tooneel in de kerk was nu weer veranderd.

De eene gulden zetel was ledig en Jezus was opgestaan.

Een teedere aromatische geur van welriekende kruiden en wilde rozen vulde het gebouw. Onze lieve Vrouw streelde met haar slanke handen de witte vederen van haar duiven, en Jezus had de eene hand op den schouder van bisschop Udo gelegd, en scheen ernstig, dringend, smeekend bijna, iets te vragen aan zijn discipelen.

Johannes hield het teedere gelaat omhooggeheven en

het licht zweefde spelend over zijn wijden mantel van scharlaken en zijn lange zachte haren. Jezus zag hém aan, en hij zelf Jezus..... Lang! Toen lei ook hij de handen op den schouder van den bisschop en smeekend, bezwerend staarde hij hem in de oogen. Maar Petrus was de treden van het outaar geheel afgedaald en stond nu, in zijn blinkend witte alba, midden in het schip van de kerk naast den aartsengel met den getogen kling.

De overige apostelen zagen toe, zwijgend, leunend op hun zwaarden. De ridders en de engelen stonden in een wijden kring om de heiligen heen; en zacht, als ze de hoofden bewogen, om beter te zien, klepten de breede vleugelen.

Met wijde, schitterende oogen van toorn zagen Petrus en Michaël op Udo neer, die nog altijd geknield lag aan de voeten van Jezus.

Even raakte de hand van den Heer, eer Hij ze terugtrok voor immer, de glinsterend blonde vlamlokken aan. Als zegenend lei Hij de hand, zonder dat de bisschop zelf het voelde, teeder als de streeling van een vogelwiek op het schoone, trotsche hoofd.

Toen liet ook Hij hem los.

Udo wilde zich omhoogheffen, maar Petrus en Michaël drongen hem op de knieën terug.

„*Reus est mortis,*" dreunde het langs de gewelven, en de opgeheven zwaarden vielen kletterend neer op den grond.

Nu, op een wenk van Petrus, trad de groote Jacobus op hem toe, in zijn wijd-slependen, grauwen pelgrimsmantel met de witte mosselschelpen, en beroofde hem één

voor één van stola, kazuifel en gouden bisschopsring. En hij bleef daar staan nu, rechtop in zijn witte kleed, dat als zilver blonk in het licht. Toen stak Michaël het zwaard op en zwaaide het, hoog boven zijn hoofd, in de lucht.

Driemaal beschreef het een schitterenden boog, — een wijden, glinsterenden kring met een regen van goudvonken om de prachtige, vlamschitterende haren. Toen daalde het neer, flikkerflitsend, met een zigzagstraal van vuur.

Met één slag viel het schoone hoofd van den machtigen romp, en een breede stroom bloed golfde borrelend, in dikke gulpen, langs de treden van het outaar op de bloemen van het bonte tapijt. Eén lange, gedragen zucht beefde langs de rijen....

. . . . . .

En de engelbewaarder van Udo vloog weg door het geopend venster.

De heraut hief het hoofd omhoog.... De stervende oogen zagen Jezus aan. Eén oogenblik ontmoetteen de oogen elkaar, — de zachte, droeve oogen in het gelaat van den Heiland, en de donkere wanhoopsoogen in het reeds veege gelaat van den onthalsde.

Toen vielen de zware leden neer voor goed en een grauw vlies schoof over de brekende pupillen.

. . . . . .

De engel bracht den outerkelk met de hostiën bij den heraut, en langzaam, één voor één, liet deze de breede, roode vlokken droppelen op het gewijde brood. En de

engel ontving ze in een bekken met gewijd water, en de hostiën waren weer klaar en blank en schitterden licht in het zilver van de kom. En de Moeder Gods zelf lei ze weer voorzichtig in den kelk en zette dezen vóór de monstrans neer op het outaar.

Toen wierp de heraut het doode hoofd verachtelijk neer op de zerken, en een rat, heel ruig en zwart, liep weg uit den bleeken mond.

En met een zwevende, onnavolgbaar bevallige beweging, waarbij de lange, blonde haren om haar heen vielen als een mantel van gesponnen goud ,neeg de Maagd het hoofd vóór den juweelen-zwaren kelk met het lichaam van haar Zoon, en haar jonkvrouwen bogen de gloriën neer, zooals de morgenvochtige korenaren het hoofd buigen vóór de rijzende zon....

Toen trilde weer langs de zuilen de zachte, gedragen muziek van de negen hemelsche koren: „*Heyligh, Heyligh, Heyligh is die Here, die Godt der Heirscharen, ende die Eerde es sinre Heerlickheijt volle.*"

En met een geritsel van vele vleugelen ruischten de heiligen weg en de engelen en losten zich in de nevelen op.

VII.

Vrederik was alleen....

De kerk lag weer geheel in duister, en alleen de stille, witte heiligen bleven neerzien op den doode vóór het outaar.

En, alsof hij zooeven uit een naren, maar wonderen droom ontwaakt was, zoo gevoelde hij zich nu...., zon-

derling verlicht, schrikkend nog over het aanschouwde, en toch wonderbaar tevreden dat het zoo was geschied, dat het zoo geschied had *kunnen* zijn.

Alleen de maan scheen op het witte kleed van den gehalsrechte en borduurde lichtbloemen op de roode lokken en het bleeke hoofd.

Slechts één lamp was blijven branden onder het koor *„in der crofte"*. Die nam Vrederik na lang aarzelen in de hand en al de overige lampen stak hij er meê aan.

Het lange vasten en waken hadden hem moede gemaakt.

Hij had zeker gedroomd .... Hij moest gedroomd hebben .... Hij kon niet gelooven aan zijn eigen vizioen ....

Met de kleine, zilveren lamp, helbrandend, in de hand, knielde hij neer op de witglanzende treden van het outaar. En toen zag hij het hoofd liggen, — het arme, afgeslagen, bloedige hoofd.

Uit den mond, langs de zachte volle lippen, die door zoovele vrouwenlippen waren gekust, droppelde een kleine, bruine straal van bloed. En de droppelen vielen één voor één, — de groote, dikke golpen bloed uit het afgehouwen hoofd — als vlokken roode sneeuw op het marmer neer en kleurden met arabesken de treden van het outaar.

Wat verder, beneden op de zerken, lag de romp, in het schitterend blanke gewaad, dat nu geheel met bloed was bemorst; nog verder op de zerken in het schip lagen de prachtige juweelglanzende kazuifel en de mijter van wit fluweel.....

Akelig, — witgroen, — lijkwit, — zwol het vleesch op

om den wijden, opgeloopen kring van den hals, die geen vleesch meer was, maar een wonde, één breede, wijde, gapende wonde.

En de ruige zwarte rat liep, snuffelend en zoekend, draaiend en keerend als een razende overal . . . ., van het koor weg naar den predikstoel, van den predikstoel naar den biechtstoel, vandaar naar de groote deur, van de hoofddeur naar den ingang van de sakristie, als zocht ze een uitweg, dien ze niet vinden kon.

De kanunnik bleef heel 't verdere van dien nacht in de kerk . . . . Hij was te vermoeid en te ontsteld, om met een mensch te spreken, en hij sliep eindelijk in op het outaar, en de bleeke, stille marmerheiligen hielden over hem en den doode de wacht.

En 's morgens, toen de zon opging over de huizen en het geheele koor baadde in gloed, toen ontsloot hij het gebouw, en al het volk, dat voor de vroegmetten de kerk instroomde, *„ontzettede sich seer over dat kennelic oirdeel Gods."*

„Ende," zoo voegt de weinig bekende kroniekschrijver er bij, wien ik deze geschiedenis navertelde: *„Ende omdat hij immer anxt ende groten twijfel in sinre herten hadde van deser geschiedenisse, soe ginck hi, Vrederick, op die steede des gerechts, ende gaff alle der clesie ende den luden te kennen, dat oirdeel dat Got mit sinen heilighen aldaer gedaen hadde. Ende si deden dat ongehuyr lichaem werpen buten der stadt in eene cule slycke, daer boese giesten soe veel feesten mede dreven, dat die luden, daer-omtrent wonende, groet lyden ende anxte daerof hadden....*

„Ende hoe het paviment seer gemaculeerd was ghewest van den bloede, dat men nog hudens daechs claerlijcken bekennen mach."

En, tot vóór weinige jaren, toen men in het koor van de Heilige St. Mauritiuskerk, te Meydenborch, de oude, versleten en gebroken vloersteenen vernieuwde, kon men, op een viertal van deze de brandvlekken waarnemen, daarin gebrand door de heete tranen, door Jezus geweend, over den grooten bisschoppelijken zondaar, die geen vermurwing kende noch berouw.

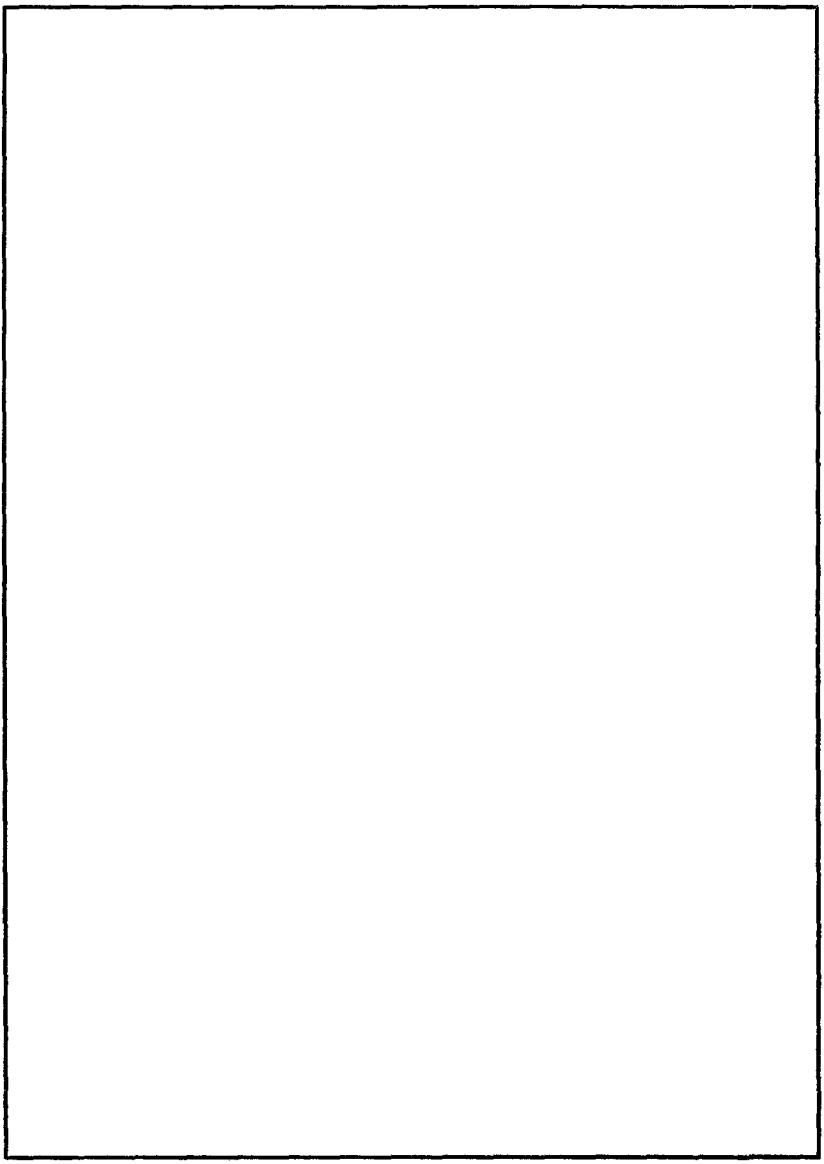

ROEPING

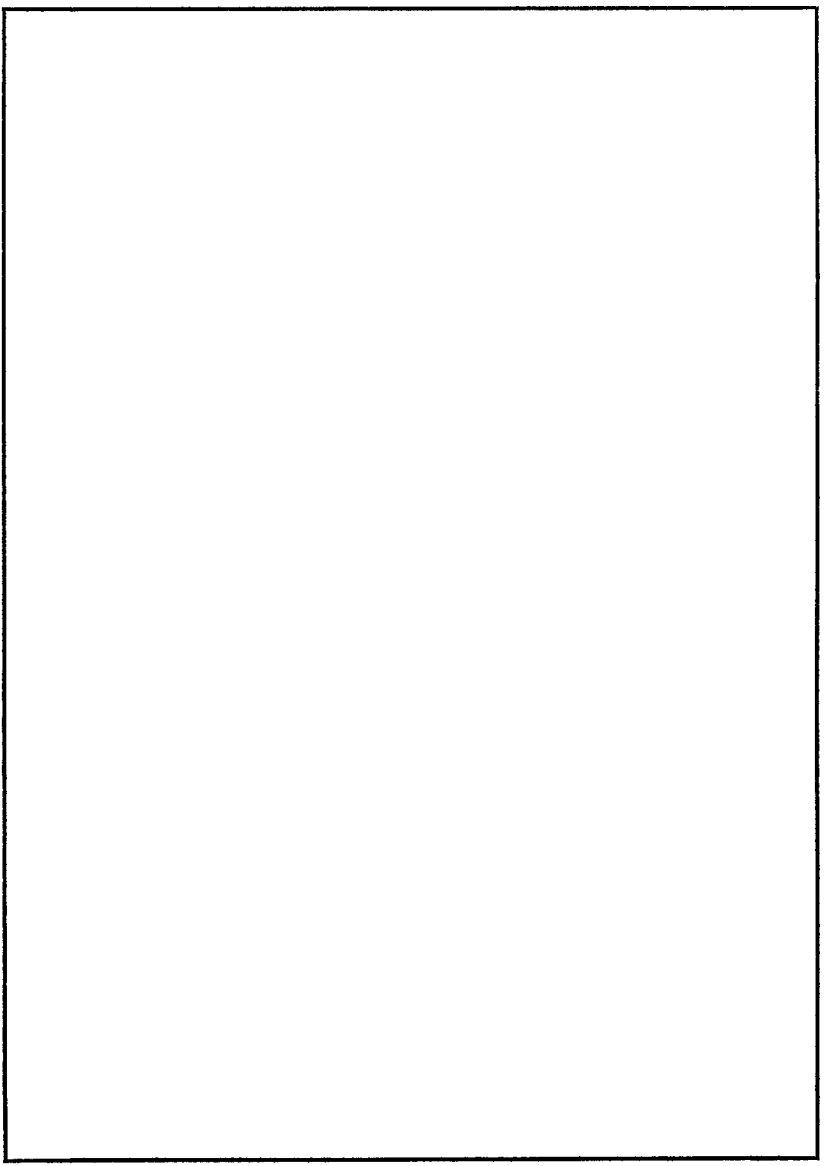

Tot nu toe wist men, behalve uit de *Rymchronyk* van *Lodewijk van Velthem* en uit de latere, zestiende-eeuwsche *Excellente Cronike van Vlaenderen,* niet zoo heel veel aangaande dezen held uit den Sporenslag, die den Grave van Artoyse en vele andere edele Fransche heeren op het Groeningerveld deed sneuvelen.

Daarbij is er, hier en daar, telkens eenige tegenstrijdigheid tusschen de beide verhalen, wat waarschijnlijk hieraan is toe te schrijven, dat zij op zulke veruiteenliggende tijdstippen geschreven werden.

Volgens van Velthem waren er niet één, maar twee monniken, een Benediktijn en een Karmeliet, die den opperbevelhebber van het leger van de Franschen ombrachten; maar zie, de anders toch wel erg nauwgezette Brabantsche pastoor noemt zelfs hun namen niet!

In de *Excellente Cronike van Vlaenderen, „beghinnende van Diederick van Buc, den eersten Forestier, ende ghaende tot den laetsten, die door haer vrome feyten naemaels Graeve van Vlaenderen ghemaect werden, achtereenvolghende die rechte afcomste der voerseyden Graeven, tot desen, onsen doorluchtigsten, hoochgeboren keyser Karolo, altyt vermeerder des rycx, gheboren te Ghendt, A. D. 1500"* leest men, *folio xlvi,* 2de kolom, het volgende:

„Eer desen wych ende stryt ghebeurde, het gheviel dat een Conveers van der Doest, gheheeten broeder Willem van Renesse, hoorde hoe dye principaelste ende vroomste van den Noordtvrye waeren met die van Brugghe naer Cortrycke, omme wych te hebbene jeghen die Fransoyzen. Ende hy hoorde dat Mer Jan van Renesse die Here was

van den dorpe, daer hy gheboren was, ende dat hy was een van de capiteynen van die van Brugghe.

Hy hadde des voornoens ghehoyt, ende als hy dat verhoort hadde, so ghinc hy ter Doest innet stal, ende nam met hem ij meryen. Dene vercocht hy, ende ghaf se goeden coop, want hy ghaf se om een sweert ende enen groten stercken staf ende een lettel ghelts daertoe.... Ende op dander merye reet hy haesteliken Cortryckewaert, ende hy gherochter al noch ter tyde, ende wasser oock wel van noode, want daer en was nyement, die so vele griefs dede onder die Walen als hy dede.

Hy track met heercracht van den Fransoysen, die aldaer laghen neder ghevallen van hueren peerden, bet dan xv edele.

Dese slough hy alle selve doot metterhant, sonder ophouden, nochtans so velde hy er selve metter hant bet dan xl rudders, die hy alle doot slouch. Itemme omme dat hy langhe diende te Castynghe, eer hi Conveers wart ter Dost, so hiet mene Willem van Castynghe."

Een toeval van geheel bizonderen aard stelt mij in staat, deze twee verhalen te toetsen aan een derde, een tot nu geheel onbekende oorkonde, die bewijst, dat *beide* verhalen vertrouwen verdienen en beide, onvolledig elk, *elkaar aanvullen.*

In de nalatenschap van den allerlaatsten abt van de abdij der Duinen, Nikolaas de Roovere, — denzelfden dus, van

wien, naar enkelen beweren, het heerlijke portret van een vroegeren abt van die abdij, Kristjaan de Hondt, in 't van Ertbornkabinet in het Antwerpsch Muzeum, herkomstig is, — kwam een zinken of looden koker voor, waarin, onder meer oude papieren, een perkament, erg bevuild, gescheurd, maar gelukkig voor het grootste deel nog zeer goed leesbaar, voorhanden was.

Na gedurende haast een heele eeuw onder allerlei papieren van twijfelachtige waarde op den zolder te hebben gelegen van een landbouwer uit het Brugsche Vrije, kwam de kostbare koker door een toeval met meer andere voorwerpen in het bezit van een Brugsch oudkleerkooper.

Daar werd het perkament ontdekt door een van onze geleerdste oudheidkundigen, en deze was zoo edelmoedig, het mij te laten lezen ....

Men verbeelde zich nu, zoo men kan, mijn ontroering en blijdschap! Met een huivering van eerbied nam ik het kostbare manuskript in de handen, en nu meen ik, hoewel het hier en daar, vooral aan de hoeken, bijna onleesbaar is geworden, er met hulp van mijn geleerden vriend in geslaagd te zijn, om het, in hoofdzaak ten minste, te ontcijferen.

En zoo wil ik thans, daar het door allerlei beschadiging zoo gebrekkig is geworden, het niet enkel, zooals eerst mijn plan was, overschrijven uit de oude taal, maar het zoo eenvoudig en zoo vrij mogelijk navertellen.

Als de meeste heel oude geschriften, vooral uit die bij uitstek kristelijke tijden, begint de oorkonde met een een voudig gebed:

„In den name van den Vadere, die al hevet ghemaect dat in die werlt es, was ofte wesen sal, — van den Sone, die voer ons menschen es ghesturven, ende van den Gheeste, die al wat die Vader hevet ghemaect, volendde ende voldede, willic, Broeder Willem, gheboren te Renesse, Conveers in der Abdye van ter Doest, tot verdedighinge eighener daden ende stichtinghe laterer gheslachten, verhalen wat mi es wedervaren innet jaer ons Heren 1302, upten 11den daghe van Hoymaent.

Ende mi niet allene, mer oec minen Broedere Janne, die te dier tide Carmer broeder was innet Cloester omtrent Gh ...." (Hier is het perkament uitgesleten; zeer waarschijnlijk is echter de openblijvende leemte in te vullen met het woord *Ghent).*

„Doe ons dit ghesciedde, wassic, Willem van Saeftinghen, 24 jaren out, ende mijn broeder Janne was 21 jaren out, ende ic was te dier tide Conveers van den cloestere van ter Doest.

Ende dit wilde ic noch segghen: Ic ende mijn Broedere hebben ons niet begheven tot den wych, uut wredighede ofte grausaemhede, mer allene omdattet bevel hiertoe ons uten Hoghen gegheven wart."

En nu vertelt hij verder, hoe er eens, jaren geleden, toen hij nog een kind was op zijn dorpje, met hem en met zijn

jonger broertje Janne iets heel vreemds, ja, bepaald iets wonders gebeurde.

Op een lichten, warmen dag in Mei — een bloeidag in het begin van de Lente, toen in den bogaard van hun vader iedere oude en knoestige appelaar een groot boeket was van rooswitte bloesems, die als vlindertjes, door het windje gedragen, in warreldans zweefden heinde en ver door de zonnige lucht en de kleine, brutale musschen kuiltjes maakten voor hun donzige lijfjes in het zachte, gloeiende zand; toen waren de beide kleine boerejongetjes, op bloote voetjes en elk met een heel klein kaarsje in de hand, met vader en moeder en wel tweehonderd andere dorpelingen den landweg opgegaan van Renesse naar Groeningen . . . ., een langen, langen warmzonnigen weg . . . .

Twee kleine kroesbruine boerenjongetjes, de een van elf, de ander van veertien jaar, ... in hun lange, witte kleedjes, voor 't eerst van hun leven in pelgrimaazje *„naer het wonderbeeldeken van 's Heren Jesus moeder, dat die vrome Vroue Beatrijs van Cortrycke, omtrent 1280 te Romen in bedevaerte ghecomen, als seer ghetrouwe dochtere der Kercken, ten geschenke hadde ontfanghen van den Heilighen Vadere en in den jare 1285 te Groeninghe in den cloestere hadde ghestelt."*

Heel vroeg in den morgen, nog eer de leeuwerik in zijn laag, plat nestje tusschen het vochtige gras ontwaakt was, en toen de nachtegaal nog zong in de struweelen langs den weg, waren ze uit Renesse weggegaan door de teer-

groene weiden, vol droomende bloempjes als witte juweelen onder zachte, zwevende sluiers van dauw....

Eerst over Sluis en Damme, door het wijde, vlakke Vrije naar Brugge, dat ze tegen negen uur langzaam zagen opdoemen in den morgen als de gouden droom van een sprookjesstad: de slanke torens van vele kerken, wazig als een web van kanten tusschen het deinende bosch van de masten van de vele, vele schepen in het wijdstrekkende Zwin, schemerend als een zilverplas; eerst de toren van St.-Donaas met den gouden draak, die, naar de sage, een graaf van Vlaanderen eens meebracht uit het Heilig Land; dan de nog niet geheel voltooide toren van de Halle, waar zwaluwen zwierden om de bovenste transen en in- en uitvlogen uit de lichtgeronde bogen; daarachter de kerk van Sint Salvator, met de vreemde, mooie Bizantijnsche spitsen en, tusschen de vier kleine vierkante torentjes, het schitterende gouden kruis op den top.

De stad lag in een krans van boomen, een kroon van groen rond de hooge wallen, en toen ze door de Smedepoort waren binnengekomen en door de witte, gloeiende straten een korten tijd nieuwsgierig hadden rondgeloopen, hadden ze in een taveerne in de Steenstraat, *den Slotele,* een sober noenmaal genomen en waren toen, na een bezoek aan *„der kapellen van den heiligen Blode O. H. I. C."* verder getrokken, altijd verder, door het goudlicht van den middag en de violette avonddampen, tot ze eindelijk, toen *„die enghelen Gods"* de lichtjes aanstaken in den hoogen hemel, de spitsjes zagen van het klooster van Groeninge, op een half uur afstands van Kortrijk, de stad.

Eerst hadden ze nog wat uitgerust in de herberg *„In der edelen witten Swane"*, en toen, lijze zingend hun *vrome leysenen,* waren zij één voor één in het kerkje verdwenen in het geheimzinnig halflicht achter de bogen, en hadden zich, met hun kaarsje in de handen, zwevend als geesten in hun lichte kleeren, tusschen de hooge, slanke zuilen verspreid....

Daar stond, aan het eind van de linker zijbeuk, in nevelwolken van deinenden glans, een heel klein beeldje, niet grooter dan een kinderpopje, heel mooi en teer bewerkt in het harde, warme, bruin-witte ivoor.

Hier en daar, vooral aan de voetjes, met kleine barstjes van heel, heel-oud-zijn en glanzend als iets precieus, als een wonder-juweeltje van echt Gotische kunst in het mysterieuze licht van de slankwitte kaarsen.
„Ende vroegher wasset doer onsen Heilighen Vadere, die over jaeren met al sinre cardinalen, aertsbiscoppen ende biscoppen dat beeldeken in enen bussche hadde ghevonden, medeghenomen naer sinen vorsteliken paleise binnen Romen ende in siner bidcapelle op ener verheven plaetse midden upten hoghen outer ghestelt."

Het was een mooi, geheimzinnig bosch — een van de vele wondere bosschen, die Rome toen nog omgaven als met een eeuwigen krans van groen; — een bosch van eeuwen-oude hooge cypressen, waar 's nachts, als de pelgrims uit alle landen, uit al de bekende landen van de wereld, langzaam, plechtig met hun klokjes en hun licht-

jes voorttrokken langs de donkere boomen — in de witte lichtgolven van de jonge maan een parelreine muziek langs de toppen zweefde, een muziek als alleen engelen zingen in den droom van een vleklooze kinderziel .... *„Soedat veel weerdighe ende deftighe luyden van Romen quamen naer die plaetse, omme dat scone ghesanc te horene ende haer te verquickene aen die hemelsche musyke, totdattet eindelinghen die plaetsbewaerder Petri selve vernam, welcke met al de princhen der Kercken, te Maria hemelvaerde in dat bosch ghecomen, bevant dattet ghesanc vele meer dan natuerlik was ende dattet liedekens waren, door enghelen ghesongen, die daermee die Heilighe Gods Moeder eerden, welke innet bos in enen clenen beelde verdoken was."*

„Ende nu stont dat beeldeken sedert jaren inden Maegdekencloestere van der Marcke, „Die Maegden-spegele, „soe men seyde, upten hoghen outer onser Vrouen, ende vele waeren die hoghe mirakelen ende heymelike daeden, welcke daer door het soete wondere beeldeken waeren ghedaen."

Toen nu de twee eenvoudige knapen, — echte kinderen van boerenouders, — die nog niet konden schrijven en nog zoo weinig hadden geleerd, zoo heel innig en godvruchtig baden, vroom als alleen kinderen bidden; toen hadden ze beiden, Willem en Janne, een vizioen, dat hen opvoerde hoog weg van de aarde tot aan de wolken, die zweven om den troon van God ....

Met de oudere pelgrims verspreid in den bescheiden kerkschemer, waarin de kaarsen als dwaallichtjes zweefden langs de zuilen, en zachtkens prevelend de gebeden van het Rozenhoedeken, lag de kleine Willem geknield naast zijn broertje Janne, en het kleine, roode kindermondje prevelde zoo zielsinnig het gebed:

„Ende die Here vertoonde sine bloedighe wonden aen Thomas, die hem niet en wilde gheloven...

„Wees ghegroet Maria, vol van ghenaden, die Here is met U, ghesegent sijt Ghi boven alle vrouen ende ghesegent si de vruchte van uwen lichaeme, Jesus."

En de zachte kinderstem suisde in de stilte als 't fluisteren van jonge blâren in den avondwind.

Toen, langzaam, heel langzaam, als werd het op onzichtbare handen gedragen, rees, statig en recht vóór zijn gesloten oogen, de middenrozet van de koepel omhoog...., weg, hoog weg naar de rustige sterren, waar ver in de blauwe klaarte weergalmde het lied van de engelen Gods.

De wolken verdampten in den gloed van een zon, die niet de zon was, welke zij bij dag aanschouwd hadden, en die geel-blank, wit bijna als de maan in de Lente, een landschap bescheen, dat zweefde als een droom in de lucht.

En zie — toen *zag* hij....

Vaag nog, — heel ijl, tusschen lage heuvelen, vóór de poorten en torens van een oud-Vlaamsche stad, die het kind niet herkende, wit glanzend, doorschijnend in het wazige licht, zag hij een frissche zonnige weide, een groene weide uit een kindersprook.

En op die weide, tusschen zilveren beken, rukten twee legers van gewapenden op tegen elkaar.

En aan de eene zijde waren het enkel burgers in lederen en wollen kolders, met hoofd en borst en armen bloot, de stoere gestalten in een straalgloed van licht...., houdend in de naakte, harige armen den met ijzer beslagen goedendag, waarvan ze de punt lieten rusten tegen hun voet.

En deze manschappen waren burgers, maar hun aanvoerders waren ridders....

Duidelijk onderscheidde hij de blinkende helmen, waarop als helmteeken een liebaard klauwde in een kroon van goud.

Aan de andere zijde zag hij niets dan ridders, een machtig heerleger van geharnasten, met lelies en kruisen op hun schilden en met tweesnijdige zwaarden met zilveren gevesten. Hel glansde het goud en zilver van hun sporen, pinkelende sterren in den fijnen nevel, die zweefde over den beemd.

En hij zag ze zich afteekenen tegen de lucht, duidelijk, scherp, als een beeld op de lens....

Dan verdwenen ze weer en werden één met de wolken,

en soms zag hij niets meer dan het meigroene landschap en het witte geschemer van die wondere zon.

Dan daalde het gewelf even neer op de zuilen, en dan weer, heel plotseling, was alles zoo helder alsof hij daarboven werkelijkheid had aanschouwd — alsof hij zoo aanstonds zelf zou deelnemen aan het gevecht.

Heerlijke tinten van blauw en goud, zwevende vonken als juweelen in een sluier, geflonker van lange zwaarden en heel lange speren, en hoog boven alles, met een gesnor als van gespannen veeren, de witte vlucht van duizend pijlen in het blauw, opstijgend eerst, in bijna steile strepen, neerhakend dan plots, met een bruske zwenking, in schuine lijning naar den grond.

En in een wolk, die opkwam uit het Zuiden, was de hemel duister van blauwzwarte vogels, glanzige raven met snebben rood van bloed.

Hoog vlogen ze boven de hoofden van de ridders als een dreigzwarte wolk vóór het licht van de zon.

En de burgers lagen geknield op de bloemige weide, en, waar zij knielden, lagen ter aarde de roode klaprozen, die van verre geleken op druppelen bloed.

En aan hun spits knielden twee jeugdige ridders, die hun aanvoerders schenen, vroom vouwend de handen op den wijden loshangenden mantel van purperstof.

En heinde en ver, op allen, die daar knielden, stroomde, als een zegen het wordend licht.

En eensklaps, met de ingetogen stem van een priester aan het outaar, bad de oudste van de ridders, daar hoog in de lucht, in den hellichten droom van het kind:

„Goedertieren Coninghinne,
Hoor ons al, om Jesus' minne!
Help ons toch in dese noot . . .
Geef victorie of de doot!"

En zie! — een schaar van witte duiven, als zoovele zilveren donswolkjes sneeuwschitterend op blauw, klapwiekte eensklaps over de gebogen hoofden, en luider, en opstaande nu, bad, met de armen ten hemel geheven, de oudste van de twee ridders, en allen, die hem hooren konden, herhaalden met en na hem zijn gebed:

„Here, haest U om ons te helpen!
Here, stel U nevens ons, en alsdan magh een iegelick teghen ons opstaen . . . .
Here, op U hebben wi vertrout, laet ons inder eeuwigheyt niet bescaemt wesen!"

Nu rezen de burgers van de aarde omhoog, en schaarden zich om den standerd, die blonk zwart en goud in de handen van een vaandrig, die, slank rechtop, stond als een engel Gods in den blanken mantel van de Tempeliers.

En uit het andere leger reed een ridder naar voren.
En hij strekte de met maliën beschutte hand uit naar den zwart en gouden standerd, die opstak uit het midden van de poorters met de bleeke, vastberaden gezichten....

En opeens, zooals wij ons zelf zien in een droom, vaag mysterieus in een nevel van slaap, verrees, vóór de gesloten oogen van het kind, een verschijning van hemzelf.

Maar, wonderbaar was het: — *niet als kind* zag hij zich, maar *als man,* volwassen; en hij was gekleed als een monnik en hij zat op een machtigen roomkleurigen hengst in den zadel.

En hij drong heen door de rijen van degenen, die vochten, en wierp zich op een ridder met een harnas van goud, die juist aan den vaandrig, dien hij op den grond had geworpen, den breeden wapperenden standerd had ontnomen — den gouden standerd met den klimmenden zwarten leeuw....

En, na een kort gevecht tusschen die beiden alleen, viel het reusachtig zwarte paard met zijn berijder in de knieën, en de ridder stortte voorover uit den zadel en bleef bebloed en bewusteloos liggen in het gras, dat geheel vertrappeld was tot kleverig vocht.

En de jonge monnik daar hoog in de lucht, tusschen al die schijngedaanten van helden, rukte den Lelieridder nu

den standerd uit de handen en sloeg hem dan driemaal met zijn goedendag op het hoofd . . . ., — eenmaal heel hard — toen zachter — nog zachter, tot eindelijk de stervende oogen zich sloten en de ridder strak en stijf, met bleekblauwe lippen en bloedlooze wangen, werd weggedragen uit het gedrang.

En boven hun hoofden, in den goudblanken schemer, streden de witte duiven en de raven . . . .
En de duiven joegen de raven op de vlucht.

Toen, — als gordijnen, schoven de wolken zich toe, en nog steeds knielden de kinderen op de lage treden van het outaar tusschen de stille vlammen van de roomwitte kaarsen.

Toen ze, twee dagen later, moe nog van de lange, verre bedevaart, naast elkaar lagen in het breede, witte bed, als kleine vogeltjes in hetzelfde nestje, toen lei Janne zijn arm om Willems hals en vertelde hem fluisterend, dat ook hij, toen ze in Groeninge waren, net als zijn broertje een vizioen had gehad.

Hij ook was aan zichzelf verschenen, neerslaande, in de nederige pij van de Karmelieten, een ridder met een vorstenkroon.

En zulk een invloed behield, gedurende hun geheele verdere jeugd, het vizioen van dien onvergetelijken meidag op hun zielen, dat zij, in hetzelfde jaar 1300, toen de

oudste pas zijn een en twintigste en de ander zijn negentiende jaar bereikt had, in het klooster traden, Willem als konveers in de abdij van ter Doest, en Janne in een Karmelietenkonvent, waarvan de naam ons onbekend is gebleven.

Toen nu, in de Lente van 1302, tot binnen de stille muren van beide monasteriën zich de tijding verspreidde, dat een ontzaglijke Fransche heermacht naar Brugge oprukte, toen hadden zij beiden, elk in eigen cel, eerst over nacht in hun slaap, maar later ook bij dag en wakend, dat gezicht weer:

twee legers van gewapenden, één van burgers en één van ridders, strijdend in de wolken een strijd op leven en dood....

En lijze, wonderlijze in de eerste dagen, dan luider, altijd luider, aanzwellend eindelijk als het van ver naderende ruischen van het zeerot, had Willem, uit de stilbewaarde herinnering van zijn kindervizioen in de Groeninger Kapel, het eenvoudig rijmgebed hooren weerklinken van den ridder, die de burgers aanvoerde:

„Willem, Gods ghenade es groot,
Ghi redt Vlaenderen uutter noot."

En avond en morgen...., — bij avond, als de doodbloedende zon gloeivlammen wierp over de witte muren

en langs het gewelf van zijn cel; en heel vroeg in den morgen, als de metten, in de nog in schemering gehulde kapel, de geheele gemeente vereenden; — verdiepte hij zich in gedachten, of *„dat wondere visioen somtiden een teken sijn mochte, alsdat hi het cloester soude verlaten ende sich begheven naer die stede Brugghe, alwaer mijnhere van Guleke crigheren lichtte voer den groten oorloghe tegen Vrankerycke . . . ."*

Dat God hem riep . . . ., hem, den eenvoudigen *„broederconveers ende den sone van sulcke slechte lieden, omme te helpen redden het diet van Vlaenderen, dat al so ghetrouwe was in den kerstenen ghelove, uut den handen van enen coninck, die den eertschen stedehoudere van God selven doer sinre dienaeren hadde laten beleedighen ende daertoe slaen"*, dat wilde of durfde hij nog niet verstaan, en vreedzaam bleef hij in de abdij zijn dagelijksche taak verrichten, afwachtende, dat een duidelijker bevel hem zou inlichten *„omtrent hetgone hy te doen hadde . . . .*

Ende op den XIden Daghe van Hoymaant, *sijnde Sinte Benedictusdach,"* had hij met een anderen conveers van ter Doest *„twee melkwitte meryen ghespannen in enen waghen,"* en was zoo gereden naar een van de vele akkerlanden van het klooster, om er te hooien . . . .

De zon, nog pas wedergeboren voor den nieuwen dag, rees *„aen die side van Lisseweghen"* als een groote, vurige klaproos achter de boomen, die de hooggelegen weide omzoomden . . . .

„Ende (hi) nam in sinre hant die brede sichte, ende die was alsoe scerp als een sweert, ende hi maeide daermede dat ripe hooi, ende dat stont vol witte ende rodine bloemen, die in der sonne so scone bernden als waeren si van bloet." en die hem herinnerden aan de rode klaprozen uit zijn kinderlijk vizioen.

En allengskens was de zon tot boven de boomen geklommen en nu straalde zij hem recht in het verbrande gezicht, en op ieder bladje, dat trilde langs de grachten op de lage wuivende wilgen, perelde zevenkleurig een druppeltje dauw, als zoovele tranen geschreid door de Vlaamsche vrouwen en maagden om den dringenden nood van het bedreigde land.

„Ende naestet velt ende onder den biesen wasset clene beeksken blau van die hemelbloemkes Onser Vrouen;" en boven zijn hoofd, in de zonnige lucht, zwenkte een vlucht witte duiven, die met groot gerucht van klappervlerken heenvlogen in de richting van het Zuiden, *„waer Cortrijcke ende Groeninghe ligghen."*

Eerst was het *„al sonne gheweest ende suver claerheit"*, en nu, op eens, wolkten er nevelen op uit de grachten en beken, eerst als een zilveren laken over de weide, dan tot in de grijsgroene kruinen van de wilgen, en eindelijk in de geheele lucht.

En op eens was 't, of het niet meer morgen was, maar middag . . . ., hooge middag, in den heeten Juli en een teere doorschijnende nevel — een trillende damp als van hitte steeg donswolkend uit de meerschen omhoog.

En wonder wit was die nevel, als het donzige wit van

jonge zwanen, en witte gedaanten begon hij te onderscheiden als zwevende engelen in gewaden van licht.

En terwijl nu de andere broeder het gemaaide gras oprakelde en in bussels opbond, knielde Willem, zonder zelf goed te weten, *„waeromme hi het dede,"* op de stoppels neder en vouwde, de zeis aangeleund tegen zijn schouder, de handen tot bidden.

En heel ver hoorde hij die klokken *„van Lisseweghen Kercke luden voer die vroeghe messe."*

En nu zag hij plotseling, hoe die zee van damp, van vochtig-warmen hittedamp, als het ware openscheurde, en hoe, in die opening, onder een breeden zwerm van kleine witte wolkjes, die als donzige lammeren weidden in het blauw, een wijde vlakte zich ontrolde, waardoor een kabbelend water met roodglans op de golfjes heenvloeide in een breede bocht.

En achter dat water zag hij een groote stad, die hij aan haar torens en wallen herkende als de stad, die hij als kind maar een enkelen keer bezocht had, — Kortrijk, de stede van het oud-adellijk maagdenklooster en het mirakuleuze beeldeken.

„Ende hi sach dat al so claer voer sinre ooghen, alsof hi self bi God in der hemelen gewoent hadde, ende alsof die eerde aen sinen voeten laghe, ende oec nu verhoorde hy weder ene stemme, die sprac:

„Willem, Gods ghenade es groot,
ghi redt Vlaenderen uter noot."

„Ende doe hi sine oghen omhoghe richtte, doe sach hi wederomme, ghelike in sinen visioene in der Groeningher kercken, die rudderen striden teghen die poorters in enen iseliken wych . . . ."

En weer verscheen vóór zijn oogen de ridder op het pikzwarte paard, *„enen wonderbaren diere scoon ende hoghe, ende wel bet als XIII voeten lanc . . . ."*

En de ridder was gekleed in een plaatgeslagen harnas van staal met knie- en scheenstukken van zilver.
De rechte hand was geheel verborgen in een metalen handschoen zonder vingers, die als een koker de geheele hand omsloot, en de linke hield een geweldig slagzwaard met breeden kling en gouden gevest.

Over het harnas, breed slepend over het schabrak van het ros, hing een wijde mantel van purper fluweel, gevoerd met zware witte zijde . . . .

Op het hoofd droeg hij een vergulden helm met een kleine zilveren lelie als helmteeken.

Hij was zijn troepen vooruitgereden, en zag uit, met de hand boven het geheven vizier, naar het leger van enkel burgers en kleine lieden in de weide aan zijn voet.

En de poorters lagen geknield in het bloedige gras, met bloote hoofden, bloote armen, velen zelfs met geopenden kolder over hun ruigbehaarde borst.

Hun handen omklemden krampachtig den goedendag of de beenhouwersbijl, terwijl zij, bleek en druipnat in den zwaren zomerregen, die neerviel als een gordijn, indronken met gulzige ooren deze woorden, welke een ridder, heen en weer loopend vóór hun front, tot hen sprak:

„Edele Vlaminghen, siet voer u selven,
God sel u helpen ende staen in baeten!
Hi en wil ons heden niet verlaeten:
siet op Gode, cleen ende groot,
dat hi ons helpe uter noot!"

En aan den voet van een molen, op een lagen heuvel, zag Willem een priester, die, in groot ornaat, de handen omhooghief boven de geknielde poorters.

En in zijn sneeuwwitte, doorzichtige handen beurde de priester *„dat hoogweerdigste sacrament van den altare"*, en de burgers raapten een weinig aarde en legden het zich op de lippen, en, trillend als een verzuchting van hun innigste ziel, stegen uit dertig duizend monden deze eenvoudige woorden:

„Here! Sterven laet ons heden alle, ofte laet ende helpt ons overwinnen!"

Toen stak er een wind op uit het Zuiden en het witte licht verzilverde de loodrechte stralen van den regen, die als fijn geslepen messen glommen en blonken tusschen den heeten damp, en de lichte wolkjes schoven voorbij het

blauw; — ze schoven ineen, ze werden een wade . . ., een zachtwitte wade van hettedamp — en het slagveldvizioen was in de lucht verdwenen . . . .

En Willem was weer alleen in de weide, waar de bijtjes langs de bloemen gonsden en een kleine zwarte krekel in het gras zijn zacht eentonig liedje zong.

En Willem hoorde niets meer dan een wonderzachte stem, die mysterieus als in een droom hem toesprak uit de morgenstilte:

„Willem, Gods ghenade es groot,
ghi redt Vlaenderen uter noot."

En hij herinnerde zich de vele vizioenen, die, in dien tijd, *„soe men hem verhaelt hadde, vele gheesteliken in den lande van Vlaenderen ende verder oec vele leken ghesien hadden:*

„Ende si hadden ghesien enen man, sittende up een peert, ende vermanende gemeenliken den luden, dat si wapenen aendoen souden ende haesten upten oever van der see te comen, omme die vianden te wederstaen . . . ."

En nu verstond hij, *„dattet Gods wille was ende Onser lieve Vrouen wille, dat hi hem soude begheven naer den wych,* „die in Vlaanderen, misschien wel reeds dien zelfden dag zoude gestreden worden.

„Ende doe sette hi hem snel op sinen waghen met hoye ende voerde sine meryen cloesterewaert."

„Ende op den wegh synde tuscen Lisseweghe en ter Doest, hoorde hi 't gheruchte van die van Damme, welke wilden sijn te Cortericke omme die Fransoyzen te wederstaene, welke, soe si hem seiden, hen ten vorighen daghe ghelegert hadden in der vlakte bi Groeninghe."

En weer gedacht Willem van Saaftingen zijn droom!

„Ende hi ontspande haestelinghen sine twee meryen .... ende liet sinen waghen met hoye staen bi enen brouwer denwelcken hi kende ende hi trac naer enen sweertvegher in der buurt ende gaf desen sine ene merye om een sweert ende enen staf ende reet op dander Cortrickewaert."

In gestrekten draf rende het paard; rende voort langs den zonnigen weg, waarvan het fijne zand als fijngewreven poeiergoud glansschemerde tot wijd, wijd in de verte, tusschen de lage struiken en de stoffige boomen.

En over al de dorpjes, waar hij door reed en de kippen luid kakelend door de straten vlogen, toen hij voorbijdraafde op zijn hijgend paard; en op al de akkers, waar nog slechts enkele oude boeren aan het werk waren, traag zich bewegend in gebogen houding, — donkerbruine vlekken tegen het blauw van de lucht; — overal hing het als een floers van stilte en rouw, zweefde als een vool van angst en verlangen; — en Willem begreep, bij intuïtie begreep hij,

dat de ziel van Vlaanderen leed van bange vrees om den uitslag van den ophanden zijnden strijd.

En zonder verpoozen reed hij al die dorpen door, links en rechts turend met de hand boven de oogen, of hij ook gewoel op de wegen ontdekte, buitengewoon gewoel van boeren of burgers, die ook van den inval van de vreemden hadden gehoord.

En voort, alvoort maar naderden en vergrootten, verkleinden en verzwonden de boomen, de huizen, de heerenburgen en de kerken langs den weg.

't Was of ze op hem wachtten, of ze wisten dat hij komen zou .... Ze kwamen hem te gemoet; ze naderden ...., groetten hem even met geruisch van blâren, gekakel van azende kippen in het zand van den weg, het slaan van het uur op een klok van brons; — en voorbij waren ze, — weg, — achter hem weg, gestorven, weggeheveld in een stuivende wolk van zand.

Even vóór Torhout nam hij zijn paard den teugel af en liet het zich de voeten verfrisschen in een klein ondiep slootje langs de baan.

Hij zelf trad een herberg binnen, er terwijl hij er een teug *ale* dronk en haastig een stuk brood nutte, vernam hij van den boerenwaard, dat Mer Jan van Renesse al twee dagen te voren naar Kortrijk was gereden, om, aan het hoofd van zijn mannen, allen kloeke boeren uit het land van Saaftingen, *„metten goeden luden van Brugghe te striden teghen het kwade Vranckericke."*

Toen gaf hij haastig zijn paard weer de sporen en verder

reed hij — altijd verder, tot het Torhoutsche kerkje een schemerzuiltje werd en het glinsterende windvaantje nog enkel als een gouden sterretje pinkelde boven de toppen van de boomen.

En de zon bereikte allengskens haar middaghoogte .... Al klaarder en klagelijker koerden de houtduiven in de lage boschjes van beuken en berken, verspreid tusschen zonlichte landen, tusschen graanvelden en groene, fluweelzachte weiden.

Distelvinken en grasmusschen piepten tusschen de halmen en zwaar, in het gouden zweeflicht onder de populieren, hingen, in gouden trossen, de rijpende korenaren.

En de wijde boekweitvelden met hun brooswitte bloempjes, waarover de bijtjes zoo zachtjes gonsden, deinden ververweg, over de maar even golvende heuvelen, wit, blinkend wit als toppen van duinen in de trillende speren van het rooswitte licht.

En altijd bogen en bochtten de wegen en de boomen zwenkten en zwaaiden; ze kronkelden en kromden zich, de wegen, vóór zijn haast schemerende oogen, als maar even blinkende, geelgroene lijven van zich eindloos uitringelende slangen.

Soms kon het paard niet verder meer; — dan liet hij het weer drinken uit het fonkelend water van een beek, waar tusschen vochtige varens en venkel vonkjes sliepen van zonne.

Dan streelde hij de lange, klam-aanvoelende manen en verschikte het stalen gebit tusschen de bijna ten bloede gebeten lippen.

Ook de teugels trok hij wat losser aan, want telkens, onder het suizelend rijden, had hij gezien, dat de breede, hijgende kossem met vuurroode vlekken van bloedig schuim bevlekt was.

En overal, overal, in een trilling van sneeuwwit-gloeiende hitte, lag de gouden zegen van het zomerzonlicht over de warme, witte aarde, loovertjes strooiend over de smaragd-groene golfvelden en de volle purperen vlinder-bloempjes van de klaver, die reeds bloeide voor de tweede maal.

Hier, tusschen de kleine dwergeiken, met de bruin-roode, satijnzachte blaadjes van het Sint Jansloof tusschen het harde, oudere groen, vernauwde zich het smalle wegje, waar groote goud- of blauwglanzende torren zachtjes voort-kriewelden in de zon.

En in de verte, waar een vlug riviertje weefde z'n droom van blauwe wademen tusschen de lage wilgen, dreven zachtwiegend witte zwanen, groote, vreedzame, witte zwanen met slanke halzen, die pluizend met lange snebben tusschen de vleugels, langzaam voortdreven met den wind.

IJler en ijler werd nu het hout, en, als een tapijt van duizend verschillend gekleurde lapjes, strekten zich uit weer de akkers en weiden van Vlaanderen. En, als bloed-

roode vlinders op een mantel van zeegroen fluweel, bloeiden, te midden van oogst en klaver, ontelbare klaprozen.

En regelmatig bijna, om het uur ongeveer, ging nu de suizel-duizelende rit van de vlakke akkers door mooie dorpen en kleine nijvere steden.

En hoe dichter hij Kortrijk naderde, hoe talrijker ook de witbepleisterde boerenhuisjes waren, waarin hij, door de blauwverweerde ruitjes, beweging zag van onrustige menschen en glimmen van wapenen soms.

Oude en jonge vrouwen hoorde hij schreien; kinderen zag hij spelen vóór de lage deurtjes, met zware houweelen, pieken en schilden van droge boomschors; en heel vaak op de straten en in de kom van de dorpen stonden burgers en boeren in het eenvoudige wams van lijnwaad of den zwaren kolder van leder, marschree met de toen nog nieuwerwetsche kodde of de aloude *skramasaks* van Vlaanderens Kerelen in de hand....

En zacht weeklagend zweefden langs de velden de droevige stemmen van de klokken, slakend als menschelijke kreten uit bronzen monden het *„sturme! sturme!"* van oproer en krijg.

Hij wou zijn arm afgemat paard niet feller aanjagen, want het bloedig schuim vlokte langs de manen, die verward vastkleefden over zijn vochtigen kossem....

En angstig werd hij, doodsbleek en angstig, nu hij zag dat de zon al lang de middaghoogte voorbij was; dat zij

nog enkel als een gouden rand van licht spreidde over de kruinen van het Vrijbosch ginds verre, — en hij begon te vreezen, dat hij te laat zou komen, — te laat voor den slag!

En diezelfde angst lag ook in de oogen van de boeren en de poorters, die nu achter hem reden in het rulwarm zand, die hem inhaalden zoo vaak hij zijn paard wat liet uitblazen, waarvan zelfs enkele hem vóórgeraakten, als hij vol medelijden het dier in plas of beek eens leschte . . . Voorbijschoten zij hem in gestrekten draf op hun kleine, ruige ezels of hun logge, plompe paarden, die velen, als vrouwen doen, zonder zadel bereden.

Te Izegem hoorde hij, dat de strijd, die eenige uren geleden was begonnen, *„fel was ende vierigh, tuscen 30.000 Vlaeminghen ende 60.000 edele Heren — die ceure ende die bloeme des aedels van Vranckericke."*

Daar waren, zoo men hem zeide, *„die twee coninghen van Majorke ende Melliede, die grave van Sent Pol ende Jacop van Sent Pol, der coninghinne bastard-oem, gouverneur-generael van den lande van Vlaenderen, — die Hertoghe van Lorreine, die biscop van Bavays, die Grave van Artoyse, die Prinche van Aspermont, die Prinche van Tuwaes . . . .,* „de allergrootste graven, baanderheeren en hertogen van den machtigsten koning der aarde!

En hij vernam ook, en alleen het aanhooren van hun namen deed hem van woede verbleeken, dat de hertog van

Brabant en met hem *„vele ridderen van Dietscer sprake"* streden in het leger van de Franschen.

Nu kon hij zijn arm, hijgend paard niet langer laten rusten....

Spoorslags reed hij verder.

Naar het Zuiden ging het....

De wegen glinsterden wit in het witte licht en de hitte lag tastbaar op de rijpende oogsten.

Al een goed eind was hij Ingelmunster voorbij en zijn paard was afgemat. De zenuwen trilden door het vochtige vel en aan het linke achterbeen mankte het.

Hij liet het stappen in het zachte gras, waar de korte madeliefjes als witgouden sterreschuim overheen zwommen, en in het kleine, vlugge riviertje, dat hij reeds van uit de verte door de weide had zien kabbelen, koelde hij het de arme, bloedende voeten.
Hoog en verfrisschend spatte het water om de zachte, weekgele hoeven op, waar een scherpe kei was binnengedrongen, dien hij er voorzichtig uit verwijderde met zijn dolk.

Toen liet hij het dier weer even rusten en grazen van

den geurigen violetblauwen tijm, die in breede plekken of kleine toefjes tusschen de hooge, wuivende riethalmen groeide.

Hij zelf ging zitten in het fluisterend gras, waar glinsterlichtjes op de halmen lagen, en zag op naar den lichten, stralenden hemel, waar witte wolkjes krijgertje speelden en naar de kleine bruine krekels, die met lange pooten trommelden tusschen de halmen en naar de kikvorschen in hun gestreepte jasjes, die te droomen lagen tusschen de biezen, met den bek zacht blazend op het groene kroos.

En duizende en duizende zomerinsektjes vlogen zacht zoemend om zijn hoofd.

Doch de tijd had niet stil gestaan....

De zon rustte reeds op den blonden heuvel in 't Westen en in de beuken aan de overzij van het water hing de zware, zoele namiddagstilte van het bosch.

Als reuzenamaranten vlogen de libellen over de stille witte bloemen van de groote veropengebloeide plompen, die zachtjes heen en weer wiegden met den lichten wind.

Op eens zwom de zon in een teerrooden nevel, al zou ze eerst uren later gaan dalen.... *„Ende siet! Het drong hem weere, het drong hem so wonder! Hi voelde: hi en mocht niet langher marren....! 't Was of hi weer die stemmen uut den hemel hoorde, die hem maenden om haestelike*

te riden naer dat veld van Groeninghe, waer die Vlaminghen sedert den middach vochten."

En tegen het groote glanzende licht, dat nu reeds als een vuurbal blakerde tusschen de hoogste takken, zag hij langs een kromming achter de elzen een ruiter naderen op een reusachtigen appelgrauwen ruin.

Deze kwam, op den anderen oever van de rivier, uit de richting van Deinze en reed stapvoets, heel langzaam, onder de baanolmen — een slanke gedaante tegen goudrood geblaârt.

Willem tuurde aandachtig in de verte, en toen de ruiter nader kwam, herkende hij een broeder van de karmelieterorde met de wijde kap op de lichtbruine pij.

En de vreemde daalde den hellenden, licht-groenen berm af, en voorzichtig eerst met den voorpoot de diepte peilend, stapte het paard langzaam door de golfjes, die zachtjes opkabbelden tegen het riet....

Toen de monnik aan de overzij was gekomen, sprong hij vroolijk en vlug uit den zaal en trad met uitgestoken handen naar Willem, *„die, snellik recht ghespronghen, sin eighine oghen niet en coste gheloven,"* toen hij in den jongen karmeliet, die met zijn vroolijke lichtbruine oogen en het zachte haar, kroezend onder de wijde kaproen, al heel weinig geleek op een kloosterling, zijn eigen broeder Janne herkende, die zijn kap terugsloeg op de lichtbruine

pij en hem, hartelijk opgewonden, de beide bruine handen schudde . . . .

„God ghroete di, mijn broeder," sprak hij, *„so hebbic di dan toch ghevonden . . . . Mi dachte, ic soude di op den weghe wel ghemoeten! Wi hadden in onsen Cloestere al voer enighe weken die boscepe vernomen, dat die ewighe viant naer Vlaenderen quam. Ende mi hevet gisteren onse heerabt naer Brugghe ghesonden met ene boscepe aen den gheleerden fisicyn der stede, here Raepsaet, om sine hulpe te vraeghen bi enen broeder, die krank es.*

„Ende, Willem, dan hebbic te Brugghe den uuttocht ghesien van alle die Heren ende borgheren der Poorte, die saemen uptrocken ter herevaert.

„Ende in den morghen, terwilen die broeders alle noch sliepen, bennic, sonder anderweg oirlof te vraghen, up desen orse utet Cloester ghereden. Segh mi, Willem: hebstu ooc weder die stemmen vernomen? Aen mi es heden ende inden vorighen nachten de hemelsce Jonckvrou verscenen, ende weeromme hebbic die crigheren ghesien in de luchten. Ende, o mijn broeder, noch heughet mi die dagh, doe die oude fisicyn Raepsaet ons eenmael verhaelde, dat doe hi bi hem werd gheroepen voer die laetste assistensie, de stervende Maerlant een visioen gehadt hadde . . . . Ende herinners du di noch sine woorden? . . . . „Dit, o Bulscamp [1]*), dit es die dach, dattic di bloedigh sagh? . . . ."*

De broeders hadden nu weer hun paarden bestegen.

---

[1]) 20 Aug. 1297 werden de Vlamingen onder Willem van Gulik te Bulscamp bij verraad overwonnen.

Willems merrie mankte niet meer, nu de kei verwijderd was uit haar voet, en hennikte vroolijk om beurt met haar nieuwen makker, die zijn kop ver voorover boog naar den haren, haar zachtjes met trillende neusvleugels beruikend.

„Laten wi ons toch haesten, mijn broeder," zei Janne. *„Laten wi ons haesten! Wi comen te late . . . ."*

En voort, alvoort maar vlogen de huizen, de boomen, de kerken langs den weg.

En weer was 't of ze wachtten op deze twee, of ze wisten dat ze komen zouden . . . . Ja, ze kwamen hun te gemoet . . . .; ze naderden, — groetten hen even met geruisch van blâren, met het slaan van een uur op een klok van brons; — en voorbij waren ze — weg, — achter hen weggestorven, weggesmolten in een stuivende gouden wolk van zand.

Langzaam, in een blauwen droom van lijnen, eerst wegnevelend, vaag, langs de deinende kim; duidelijker dan, scherper omgetrokken, met blonde strepen in het zachte blauw, doomde de stad langzaam op boven de vlakte . . . .

Toen was 't of ze nader zweefde, altijd nader, de sprookjesstad uit de gouden verte, — of ze neerdaalde uit de lichtroode wolken, tot ze eindelijk vaststond in de effen aarde met haar kerken, haar halle, haar raadhuis, haar poorten en nog enkele groote, openbare gebouwen achter de warmgetinte muren van rooden steen.

Even vóór de stad, links van de Brugsche baan, waarop zij thans voortstoven, halfverborgen door de Proostdij van Sint Amands aan de overzij van de Leie, juist daar, waar de rivier een bocht maakt, *„saghen si dat Maegdekenscloester van Marcke achter 't groen van die hoghe populieren, waer Beatrys die moeie van Mer Robrecht, alle Saeterdaeghen in den somer, nuchtermonts ende barrevoets naertoe ghinc in bedevaert ommet beeldeken van elpenbeen, waervoer si, knielende, toen si kinderen waeren, 't eerst die hemelsche heirschaeren hadden ghesien."*

Nu bereikten zij *„die straete van Yperen, welke den straetwegh naer Brugghe cruyst ende van stonden aan hoorden si claerlike 't gheraes van den wych."*

Een geraas van vechtenden, — verward, — dof — als een verre donder — ruischte als het zingen van de zee over de wallen heen.

Nu waren ze de stad bij de Broeltorens binnengereden, toen zij, links afwendend in de richting van de nabije Vrouwenkerk, *„die eerste ghewonden ghewaer werden, sachtkens kermend op die berryen, die door graue St. Jansbroeders werden ghedraghen ...."*

„Daer ontmoetten si een troepken vromer lieden ende vrouen, die naer de kerke ginghen, om een keersken te setten voer dat beeldeken der Maghet."
„Ende die stadt geleek enen mierenhope ...."
Vlak bij de Grusenpoorte, waar zij in gestrekte vaart

heenreden, ontmoetten zij een troepje vluchtende buitenlieden, die zij aan hun uitspraak voor Veurn-ambachters herkenden en van welke zij al spoedig in een kort gesprek vernamen, dat de strijd dien middag te drie uur begonnen was tusschen de handboogschutters van Jan Burlas en die van het Vrije — en dat *„voer die slagh veertigh der weerdighste, ende daeronder Pieter de Coninck met sinen twee sonen, oppet velt tot ridder waren gheslaghen ...."*

Toen drukten Jan en Willem hun paarden de sporen in de liezen, *„dattet bloet lanx die siden afdroop ende reden die Grusenburghpoerte uut ...."*

Met moeite baanden de beide broeders zich een weg door het volk, dat verward en gillend door elkaar liep, en de geweldige gestalte van den jongen Willem hief zich telkens hoog, heel hoog op in den zadel, en tuurde in de verte met de hand boven de oogen, waar de stofjes beefden in het gouden licht.

In suizende vaart, met de hoofden ver voorover gebogen op hun paarden, reden ze door 't voorgeborchte langs de straat van Gent, tot ze het slagveld vóór zich zagen tusschen de boomen om den breeden groenen kouter, die, hier en daar omzoomd door schoone, blonde wilgen, tusschen de Leie, den Galgenweg, den weg naar Oudenaarde en de groote Klakkaartsbeke lag en *„blekte"* in het namiddaglicht.

Ze joegen hun paarden een aardeterpje op en in den vochtlauwen damp, die nu omnevelde hun oogen en waarin een vreemde zerpe geur zweefde van bloed en hitte,

zagen ze het deinende woelen van al die vechtenden — het gelijk-gerhythmeerde zwenken van de paarden, neerploffend op hun logge hoeven in het halfverschroeide, reeds bloedige gras.

En vaag nu, — dwars door en boven dat bruisen als van een woedende zee, — hoorden ze het klagende kreunen van de gewonden, het benauwde reutelen van de altijd nieuw aanstormende Fransche benden, maar alles vaag wegdonzend als in een verblindenden nevel van hitte en stof.

De hitte, de ondragelijke zomerhitte trilde in spiralen in de gloeiwitte lucht, waar langzaam statig wolken kwamen aandrijven van den kant waar de zee is, teerdonzige, lichtgrijze wolken, die langzaam dreigend bijeenschoven vóór de zon.

Soms wervelden stofwolken nog dichter ineen en dan zagen ze niets door de warrelende stofjes dan het gouden slangflikkeren van de zwaarden en het dansen van de zon op de blinkende maliën.

En huiverend van diepe, heilige ontroering, keken de broeders elkander aan, want zie: dat wat zij als kinderen al zoovele jaren geleden, op dien stillen beêvaartavond in de maand Mei, daar, eenige boogscheuten verder, in de kapel van Groeningerklooster met de oogen van de ziel aanschouwd hadden, — dat ontrolde zich thans in heusche werkelijkheid vóór hen.

Toen hun oogen zich aan het warrelende stof gewend hadden, onderscheidden ze aan de eene zijde van den kouter, die door een breede beek in tweeën werd gesneden, mannen van hun eigen land, enkele als ridders in gemaliede rokken, de meeste in lederen of wollen kolders, het hoofd, de borst en de armen bloot, — stoere gestalten in een straalgloed van licht, houdend in de naakte harige armen den met ijzer beslagen goedendag, waarvan ze de punt lieten rusten tegen hun voet.

De manschappen waren gekleed als burgers, maar hun aanvoerders droegen het ridderlijk harnas en den blinkenden helm, waarop als teeken een liebaart klauwde, terwijl ze verder midden in de massa van de strijdenden verscheidene vaandels zagen wapperen, *„ene grote, ghoudine baniere ende noch twee andere ghoudine vlagghen ende drie van gheluwen sindale, hoghe boven die hoefden gedraghen."*

Aan de andere zijde *„van waer si stonden, links van de beke, aen die side, waer die Pottelsberghe lagh,* „zagen ze ook enkele voetknechten, *„vreemde mannen in enen korten rocke ende in sonderbare hosen van geytenvellen, in de handen houdende ene korte pieke, enen handwerpslingher ende twee werpschichten."*

Maar het grootste getal van de strijders bestond uit ridders, een machtig leger van geharnasten, met lelies en kruisen op de schilden en tweesnijdige zwaarden met zilveren gevest.

En hel glansde het goud en het zilver van hun sporen door den dikken walmnevel van het opgeworpen stof.

Zachtjes, statig schoven de wolken elkaar voorbij; ze schoven tot één, tot één dichte wade, en tusschen het lichte geelgouden gordijn van hittedampen stroomde nu in lange, dunne stralen de regen neder, en in den vreemden teerwitten glans van de zon, nog niet geheel schuil gegaan achter de wolken, trilde een schoone boog van teedere kleuren, fijn lichtgroen en purper tot goudviolet, waartusschen lichtvonkjes op de wapens blonken als juweelen.

De blâren van de boomen waren als besneeuwd met fijn, wit-glinsterend poeder, en uit de meerschen onder de hooge muren stegen blauwe dampen omhoog, kwalijk riekend door het zwarte geronnen bloed en de bergen lijken van menschen en paarden.

„Ende Willem sagh op sinen broeder Janne ende nam hem sachtkens bi der hant."

En weer meenden beiden door het kletteren van de wapens en het dreunende stampen van de logge, geweldige paarden de zachte, lieflijke zangwoorden te hooren, *„die si eerst voeret wonderbeeldeken van de Maghet ende Moeder Gods Maria in den visioene hadden ghehoort:*

„Willem, Janne, Gods ghenade es groot, ghi redt Vlaenderen uter noot."

Toen daalden ze langzaam, voorzichtig, langs den hellenden berm in den kouter af, stapvoets mennend hun angstige paarden, die, niet gewend nog aan het woeste razen van den slag, — een bonzend gedreun als van woedend aanrollende golven, — telkens weer terugwilden, achteruit terug onder de stille, zacht ritselende boomen en in het klamme, blondgroene gras.

En aan een gewond soldaat, een Ieperling, *„dien si kenden aen sinen vierighen roden rocke"* en die zoo goed hij kon met den afgescheurden lap van een vaandel zijn linken arm zat te verbinden op den romp van een gesneuveld paard, vroegen ze met angstig verwilderde oogen, *„hoe dattet stont metten ghevechte, waervan si niet en verstonden."*

En met trillende hand, heesch van het stof en den damp, die hem sedert den morgen de longen gevuld hadden, schreeuwde de man hun in de ooren, hoewel zijn stem als nauw hoorbaar fluisteren klonk:

„Die soldenieren metten verbernden ghesichten sijn de handboogscutters van Janne van Burlas .... Die grave van Artoyse hevet si bi den ersten aenval achter de peerden ghehouden, mer nu sijn si bekans over die beke getrocken .... Ende siet, siet daer, neen, daer", zei hij haastig tot Willem, die met de oogen starend als in een droom, naar de kruin van den Pottelsberg omhoogzag, als had hij een verschijning ontwaard, en die de woorden van den man reeds niet meer hoorde:

„Daer, teghen die van Ghendt up onsen slinken vleughele, sturmen die Normandiërs, ende 't sijn die Brabanders die teghen dat midden riden ....

Die van Artoyse stormen teghen de Brugghelingen ....

Ei! Ei! Nu verliesen die Fransoysen die orde in den aenval!"

En dadelijk, met den stomp van zijn rechterarm weer de plaats aanwijzend, waar, even buiten het gewoel van de vechtenden, een ridder op een reusachtigen zwarten hengst met opgeheven zwaard tegen de Vlamingen inrende:

„Siet, siet! Die felle ridder innet harnas van goude, die ghi bi der beke ghesien hebt, dat es die Grave van Artoyse." En Janne bij den arm vattend: *„Daer, daer, dat es Artoyse! Daer valt hi weer ane aennet hoeft van al sine rudders ... Ei! Siet hoe sijn pert dat sand opklauwt met sinen hoeven."*

En Willem voelde zijn zenuwen trillen in een huivering van heilige ontroering, want: in de heerlijke gestalte met het prachtige vergulde harnas had hij den ridder herkend uit zijn droom ....

„Gheseten op sinen swerten draever, den fellen Morel, die, so men hem nae den wych vertelde, XIIII voeten lank was, duust pont hadde ghecost ende jaerliks hondert pont costte annet voer, datti at," rende de aanvoerder van de Franschen aan het hoofd van al zijn ridders vooruit.

Heerlijk zwenkte de lijn van de vlugge Normandische paarden over den kouter, met golvende manen, zwevend in de zuiging van de zoele lucht, de flanken zacht op- en nederdeinend, de halzen gebogen als van een zwaan ....

Ze stormden aan tegen een kleine verhevenheid van de wijde meersch, waar eenige van de aanvoerders van het Vlaamsche leger, die reeds bij den aanvang van het gevecht van hun paarden waren gestegen en nu als gemeene poorters te voet streden, stonden achter een kleine verschansing van aardzoden en plaggen, haastig door hun manschappen opgeworpen, en ze juichten dreigend den ouden strijdkreet:

„Montjoie et Saint Denis!"

De bodem daverde van den vreeselijken schok. De voorste paarden vielen in de knieën, alsof de weeke,

drassige bodem den zwaren last niet meer kon dragen, en de broeders zagen hoe een oudere ridder vooruitreed uit de achterste rijen en bezwerend, angstig, de hand lei op den arm van Artoyse.

Driftig, met zijn gemaliede handen, wees de oude ridder den jongeren op de golvende onafgebroken lijn van de voetboogschutters, die kalm, met den zwaren boog rustend op den voet, de nadering afwachtten van de geregeld vooruittrekkende Vlaamsche benden.

Artoyse schudde echter met een heftige, ongeduldige beweging de hand van den onwelkomen raadgever af, en zijn zwaard omhoogwerpend, hoog in de lucht, om het in vollen ren weer op te vangen, wenkte hij het voetvolk dat ze zouden wijken, en stormde voorwaarts met een deel van de ruiterij.

Maar de zware kavallerie, alleen gewoon recht op den vijand aan te rukken, *„hadde voeret voetvolck achtinghe egheen,"* en in woeste vaart stoven ze voort over de eerste rijen en reden de veel lichter gewapende scharen hals-overkop.

„Die boogscutters, vertoornt dat si innet midden van die segheprael teghenghehouden werden, dachten dat si doer enen anderen viant in den rugghe aenghevallen waren ende gheraekten in ene iselike verwarringhe."

En met de hoeven van de paarden telkens wegslippend in het bloedig slijk, — want de korte, maar hevige zomer-regen had den altijd weeken, moerassigen bodem nog mal-scher en drassiger gemaakt dan hij reeds was, — beproef-den de ruiters over de beek te geraken, waar roerloos, pal als een levende muur van lichamen, 30.000 Vlamingen,

schouder aan schouder den schok afwachtten met den dood op de punten van hun vreeslijke goedendags.

„Plotselinghen, als uut duust monden, wart in die reien van de Fransoyzen die trompe ghesteken, ende aen 't hoeft van tweeduust ruters, met die graven van Aumale ende Eu, met Raoul van Nesle ende Lodewike van Clermont, reden drie scoene Walsce ridders, die ene op enen peckswarten hengste, die twee andere op blonde ruynen, naest mallikander voert tot ane die beke."

De beide ruinen deinsden achteruit, angstig-hijgend met sidderende flanken, hoogsteigerend op de logge achterbeenen .... Maar met een krachtigen vluggen sprong, terwijl de ridder hem aanmoedigde met vriendelijke woorden, geraakte de zwarte hengst over de gracht.

Even beroerden de breede achterhoeven het zoele water, maar vlug trok de ridder het ros aan den teugel omhoog, *„ende drongh doer, hi allene, ver voer die anderen uut, tot diep in die benden van die mannen vannet Vrije."*

En achter hem stormden al de overgebleven ruiters in één gelijke, heerlijke beweging van de krachtige paarden, eerst even buigend, als om den afstand te meten, enkele angstig, weerbarstig, terugdringend onder de prikkelende sporen, de meeste gewillig wagend den sprong, den moeilijken sprong op den hellenden berm van de beek, onder het zware harnas van hun berijders.

„Mer voer die meesten van hen was die beke te breet, ende vele vielen voerover innet rode water ende gheraekten metten peerden vast innet slijk, ende die woedende Vlaminghen sturmden naer voren, ende sloeghen peerden ende mannen met den goedendaghe doet."

En een wreede dweepzucht lichtte in de oogen van de onzen .... *„Si meinden alsdat Sint Joris uten hemel was neerghecomen ende alsdatti met de burghers voer Vlaenderen medestrede in den wych."*

En, met woedende slagen tegen borststuk en hoofd, „entorsten" zij de zwaargeharnaste ridders, die ze zonder genade van het paard deden tuimelen en afmaakten met hun vreeselijke knots.

Het meest bedreigd waren de Gentenaren, die tegen de Normandiërs te strijden hadden.

Een van hen, Segher Loncke, die de banier van de gemeente droeg, den klimmenden leeuw op een veld van goud, viel tot viermalen toe onder ijselijke slagen in de knieën, *„mer oec viermael weder stont hi recht."*

„Even trou ende sonder van der plaetse te wyken, hielt Janne Ferrant die standert van Willem van Guleke in die hoogte. Deze was door een pijl, die hem tegen die borst was gheslagen, soe duselig ende bedwelmt gheworden, dattet bloet hem uut den nustern stroemde ende sine mannen hem wech moesten draghen uten wych. Mer sin vaendrig troc sine rustinghe ane, ende street in siner plaetse ieghen die Fransoysen."

Toen drongen de vijandelijke handboogschutters, die bijna alle behouden over de beek waren gekomen, onstuimig vooruit tot achter hun heer, die de hand uitstrekte naar een zwaar neerhangenden standaard met een zwarten leeuw op een veld van goud.

Een vreeslijke schrik beving de Vlamingen; een bijge-

loovige angst maakte zich van hen meester, toen ze hun standaard zagen wankelen.

Duizelig deinsden ze achteruit, doodsbleek, vaal, met een trilling van angst om de hoeken van den mond.

En Willem zag het.

Hij zag den standaard wankelen, en haastig, terwijl hij hoog deed opsteigeren zijn paard en vergeefs omzag naar zijn broeder Janne, dien hij verloren had in het gedrang, rende hij in volle vaart dwars over het slagveld en stortte zich achter de heeren Borluut, Baldwin van Papenrode, Renesse, Bangelyn en Ferrant, *„midden innet gheraes van dien strijt."*

En onbewust bijna, zelf nauwlijks wetend dat hij sprak, deed hij uitdonderen zijn stem wijd over de ordelooze scharen:

„Bi minen almachtigen Here Jesus ende sinre suvere Moeder Maria, staet, Vlaeminghen! Staet!"

Toen weerklonk in de drie legerkorpsen van de Vlamingen aan den oostkant van den kouter een schetterende fanfare, en onmiddellijk, alsof zij enkel gewacht hadden op dit geschal, begonnen zij een beweging uit te voeren, die een eind zou stellen aan het gevecht.

Langzaam, als de nijpers van een tang; als een schorpioen, die zijn scharen toeknijpt, om een groen glimmende hagedis te vangen, zoo bogen zich de beide uiterste spitsen van het Vlaamsche leger, zachtjes voortglijdend in deinende golving, onmerkbaar, onverbiddelijk toe naar elkaar, tot eindelijk de laatste Franschen tusschen twee levende muren van lansen, kodden en bijlen gevangen waren.

Toen hief mijnheer Gwijde zich met opgestoken zwaard in de stijgbeugels omhoog, en met wijdklinkende stem riep hij uit, zóó dat al de andere aanvoerders het konden verstaan en tot in de verste gelederen herhalen: *„Sa, horet nu, mannen, wat ic u segghe:*

„Al wat sporen draeght van ghout ofte van silvere, slaet doot, slaet doot!"

Janne, die een minder krachtig paard dan Willem bereed en een veel verderen weg had afgelegd, was ver van zijn broeder afgedwaald in het gedrang en alleen op het slagveld achtergebleven. Als door onzichtbare handen getrokken, reed hij recht naar de plek, waar hij de twee Fransche ridders had gezien.

In het zware, plaatgeslagen harnas, waarover de lange, fluweelen riddermantel neerviel tot ver over het zijden schabrak, zaten ze op hun krachtige, lichtblonde vossen. In bevallig dansende deining golfden de paarden met de zijlinie mee onder aanvoering van Lodewijk van Clermont, die juist met ongelooflijke inspanning, met hoog opspatten van het vuil-gele water, zijn troepen over de beek had gevoerd.

Eerst was hij duizelig geworden van het gekletter van de paarden, het gillen van de gekwetsten, het ontzettend en verbijsterend rumoer van den slag.

Toen, met vonken van woede in de oogen, nam hij een naast hem gesneuveld Hennewier zijn slagzwaard uit de bijna verstijfde handen, en neermaaiend als met een zeis al wat hem in den weg kwam, drong hij door tot de beide geharnaste ridders.

De ruiters stoven woest langs hem heen; het voetvolk vocht naast en tusschen de paarden, maar met een vlugge beweging van den teugel baande hij zich een weg door de opdringende benden, tot hij hield vóór de ruinen, heel lenig en blank onder het gele schabrak, met blinkend goud en juweelen langs de zoomen.

De lansen flitsten om hem heen met heel zacht snorren, als van vleugelen.

De bodem dreunde van den val der paarden.

Een vreemde lauwe geur, een geur van zweet en bloed benauwde hem de borst en de longen en vurige vlammen flitsten vóór zijn oogen. En hoog opheffend zijn zwaard, ver boven zijn ongedekten schedel, kliefde hij met een enkelen fellen haal het hoofd van den jongsten van de twee ridders, die beschermend, als tot afwering van den slag, de armen om zijn vaders hals had geslagen.

Het jonge lichaam zakte, een gevoellooze klomp, ineen in den zadel, sloeg dan links achterover en bleef hangen in den stijgbeugel, met het mooie, nu van bloed druipende hoofd op den grond.

Toen, breed uithalend voor een nieuwen slag, hieuw de Karmer ook den ouderen ridder met zulk geweld in den schouder, dat het zwaard tot diep onder de oksels doordrong.

Met het vreemd proestend geluid van een slagaderbreuk, waaruit men de prop, waarmee men ze een poos heeft dichtgehouden, eensklaps verwijdert, spoot het bloed in een dunnen straal uit de breedgapende wonde . . . .

Een ondeelbaar oogenblik scheen het lichaam nog te wankelen, te duizelen in den zadel....

Dan sloegen de met staal geschoeide voeten uit den stijgbeugel, en — snel, met een doffen bons, plofte het lijk op den grond.

„Soe stierven die beide met elkaer, naest dien Vlaemscen banierdraghere, welken si die baniere uuter hant gherukt hadden, Godfried van Brabant ende sin enighe sone, die Here van Vierson."

Toen gebeurde er iets zoo zonderlings, dat niet alleen de vreedzame bewoners van de omliggende dorpen, maar zelfs de strijdenden uit de beide legers het met angst en ontzetting bemerkten en dat het later, tot een sage geworden, in de vruchtbare verbeelding van het volk eeuwen lang als een wonder bleef voortleven....

Plotseling in wolken, die opkwamen uit het Noorden, uit het Westen en het opaalgrijze Oosten, was de hemel duister van blauwzwarte vogels, glanzige raven met snavels als van gieren, die krassend en krijschend als duivelen, hoog boven de Fransche ridders in het rond vlogen.

Men zou gezegd hebben, dat al de raven van het Vrijbosch, al de raven en kraaien en kauwen, die daar huisden in burchten en torens in en rond al de bosschen van geheel Vlaanderen, van geheel West- en Oost-Vlaanderen te samen, aangedreven door een geheimzinnige macht of een wonder instinkt, op dat eene en zelfde uur van dien elfden Julidag uitgevlogen waren naar dien zelfden kouter van Groeninge.

En zóó naar en dreigend klonken 't gekras en gekrijsch, het geklepper van die niet te tellen hongerige bekken, dat een volle minuut lang al die strijdenden, als het ware uit een zelfde beweging van hun gemoederen, aarzelden in het heetste van het gevecht en opstarend luisterden — met gespannen ooren luisterden naar het afschuwelijk geluid, dat zelfs het gerucht van den slag overstemde.

En terwijl de Vlaamsche poorters daar zoo stonden, angstig, besluiteloos de bijlen in de hoogte gezwaaid, de knots geheven of de lansen gereed, dansten als dwaallichtjes zonnevonken over vlak of punt van hun wapens, als schitterjuweelen, flikkerglimmend in dweilen van rouw.

Toen Willem, als hij het slagveld overreed, Artoyse de hand had zien strekken naar den standaard, den zwarten standaard met den klauwaert van goud, die door den Heer van Renesse werd gedragen, *„hadde hi felle die ruters nederghеslaeghen, die hem ende sin pert omringden,* „en opgestuwd en meegevoerd door de stormende Vlamingen, reed hij nu tegen de Fransche ridders in, en maaide met zijn geweldig slagzwaard in de rijen, dat de ruiters wankelden en uit den zadel stortten, de een na den ander als aren voor de zeis.

Slechts één van hen bleef staan, pal en onbeweeglijk, met fier geheven hoofd, grandioos als uit graniet gehouwen, tusschen het golven en woelen van het voetvolk om hem heen.

Als een standbeeld van brons op zijn gitzwarten hengst, wiens bewegelijke huid glansde in 't licht — zóó wachtte

de ridder den monnik af en zag hem trots en overmoedig in de oogen.

Maar eensklaps trok een herinnering als een sluier voorbij zijn voorhoofd, en alsof ook hij den monnik herkende, wankelde hij achterover in den zadel en liet den standaard vallen, die hij zoo pas te voren gegrepen had.

Toen hief Willem zijn zwaard met beide handen omhoog *„ende sloegh ermee"* eenmaal, tweemaal, tot driemaal toe op het hoofd van den ridder, *„ende sloegh met sinen goedendaghe dat pert teghen die borste,"* dat het met een huilend gehennik van pijn in de knieën zonk.

„Ende alsof hi doet geweest ware," zoo lag nu de ridder tusschen al die stille dooden, *„want sin ors was boven op hem ghevallen, ende het sloegh metten kop ende met sine vlieghende manen ende clauwde angstich met sinen hoeven innet sant."*

Maar de zware rusting drukte hem telkens weer neder, *„ende al en was dat pert selve noch niet ghewont, bloet stroomde uter wonde van sinen meester"* in breede, donkere purpergolven over zijn schoone, fluweelzachte borst.

Slaande met den kop en de vliegende manen, waar gras en slijk van den kouter in vastkleefde, angstig scharrelend met de hoeven en luid hennikend alsof 't zijn makkers te hulp riep, zweepte Morel het zand op met zijn prachtigen staart, klauwde met voor- en achterhoeven en bleef eindelijk stil en onbeweeglijk liggen, terwijl alleen het trillende vel, door een zenuwachtig trekken van de fijne spieren, zijn vreeslijken angst verried.

De ruiters, die den graaf met moeite waren gevolgd, geraakten nu verward onder de voetknechten, die tusschen de stormende mannen van het Vrije als tusschen scharen waren gevangen.

Vergeefs beproefden ze, om zich met hun paarden los te worstelen en zich bij hun gevallen aanvoerder te voegen, wiens krachtig gebouwden hengst ze nu en dan door het deinende gewoel zagen bewegen.

Die van Vlaanderen echter staken de punten van hun goedendags tusschen de pooten van de paarden, deden ze over de zwaar afhangende dekkleeden tuimelen en sloegen de ridders met de ijzeren knots op het hoofd.

Op dit oogenblik rukte een Brugsch beenhouwer, die al sedert eenige oogenblikken te vergeefs beproefd had, door de strijdenden vooruit te dringen, den schildknaap van Artoys, die zijn meester van nabij gevolgd was, de Fransche oriflamme uit de handen.

Dan, met een enkelen houw van zijn bijl, kliefde hij hem het jeugdige, blonde hoofd middendoor.

Artoyse zag het, en het doodsbleeke gelaat, waar het lange, zwarte haar bloeddruipend langs hing, in doodsangst naar de Vlamingen omhoogheffend, riep hij, zoo hard hij kon, in het weinige Vlaamsch, dat hij in zijn jeugd, toen hij in Vlaanderen was opgevoed, van zijn moeie Beatrijs geleerd had: *„Siet, goede lieden! Ic ben die grave van Artoys! Jont mi het leven!"*

De Vlamingen echter, die, telkens opdringend uit de achterste rijen, om hem heen stonden in een benauwenden kring en de paarden van de nog weerstand biedende rid-

ders met vreeslijke slagen bedwelmden, gebaarden zich, alsof zij den zin van zijn woorden niet verstonden, en tot alle antwoord riepen zij hem met een hoonend gegrinnik toe:

„Welghecomen, edele here Grave! Welghecomen! Seghet ons, wan toch vertreckt die hoghe here weere?"

En de anderen schertsten: *„Ei! Sine hoochhede spreket ons Dietsc als wi! Hevet hi selve dan al verstanden, hoe valsc ende lelik dat Walsce es! Ei! Comt ende hoort toch, ghi luden! Dese Wale spreket Dietsc als wi!"*

En de ridder hernam, en nu klonk het als een smeeking, gestameld uit benepen gorgel:

„Ach, ic bidde u, goede lieden! Laet mi 't leven, aen mi ende aen Morel, minen edelen orse. — Siet, ic geve mi aen ulieden over! Hoort toch min ridderwoert ende neemt van mi mijn goede swert."

En nog eenmaal beproefde hij het, zich op te lichten en het zwaard te grijpen, dat in de worsteling naast hem gevallen was....

„Ic gheve mi over," zei hij, heel zacht, en nog eens fluisterde hij bijna onhoorbaar: *„Ic gheve mi over!"* Maar de Vlamingen riepen: *„Wi en cennen di niet. Ofte beter, Here! Wi cennen di mer al te langhe! Ende wolven ende gieren en sparen wi in Vlaenderen niet!"*

Toen zag Willem, in een ondeelbaar kort oogenblik, zich zelf weer, zooals hij zich gezien had in het kapelvizioen, doodend den schitterend geharnasten ridder, die nu zacht kreunend aan zijn voeten lag.

Weer klonken, geheimzinnig, heel diep in zijn binnenste

ziel, de woorden, die hij had gehoord als kind in de bidkapel van het klooster den Maagdenspiegel....

Werktuigelijk, bijna als een, die opstaat in zijn droom en in dien droom dingen doet, waarvan zijn bewustzijn zelf niets afweet, zwaaide hij zijn verschrikkelijk wapen nog eenmaal in de hoogte, en met één slag tegen de bleeke slapen doodde hij, als wilde hij een herinnering dooden, die vóór hem opgeleefde verschijning uit zijn extaze zoo lang geleen.

Een Namensch ridder, die van de andere zijde van den kouter , waar hij met zijn mannen tegen het Fransche centrum gevochten had, den standaard van Artoyse had zien wankelen en vallen, was, om hem het leven te redden, met jeugdige vlugheid van zijn paard gesprongen, dat een schildknaap bij den teugel hield.

Hij kende den woesten, onverbiddelijken haat van het volk tegen den Franschen veldheer, en zich met moeite een weg banend door de juichende burgers, sprong hij, in zijn dreunende wapenrusting, zwaar metaalrinkelend bij elken stap, over de bergen van gewonden en dooden, woest over elkander geworpen in ordelooze hoopen.

Hijgend van inspanning, bijna zwart geblakerd door den damp en den smoor, schoof hij de mannen van het Vrije op zijde, die allen dicht opeengedrongen, als honden om een afgejaagd hert, zich neerbukten over een pas gesneuvelden ridder.

„Ende een van die Brugsce borgheren, vannet van outs vermaerde beenhouwersgilde, dieselfde die den schiltcnape van Artoyse gedoet hadde, drongh haestelike door de anderen naer voren. Ende het was een cleen manneken met

korte beentjes, rodinen gesichte ende een dubbele kinne, ende hi sneet seer handiglike, met enen clenen korten knive, den Grave sine tonghe uten monde, ende hi bootse op denselfden knive aen riddere uut Naemen, seggende, terwilen hi sonderlinghe lachte: „Here, hebste honger? Siet! Eet nu! Dit is die tonghe van Artoyse."

Zoo werd de groote *wych* bij Kortrijk door de Vlamingen gewonnen.

De zomeravond duisterde over het veld, en uit de lichte stad, die zuidwestwaarts van den Groeningerkouter met haar hooge witte wallen scheen te luisteren naar het vrome bingebangen van de klokjes, stegen van lieverlede *„al luder ende luder in den stillen navend, soete liederen ende ghesanghen omhoghe, tot ere van God ende die Maghet Maria, die die overwinninghe aen die Vlaminghen hadde ghegheven."*

Toen blies de hoornblazer van Borluut nog één keer in de trompe en de laatste scharen verlieten het veld.

Met trage schreden, dood vermoeid, enkele met vlekkerig rood gekleurde en door de zon verbrande gezichten, de droge tong aan het verhemelte klevend van hitte, damp en stof, verlieten de Vlamingen het veld, dat voor eeuwen het veld van hun glorie zou zijn.

Hoorbaar over het slagveld lag de stilte, zwaar en

benauwend, in walmen van geronnen bloed, alleen gestoord door het bekkengesnerp van de raven, die op logge vlogelen rondfladderden om te azen, en zich neerlieten, waar hier waar daar op het veld, tusschen de gewonden, de stervenden, de dooden.

Daar lagen ze tusschen de bloeddruipende halmen, met hun aangezichten vaal in het vage grijze licht van den vallenden schemer, de bloem van den Franschen adel, de machtige graven, baanderheeren en ridders, die *„den Grave van Artoyse uut Vrankerycke hadden verselt. Die Coninc van Maiorken metten Coninc van Mellide, die Biscop van Beuvays, die Prinche van Aspermont ende Jacop van Sent Pol, die Grave van Sampagne, die Grave van de Marche, die Grave van Ligny, die Grave van Bonne, die Grave van Henegouwen, die Grave van Bar ende sine twee broeders, die Here van Wesemale, die Grave van Soissons. Ende si waren alle aen hunne wapenen te cennen, aen den blasoenen op hunne mantels ende annet teycken op hunne helmen."*

Zijde aan zijde, naast elkaar, de handen vast ineengeslagen, zaten Willem en Janne, zonder een woord te spreken, nog vol van de ontzettende indrukken van den slag, luisterend, als in een vagen droom, luisterend naar de altijd verder wegtrekkende Vlamingen .... Zwakker en zwakker werd het geschal, — en eensklaps hoorden zij niets meer dan de suizende stilte over het veld.

Toen klepte lijze, heel ver in de zware stilte, een heel klein zilvertonig klokje, dat langzaam als een zingend geestje de wallen afdaalde naar het donkere veld.

Lichtjes zweefden langs de dooden en grauwe monniken,

in slepende pijen, gingen en kwamen, onhoorbaar als geesten, soms een korte pooze fel verlicht door hun eigen toortsen, dan met zacht gemollige omtrekken, vaag en doezelig als grauw fluweel, ineensmeltend met den grijzen nacht.

En telkens als zij zich heenbogen over de dooden, zagen Willem en Janne in den glans van de kleine lantaarn, die elke monnik als een ster op zijn borst droeg, de ernstige gezichten van de Grauwbroeders van een naburig klooster, die op het slagveld waren gekomen, om de dooden te brengen naar hun laatste huis.

En het angstig kermen van de gewonden, flauwer, aldoor flauwer wegstervend met het zachte suizen van den wind, steeg als een schrijnende klacht tot de stille sterren, neerkijkend als vriendelijke engelenoogen door zware wolkensluiers op de lijken van menschen en paarden in het roode slijk.

En uiteenschoof de maan de laatste nevelen en zag uit haar krans van bleeke sterren op de lijken tusschen de bloemen neer.

En ontelbare sporen blonken als gouden vonken tusschen het gras.

En alsof zij zoo waren afgesproken, stonden de broeders van hun zitplaats op, en langzaam, met rustige, trage schreden, wandelden zij tusschen de dooden.

En overal waar die gouden gensters blonken tusschen het gras, bukten zij zich even neder en schroefden de sporen los van de ijzeren schoenen en verzamelden ze in hun wijde mantels, totdat deze bijna scheurden van de rinkelende gouden en zilveren vracht.

En weder beklommen zij de breede trappen naar het klooster van Groeningen, een hoogen, somberen bouw niet verre van de beek.

Licht gedragen door de wondere muziek, die sinds den morgen in hun ooren zoemde, *„ginghen Janne ende Willem naer die capelle onser Vrouen ende leyden die gulden ende silverne sporen voer dat beelt van die heilighe Maghet oppet outaer neer....*

Ende siet! Doe si daer quamen, doe wasser die kercke vol van den volke, dat teghen die Fransoyzen gestreden hadde, ende voer den outaer knielden Willem van Guleke, Janne van Renesse, Gwijde van Namen, Segher Loncke, Boudewine van Papenrode ende Pieter de Coninck met sinen twee sonen, ende si alle dankten Gode ende die suvere Maghet voer die groote victorie, die si haer huden gheschonken hadde."

Toen klepte weer het zilvertonig klokje en zie — daar traden de witte nonnen, met vroom gesuis van kleederen, in de half verlichte, witschemerende kerk.

En met een wondere huivering over geheel hun lichaam traden Willem en Janne door de dicht opeengepakte menigte tot vóór het outer van onze Vrouwe en schudden er, met een diepe buiging, de sporen over uit, een rinkelenden regen van zilver en goud, en legden dan hun groote, geweldige zwaarden, *„die goede sweerden, die onse vianden hadden versleghen,"* kruisgewijze vóór de voeten van het kleine Mariabeeldeken neer.

En biddend bogen ze zich op te treden, *„ende songhen met luder stemme dien lofsanck, dien eertidens die jonkvrouw Maria selve ghesonghen hadde, doe si die boscepe*

gehoert ende ontfanghen hadde: Magnificat anima mea Domino."

Droomerig toen, als een klacht in de verte, begon heel zachtjes het orgel te spelen, eerst klagend als in den Zomer de golfjes op het strand, dan geweldig aanbruisend als stormen uit het Noorden.

En weenend, zalige tranen weenend, lagen de broeders geknield op het outer, en nu verstonden zij, nu wisten zij het zoo goed als dat zij beiden broeders *„ende van Vlaemsche ouderen gheboren waren;"* nu wisten zij, dat O. L. Vrouwe zelf *„gewild hadde, alsdat si doden souden die snode verraderen, die selven Dietscers van Dietscen stamme, verraet hadden ghepleegt aen hun eyghen lant ende diet, ende oec dien valscen Walscen riddere, die, bi Beatrijs van Vlaenderen opghevoet, een heir hadde aangevoert teghen den goeden gastvrijen volke, dat hem in siner jonckheyt hadde verpleegt."*

En toen zij de kapel verlieten, hadden zij het hooge gevoel van den volbrachten plicht, het gevoel van den zoon, die de gehoonde moeder heeft gewroken in het bloed van den woesteling, die haar met ruwe hand had durven aantasten, — en 't was hun, toen ze, om er te vernachten, teruggingen naar de stad, als hoorden ze nog eens de stem uit den hemel:

„Willem ende Janne, ghi reddet Vlaenderen uter noot."

„*Ende*" zoo luiden de laatste regels van het handschrift uit den ouden looden koker, die zoo lang was bewaard geweest in de beroemde abdij van de Duinen:

„*Den anderen daghe keerden wi weere, elckerlic naer sinen convente, ende ter Doest wederghecomen sijnde, ward ic, Willem, door den Prior, die totter ouden familie van Mosschere behoorde ende die een nidige Lelyaert ende Isengrijn was, met groote ghestrengheid ende . . . .*"

Hier echter was het handschrift afgebroken, zoodat de latere lotgevallen van de beide broeders voor immer verborgen liggen in de gouden nevelen van het verre, verre, „*voor altijd voorbije . . . .*"

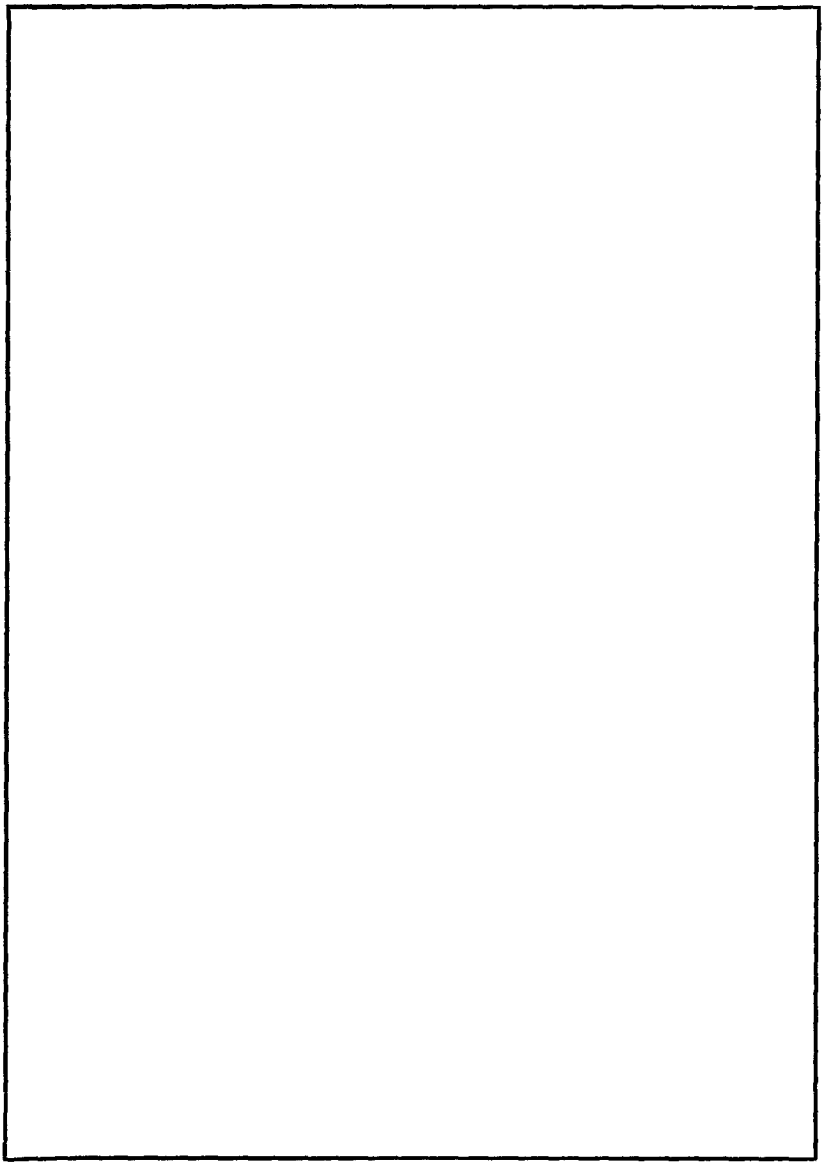

MINNEDERVE

Ze gingen samen, hand in hand, door den nimmer eindigenden nacht van het Noorden, langs het wijde, deinende meer van witte waterrozen, die in een vagen lichtzoen gloeiden, als had een elve de blaadjes roodgekust.

Wijd vóór hen uit, heel ver en wijd, schemerde, — maar even — als een dun, dun streepje purperlicht in een hemel van enkel grauw, de geheimzinnige horizon, dien ze maar niet bereiken konden, de altijd deinzende morganakim van het wonderbare land, waar Begeerte hen heendreef, — *het Land, waar Liefde niet sterven kan.*

En zóó waren ze gegaan al uren en dagen, en toch voelden ze, onvermoeid, in zich een altijd nieuw aangroeiende kracht, om zóó voort te gaan, gedreven door hun mooi Begeeren, uren en dagen en weken, zoo het moest, — want bereiken *wilden* zij, in 't eind, het wondere Land, *waar Liefde niet sterven kan.*

Toen, plotseling, liep de weg, dien zij volgden, in de richting van het Westen dood, en vertakte zich, over de hooge bergen, die al uren ver aan hun rechte zijde oprezen, naar het Noorden.

En hoog boven die bergen schemerde er een vreemde, mysterieuze glans, als van een morgen, mooier en reiner dan ooit op aarde. Op den kam van de bergen lag het licht als een blos op een kindergelaat.

Zouden zij den weg niet volgen, het gebergte niet bestijgen, in de hoop — wie weet — dat de weg, aan den overkant, weer leiden zou, en sneller, veel sneller, naar het wondere Licht-Land in het Oosten?

En toen zij de kruin bereikten, toen strekte zich vóór hen uit een zonderling, nooit aanschouwd gewest.

Nacht was het er en Winter, en toch gloeide er alles als in een meer van vlammen. Van den eindeloos hoogen hemel rippelde het uit de richting, waar zij de poolster zagen, in roosroode golven over de aarde, en het was niet het rood van de stervende zon, die wegzinkt als een vreemde bloem of vrucht, een overgroote tulp of een reuzengranaatappel, tusschen lage, breed gekruinde weidewilgen; het was een vuur, een onmetelijk vuur van louter gloed en laaie, het rood van het eeuwige Noorderlicht.

En heel in de verte, vlak in noordelijke richting, daar waar de teerlichte lijn van de bergruggen ineensmolt met het satijnzachte blauw, ontwaarden ze een flauwen, meer naar wit zweemenden schemer, waarin zij, naarmate zij nu over de breede bergkruin verder traden, eerst vaag, heel vaag, met onvaste, wemelende lijnen, dan duidelijker afgeteekend te midden van een steeds grooter wordenden laaigloed van verblindend wit licht, in donkerder bronstoon drie slanke torens zagen.

En boven elken toren pinkelde een ster van goud.

Dan bereikten zij de andere helling van den berg, wenden hun blikken een poos af van het Noorden, en bleven staan, als onzeker wat zij doen zouden, overal uitkijkend, of geen pad meer in een andere richting liep.

De weg, echter, keerde zich niet weer naar het Oosten toe, en een lange rij duinen verborg nu ook het dun, dun streepje purperlicht, den geheimzinnigen horizon van het land.

Toen daalden zij af in de vlakte van sneeuw en ijs, en de weg voerde hen door een somber dennenwoud, waar duizenden ijskegels, nu gloeirood van het vreemde licht,

als lichtkristallen aan de naalden hingen tot op den oever van een blauw spiegelend meer, dat zelf scheen te vlammen in den laatsten schemer van den wegzwevenden nacht.

Eensklaps doofde daarboven de rozige klaarte, en nu zagen zij het meer, zachtjes slapend onder een satijnblauwen hemel, en lichtblonde zonnestralen breidden een zwevend tapijt over de golfjes, waar mooie, blanke waterbloemen als witte sterren op dobberden.

En een fijne, zilveren klaarte, een ochtendklaarte van louter maagdelijkheid en jeugd, daalde nu neer over het straks nog in nacht en Winter slapend land.

En op het meer met de witte sterrebloemen dreven blanke zwanen met den kop in de vleugels, wegzeilend langzaam in den zilveren schijn, als kleine, mooie, blanke scheepjes, tot ze, heel, heel ver, één schenen te worden met den witten wasem, die in lamfers over het water hing.

En blonde boomen, berken en abeelen, stonden, geheel overdekt met jonge knoppen, overal op even groenende zoomen, en ook teergrijze wilgen, met lange, weenende twijgen, die zacht met het eerste lichtgroen van hun blaadjes de stille, groene golven streelden, bogen zich over het spiegelvlak.

En, alsof het hen wachtte, dodeinde aan den voet van een van de wilgen een vaartuig, een klein, bronsgroen speelbootje met witte zeilen, gouden riemen, en een zilveren zwaan op de punt van de plecht, met het enkel woord: *„Wie waagt?"*

En Hereward, de Skalde, lachte toen hij deze uitdaging las, en — zonder een woord te zeggen, droeg hij Lelie-

winde in het scheepje en vlijde zacht haar neer op de weeke kussens van licht zalmkleurig satijn.

En niet hoefde hij het schuitje weg te stooten uit de hooge lischbloemen, die er, in een gewirwar van wit, geel en violet, omheengroeiden. Zacht, onmerkbaar voortgedreven zonder een spoor van wind, zonder dat de kleinste stoot van de riemen het effen bleekblauwe water rimpelde, begon het te bewegen door het blauwdiepe nat, en de bloemenweelde opende zich vanzelf, om het door te laten...

En Hereward hield zijn geliefde in de armen, liefkoosde haar onder de goudroode haren, en kuste heel lang, als wilde hij haar de ziel uit de lippen drinken, haar vochtigen, kusrooden mond.

De zwaluwen dreven door de lichtgroene lucht als groote vlinders, heel hoog in de wolken, en streken dan zachtjes heen langs het water met kleine, vlugge sidder-vleugels, of dreven in zweefkringen boven hun hoofd.

En ze dreven voort in het wonderfijne lentelicht, — in de klaarte van louter maagdelijkheid en jeugd, en ze wisten nog nauwlijks of zij dobberden op een water dan of zij dreven den hemel in.

Toen de avond begon te vallen en groote, zijige motten met fluweelen wieken in zwermen rond de boot zweefden en de lange blonde haren streelden van Leliewinde, toen zagen ze weer, vaag schemerend achter nog dunne wuifsluiers van jong lenteloof, al dichter en dichter op het naderkomende strand, de slanke gedaante van de drie vreemde torens, die zij te voren ontwaard hadden van op het gebergte, drie in zonkleur glimmende torens boven de nog onduidelijke verschijning van een fantastisch marmer-

gebouw, verscholen achter de wijduiteenstaande, hooge boomen van een uitgestrekt park.

En toen het schuitje nu al verder voortschuurde langs het gele zand van den oever en eindelijk nog slechts enkele boogscheuten van den wal verwijderd was, bemerkten ze, onduidelijk uitkomend op lager houtgewas, een vreemde, witschemerende gestalte, die voortbewoog op een smallen voetweg in de richting van het water.

Plotseling was het nu, alsof de reeds donker geworden hemel nog even openscheurde: een heel fijne, zilverblanke klaarte zijpelde, als een regen van enkel licht, over het geheele landschap.

En nu zagen zij het duidelijk.

Achter een dicht bosch van laaggekruinde denneboomen staken, overal om het slapend meer, hooge, stille boomen de koppen op, koele beuken met roskoperkleurige blâren, glanzend nu in dien regen van licht. En over het smalle pad naderde de gestalte, en zij herkenden in haar een statige, forschgebouwde vrouw, gehuld in een mantel van hermelijn, waarop gitzwarte vlokken uitkwamen als tranen.

En lijze zongen de lenteboomen, de slanke wuifboomen in het geheimzinnige park, met ritornellen van blijde en droevige noten, als wilden zij begroeten met zacht geruisch van hun lichtgroene sluiers Leliewinde, de jonge bruid met het rosgoude haar en Hereward den Skald, de twee schoone menschenkinderen op zoek naar het Land, *waar Liefde niet sterven kan.*

En Hereward meerde het bootje en droeg zijn geliefde met forsche armen aan land.

En de statige vrouw stond op den lagen oever in haar wijden mantel van hermelijn.

„Wie zijt gij, mooie, blondblanke kinderen, die voortvaart langs de droomenzee?" . . . .

„Wij komen uit het land, waar de zon wordt geboren," zei Leliewinde, en reikte haar vriendelijk de beide handen.

„Ons drijft Begeerte naar het wondere Land, waar Liefde niet sterven kan . . . . Ik ben de blonde prinses Leliewinde en deze hier is Hereward, de Skald, mijn bruidegom."

Toen sprak de vreemde vrouw in het hermelijnen kleed:

„Ik heb u lang gewacht, mijn kinderen. Ik heb zoolang al verlangd, dat een mensch zou komen, eindelijk weer eens een mensch zou komen in dit vreeselijke land, waar de Liefde gestorven is . . . . Ik ben de ongelukkige prinses van het eiland Thule . . . ., dat vóór uw komst, een doodenland was van mist en kou.

„Toen ik nog jong was en mijn haren, thans zoo blank als de nooit dooiende sneeuw op de ijsbergen, blond waren als het licht van de zon, — zooals de uwe nu zijn, o Leliewinde, — wierp koning Hermas, mijn vader, uit wanhoop over den dood van Floribane, zijn vrouw en mijn moeder, den gouden graal van Liefde in de grondelooze diepte, en van dien dag af is Thule een ijsland geworden, — een witkoud land van mist en nacht, omdat de Liefde er was gestorven, de levenbrengende, levengevende, die alleen het hart van de menschen verwarmt.

„En ik heb getreurd om de ridders en prinsen, — de prinsen, die mij minden, die wierven om mijn liefde, —

en om de drie schoone koningen, waarvan ik u later meer verhalen zal....

„En zoo heb ik hier jaren eenzaam gewoond, alleen al die jaren met mijn dienaars en vrouwen, onder dien eeuwigen hemel van bleek, effen blauw, alleen in mijn wit koud marmerpaleis.

„En het gansche land treurde en de bloemen waren dood onder de donzige, witte wade, omdat de ridders en prinsen waren gestorven, die, toen ik jong was, mij begeerden tot gemalin.

„Maar zie! heden morgen, toen de eeuwige zonneroos weer opbloeide voor één dag, boven de witte vlakte, toen — als had ik een sprookje gezien in een droom, toen was eensklaps het ijs van de takken gevallen.... De aarde ontdooide, de vogels zongen en duizenden lentebloemen ontsproten onder de donkere boomen, waar het doorschijnend malsch jong groen in sluiers langs de twijgen zweefde....

„Kan het zijn, dat de boomen zich met bladeren tooiden, dat de vogels zongen, dat de bloemen ontsproten, omdat zij u — kinderen van de Liefde en de zon — hebben gewacht? Zeg het mij, Leliewinde! Zeg het, o Hereward de Skald! Brengt gij de Liefde weer terug in dit land? Zult gij ze weer wekken, mijn dooden, met uw liefdewoorden, met uw zang of uw kussen?

„Komt met mij mee, en ik zal het u toonen, — mijn roze paleis met torens van goud en het geheimzinnige park met de zingende boomen, waar Koning Hermas mijn moeder minde, mijn jonge moeder met de lichtende haren, de dochter van den koning van het eindeloos strekkend

Atlantis, het land van de zingende Hesperieden en de nooit verdorrende appelen van goud."

En vriendelijk nam ze de gelieven bij de handen en voerde hen door het park in de richting van haar paleis.

„Daarginder," sprak de stille, grijze vrouw, toen ze in den dauw langs de leliën voortwandelde, „daarginder, onder dien reusachtigen eik, slaapt mijn vader, de wijze en dappere Koning Hermas, die de sagen verkeerdelijk Melchior noemen, de laatst overgeblevene van de oude Magiërs, die eens een veel grooter en schooner Poolster, sinsdien voor eeuwig ondergegaan in de nevelen van het Noorden, voerde naar Betlehem en naar den kleinen stal, waar de nieuwe Heiland geboren was.

„Onder den fluisterenden abeel met de zilveren blaadjes, daarginder op het heuveltje, ligt het graf van mijn mooie, blonde moeder, die stierf, toen ik geboren werd.

„En onder elk van de drie grootste eiken van het park, — de hooge eiken met de vochtige stammen, waar de steenkraaien met hun vuurroode bekken, heel vroeg in het Voorjaar, hun nesten bouwen, daar slaapt een van de slanke, dappere koningen, die ik in de Lente van mijn leven kuste."

Zoo dwaalden ze door het vreemdgegroeide park en de manestralen sliepen er tusschen vreemde bloemen.

Toen langs dwergsparren, die in den lichten nevel schenen te bewegen als ter misse glijdende nonnen, zagen ze nu vóór zich het schoone paleis van aderloos wit marmer verrijzen in rozen lichtglans, rooswit marmer als

't vleesch van een blonde in den teederen, warmen kus van het licht....

De wit-ivoren poorten schoven terug in den muur, zonder dat een zichtbare hand ze had geopend, en de oude koningin voerde hen minzaam langs de eindeloos lange gangen, vol van een vreemd schemerend, van een bijna somber licht, waar rooswitte beelden als levende menschen met een lichtgouden glans door het blanke albast, als wachters stonden naast elke deur.

Toen trad ze een witte kamer binnen, een witte kamer met ruwe in hout gesneden stoelen, waar de voet onhoorbaar geheimzinnig wegzonk in de ruige vachten van sneeuwwitte beren....

De koningin zette zich op haar troon van ivoor en wenkte Leliewinde en Hereward, die zich naast haar zette'n op twee lage schabellen.

Groote, witte vlinders vlogen door de stille, lichte kamer, en in den teederen, witten schemer verhaalde nu de zacht-eentonige stem van de koningin....

„Toen ik nog jong was en mijn haren, o Leliewinde, zoo blond waren als de uwe nu zijn, toen ridders en prinsen voor mij stierven, alsof het leven alle waarde had verloren, zoo zij het zonder mij slijten moesten, toen heb ik eens, op laaghartige wijs, het eiland Thule gered, door drie vreemde koningen te beminnen, die het hadden belegerd...., drie jonge en schoone koningen met raafzwarte haren en met fonkelende oogen, die schitterden als juweelen in den nacht....

„De eene was uit het Oosten gekomen en droeg een fonkelende ster in zijn gitzwart haar.

„De andere, die een sneeuwwitte merrie bereed, had een lichtblonden wilgetak in de handen, en de derde, met een huid zoo wit als ivoor, betooverde alle vrouwen met zijn oogen, — fluweelzachte oogen met licht in de diepten, en met zijn zacht-melodieuze stem, die den klank had van een kinderklacht.

„En toen hun legers stil hielden vóór de witte hoofdstad met de gouden poorten, toen traden de drie vreemde koningen in hun slepende mantels van fluweel vooruit tot onder onze muren, en uit de kokers namen zij de scherpe pijlen en schoten ze af op de stad. En hun zwaarden plantten zij in onze zware poorten.

„En heinde en ver bedekten nu de tenten de effen vlakte en nog vóór de nacht inviel was onze stad gevangen in een net van loopgraven, waarin het wemelde in de schemering van stalen harnassen en helmen.

„En dan, Leliewinde! O die eerste en eenige nacht van het beleg! . . . ."

De Koningin zweeg . . . .

Een hevige blos bedekte haar aangezicht, dat zij, alsof zij zich op voorhand schaamde over hetgeen zij nu verder verhalen wilde, snel met haar beide, edelgevormde handen bedekte.

Een lange poos zweeg zij zoo en Hereward en Leliewinde zagen door haar lange en fijne vingere de tranen neerbiggelen op haar hermelijnen kleed.

Toen vermande zij zich, vatte de hand van Leliewinde in de hare en ging voort:

„Het werd nacht . . . .

„Van de hoogste van de drie gouden torens, die het paleis bekronen, zag ik hoe één vóór één de vuren gedoofd werden in het kamp van de belegeraars....

„En toen herinnerde ik mij een heel oud opschrift, dat in verweerde, half uitgesleten runenteekens was ingebrand in de deur, die de slaapkamer van mijn vader scheidde van die van mijn moeder Floribane....

„Ik herinner mij, hoe mijn vader nooit gewild had, dat men die oude en leelijk geworden deur door een nieuwe zou vervangen en hoe de sage ging, — men beweerde het sinds eeuwen al! — dat er tooverkracht in die runen stak.

„En als onbewust van wat ik deed, murmelde ik, in de kille lucht van den wordenden nacht, de woorden vóór mij uit:

„Geen vrouw uit het geslacht van Antlantis' koningen
zoene of kusse zonder minnend te minnen;
„ „want haar zoen brengt verderven en haar kus schenkt dood!
„ „Blind maakt zij, wien zij op de oogen,
„ „stom maakt zij, wien zij op den mond,
„ „doof maakt zij, wien zij op de ooren,
„ „zinneloos, wien zij op het voorhoofd kust,
„ „de kussende zonder minnende minne....""

„Mijn besluit was genomen.

„Toen alles stil was in het drievoudig kamp, toen alleen nog, hier en daar, van afstand tot afstand, de schildwachten als zwarte silhoeëtten voortgleden langs de wallen, toen heb ik de hoofdpoort van onze residentie doen openen, en ben ik, van mijn hinde vergezeld, gegaan tot de purperen tenten, waar zij sliepen — de koningen....

„En één voor één sloop ik in hun tenten, eerst in die van den koning met de raafzwarte haren en het fonkelend juweel als een ster op zijn voorhoofd. Hem kuste ik den rooden lippenmond, de edelgevormde zachte volle lippen, tot zijn mond een roos geleek, — een bloedige roos, waar droppels uit vloeiden, en hij nog nauwelijks stamelen kon, toen ik heen zou gaan. Maar .... ook op het voorhoofd kuste ik hem!

„Toen zachtjes, heel zachtjes, op mijn roosblanke voetjes, sloop ik verder en lichtte den voorhang omhoog van de tweede tent, waar de tweede koning, veel schooner dan de eerste, heel zacht, heel licht, lag te ademen als een kind ...

„En teeder, als een zuchtje van den lentewind, ben ik onhoorbaar in zijn armen gegleden en heb hem de oogen zoo moede, zoo moede gekust, dat zij nog nauwelijks den zachten maanschijn konden verdragen, die even naar binnen viel in de tent, toen ik de zware stof in de hoogte hief en midden in den nacht weer voorzichtig sluipend zijn tent verliet .... Maar .... vóór ik wegging, kuste ik ook dezen op het voorhoofd!

„Toen ging ik de tent van den derden binnen, — den jongsten en schoonsten met de roomzachte huid; zoo schoon was hij en zoo jong, bijna nog een knaap, dat ik medelijden had en hem enkel kuste op de teergebloosde wangen en even op het lelletje van het kleine oor ... Niet op het voorhoofd kuste ik dezen ....

„Toen hoorde ik den hellen slag van den leeuwerik hoog boven de tenten en terwijl de schoone koning insluimerde op zijn leger, verliet ik, zacht sluipend zooals ik gekomen was, het kamp.

„Toen schetterden spoedig, terwijl ik de stadpoort bereikte, de bazuinen op al de hoeken van de legerplaats, doch zij wekten nog enkel twee krankzinnige koningen, waarvan één blind en de andere stom was, terwijl de derde, toen zijn dienaars in de slaaptent drongen, niet eens hun stemmen meer hooren kon.

„En vóór den middag was het beleg gestaakt en verlieten de legers het stille, koude land, waar Liefde niet meer leven kon . . . ."

Leliewinde en Hereward hadden aandachtig en met gevouwen handen geluisterd, en de tranen liepen langs de satijnzachte wangen van de stille, gevoelige skaldenbruid.

Toen bracht de vorstin hen in een prachtige kamer, de schoonste van het geheele gebouw, waar zware gordijnen van rooswit fluweel langs het blanke, aderlooze marmer sleepten en onhoorbaar bijna zei ze met haar toonlooze stem:

„Mijn jonge vrienden, al wie dit paleis ook maar één enkelen dag bewoont, moet voor eeuwig vaarwel zeggen aan het genot van de Liefde! — Immers, als een straf voor mij, die de drie koningen heb bemind en die wist, dat mijn gloeiende kus niet uit de onweerstaanbare behoefte van de liefde, maar uit berekening gegeven, hun ziel voor altijd in duisternissen zou dompelen, ... dáárom drukt op dit slot de verschrikkelijkste van alle vloeken en van dan af zijn allen, die beminden, in deze muren gestorven, veranderd in beelden van marmer en steen . . . ."

Toen liet zij de gelieven alleen in 't donker.

„Kom, liefste, mijn liefste! Nu uw mondje op mijn wangen.... De nacht is zoo stil en ik heb al zoo lang naar uw kussen gesmacht! Sla zacht om mijn hals uw rooswitte armen en leg uw zachte, roosroode lippen op mijn mond..."

Maar stil stond ze, heel stil, met het hoofdje heel schuchter op zijn schouder gebogen....

Zachtjes klaagde de nachtegaal buiten op een takje.... en de blauwe lichtnacht ademde liefde, liefde van vlinders, die rozen kusten, liefde van 't windje, dat bladeren kuste, liefde van de stille, gouden sterren, die kusten het donkere diepe water.... En zich blauw weerspiegelend in het deinende meer lag de zoele lichtnacht in de armen van de slapende aarde.

O, als liefde dan zonde was in dit koude, vreemde paleis, waarom was het dan gebouwd van blankrozig marmer met duizend refleksen, marmer zoo blank als het zachte, roosblanke vleesch van een blonde vrouw?....

Waarom heerschte dan overal die verlokkende schemering, waarin die schoone beelden stonden, levensgroot, als wachters van liefde naast deuren van smart?

Waarom was het vreemddonkere park, dat het bosch omgaf, dan zoo vol liefde,.... liefde van vogels, liefde van bloemen, liefde van lichte zomerinsekten, in de lichte, warme, vochtzoele lucht? — Ach! de arme grijze koningin was zeker waanzinnig! Jaren en jaren van eenzaamheid hadden haar zeker de rede geroofd!....

En teer lei hij zijn arm om den hals van het meisje en troonde haar mee naar het breede balkon, waar de takjes van den blauwen regen als bloemgeestjes door de peilers gluurden....

„Ik heb u lief, Leliewinde . . . ."

En hij lei zijn mond op haar wangen en kuste zacht ademend het bevende meisje . . . .

„Ik heb u lief, Leliewinde . . . . Kom, wees niet zoo angstig! De vorstin heeft het alles immers zoo maar gedroomd . . . ."

En hij liefkoosde haar zacht onder haar goudblonde haren . . . .

En zonder één woord liet zij zich gaan en met gesloten oogen boog zij het hoofdje aan zijn hart . . . .

Haar bevende lippen gloeiden van zijn kussen; — hij dronk haar de ziel uit den mond met zijn kussen, zooals de zon de dropjes drinkt van den dauw . . . .

Hij hoorde zachte stemmen fluisteren, — lachende stemmen van spelemeiende elven heel hoog in het park, waar de nachtwind sliep tusschen de blâren en de stille, droomende boomen . . . .

En dan weer was alles stil en hoorde hij niets dan het lachen van den wind . . . .

Toen, eensklaps zweefde er een wondere klaarte langs de lucht, — een wondere klaarte, die niet was van de aarde, en toen de Skald aan het venster trad, zag hij tusschen de teedere stralen van het licht, even, maar even boven de zilveren zee om het slot, — een grooten glanzend gouden beker, gehuld in een doorschijnenden nevel, dof-schitterend met wondere juweelen om z'n zoom . . . .

De graal van Thules oude koningen, de mysterieuze

graal van de Liefde, gedwongen, genoodzaakt te herrijzen uit het diepste diep van het meer, omdat twee menschen, *onbevreesd voor den dood,* weer eens liefde hadden genoten in dat slot van enkel vloek.

En de glinsterende beker zweefde al lager en lager, dansend, deinend op wolkjes van nevel, tot hij wegdreef en één werd met een vloot van rozenwolken, die héél ver weg in de zilveren klaarte als bloemen rustten op de oppervlakte van het meer....

's Morgens, toen de vorstin op het balkon kwam met een zachten geur van doode tuberozen, toen vond ze Leliewinde en den Skald veranderd in twee beelden van roze marmer....

Het stervende meisjesgezichtje lag op den schouder van den krachtigen man.... en zijn handen, zijn arme, versteende handen, schenen nog teeder het hoofd met den langen stroom van heur haren te streelen....

En zoo duidelijk sprak nog hun liefde, tot zelfs in de starheid van den dood, dat Minnederve, — de laatste koningin van Thule, — angstig, wanhopig begon te weenen in een vreemde herinnering, vol van een wonder berouw en verlangen, aan de drie koningen, die ze eens had liefgehad met haar zinnen alleen, en die ze het beste en dierbaarste had ontroofd met haar liefdeloos kussen, minnende zonder minne.

En als een huivering gleed het nu over haar geheele lichaam. Zij voelde het bloed verstijven in haar aderen, en

de kilte van den dood sluipen door al haar leden, eerst verlammend haar voeten, dan opkruipend, langzaam, in afgemeten tusschenpoozen al hooger en hooger, tot zij eensklaps haar hart voelde krimpen als onder den klauwgreep van een geheimzinnig beest....

En wankelend, rondtastend met haar beide handen als naar een rustplaats, zwijmelde zij neer op de kussens van het bed en omarmde in een laatste inspanning van haar wil de beide dooden....

Buiten daalden sneeuwvlokken neder; de Lente in Thule was voor eeuwig gestorven, en de bloemen waren verflenst onder het ijs, dat nimmer en nimmer meer zou dooien in het Land, waar, sedert Hermas' dood, Liefde niet meer leven kon....

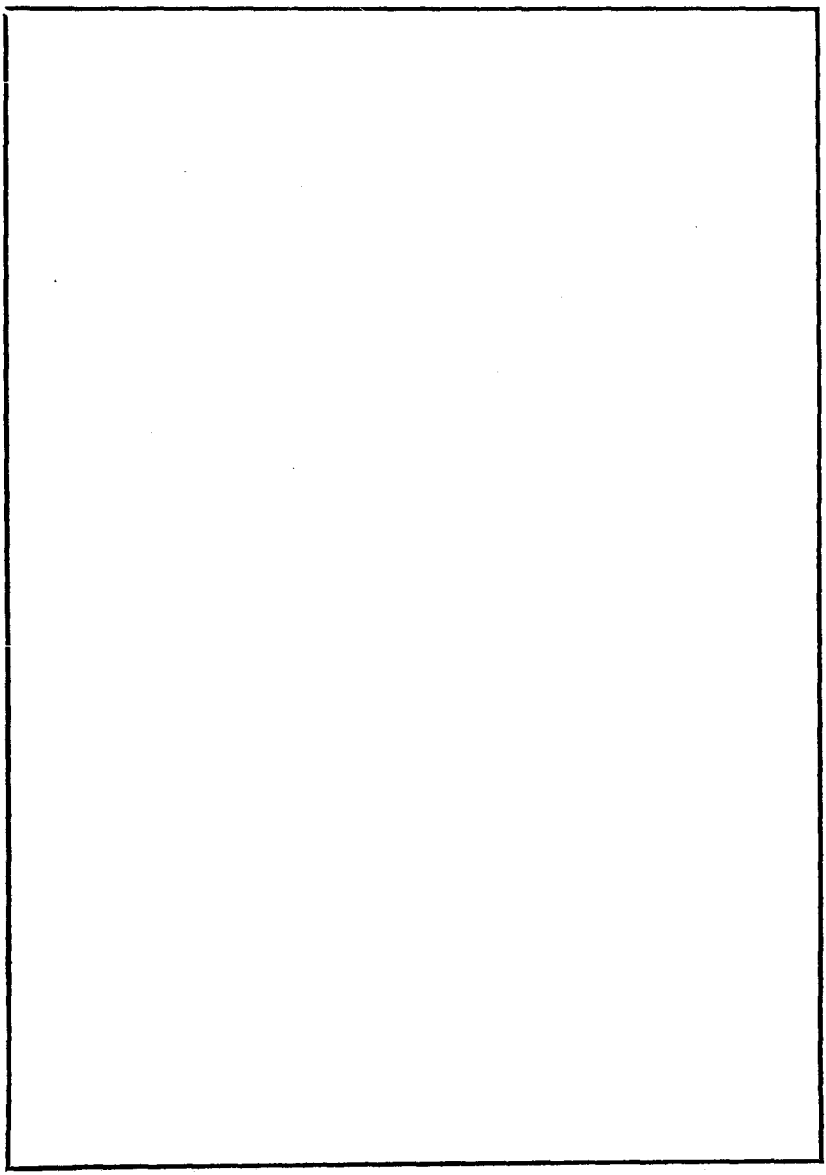

HET EILAND

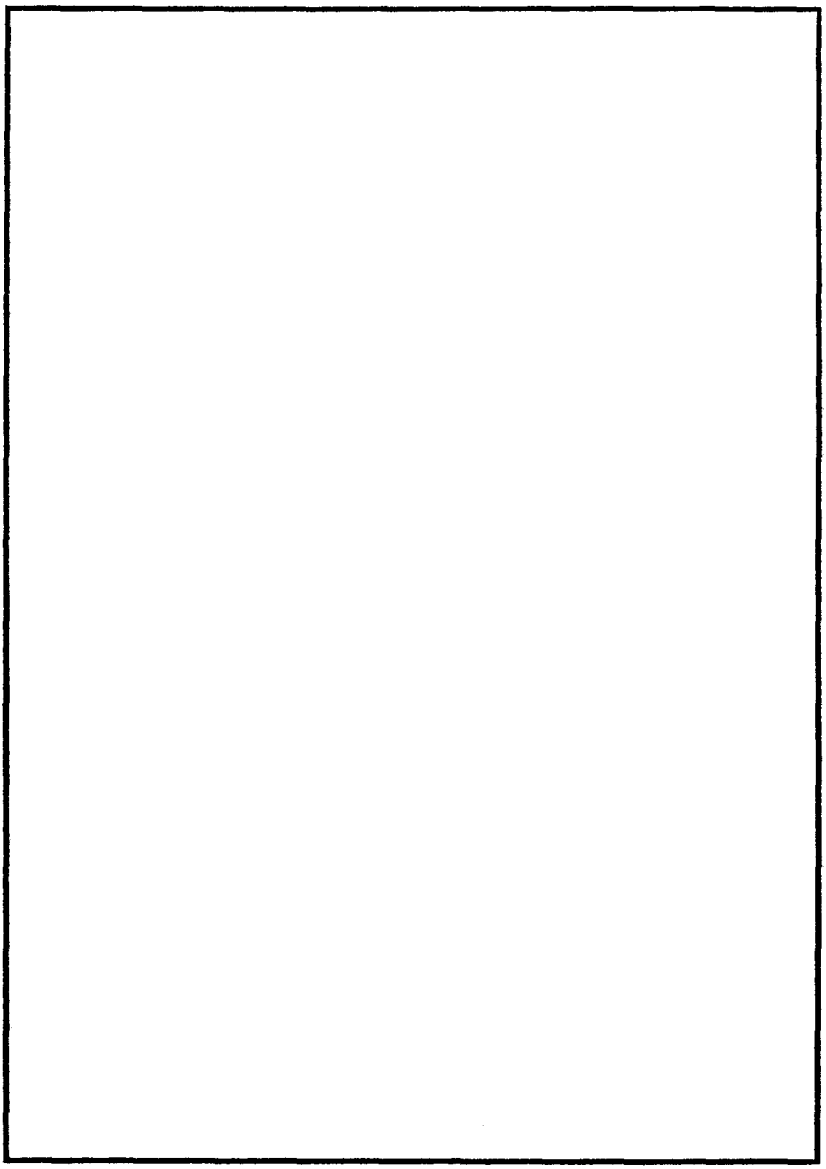

I.

Toen we, op een straalhelderen zonnedag in den hoogen Zomer, die vlocht zijn kransen van smaragdgeel licht overal om de blanke kust, van de Bosporus af tot de Zuilen van Herakles toe, het lieflijke Ausonië en het verschrikkelijke Yerne waren voorbijgevaren, en, eindelijk, den boeg zouden wenden naar het Zuiden langs het Tyrreensche strand . . . .; toen, op eens, terwijl de kleine golven, deinend in goud met witte randen, zacht opklotsten tegen den groenen voorsteven van het schip, toen was het of de zonnelucht, drukkend en zwaar van bedwelmende geuren, vulde onze longen met dronkenmakende aromen.

De Argo, die ons naar Kolchis had gebracht, zoog langzaam voort door het blanke schuim, terwijl een lauw windje, speelsch al een kind, de smalle witte zeilen deed zwellen als vleugels van huiswaartskeerende zwanen.

Wij hadden het eiland van Kirke bezocht, enkel in het voorbijgaan en met geen ander doel dan er water in te nemen en de averij te herstellen aan den boeg van het schip, dat twaalf dagen lang, op de Westkunst van Hibernia, door vreeselijke stormen was geteisterd geweest.

En terwijl we nu langzaam verdergleden, niets hoorend dan het geheimzinnig fluisteren van den wind in het want, dachten we met een huivering van vrees aan de gezellen van Odusseus, die wij door de tooverkunsten van de booze toovenares hadden veranderd gezien in beren en hyena's, zwijnen, bokken en stieren met een leste vonkje menschelijk licht nog in de wanhopige oogen en een vagen menschenklank in de stem . . . .

Al van de eerste morgenuren, toen de zon in goud de baren kuste van de grondelooze azuurzee, hadden de mannen, welke dien nacht de laatste wake hielden, de eerste nog flauwe streeling gevoeld van dien wonderbaren geur.

En het was geweest een geur van bloemen, doordringend zoet, traag voortdrijvend op den blonden nevel van de zee en zwevend boven de purperen lijn, die laag, bijna één met het lichtroze schuim, golfde, in schier onmerkbare deining, langs den schemergouden horizon.

En altijd doordringender werden de geuren, eerst zacht, heel teer, als van stervende rozen, dan prikkelend en bedwelmend als een walm van wierook en mirre, tot de zichtbaar trillende, zonnewarme lucht in wolken scheen voort te drijven, in volle wolken van enkel reuk!

Nooit nog hadden wij zulke geuren geroken .... Het was, af daar duizend onzichtbare bloemen dobberden op het spiegelend vlak van de zee, of er duizend onzichtbare bloemen bloeiden tusschen de wolken; en teeder gestreeld, met een huivering van genot, als bij de eerste liefkoozing van jonge lippen, verminderden onze roeiers de gelijke beweging van hun riemen, en nu en dan, slechts even, als met den zachten slag van een vogelwiek, de spanen indompelend in den blauwen plas, roeiden ze langzaam op in de gouden klaarte, die de zon achterliet op den kam van elke baar ....

Daarboven, in de staalblauwe lucht, was het groote licht al bijna gestorven.

Nog éénmaal, eer het voor goed wegzonk in het bad van louter rippelend goud, scheen het nog even op de kim

te rusten, hangend als een purpere kroon tusschen de drijvende, violette wolken, die als een krans van bloemen zweefden langs de aldoor deinzende westerkim.

Op de voorplecht van het schip waren Jasoon en Medeia in slaap gevallen. Schoon lagen zij, als twee jonge goden, op den rooden mantel van den held aan den voet van den hoogen mast, waaraan het wondere Vlies, de heerlijke vacht, waarvan elke wolvlok een goudklomp was, hing opgebonden onder het zwaard en het schild, waarmee de goddelijke held de mannen van Aietes had verslagen.

De linke arm van den held omsloot, met een gebaar van bescherming en inbezitneming tegelijk, het heerlijke lichaam van de schoone, veelwetende koningsdochter, en het kleine, fluweelzwarte hoofd van Medeia lag, vertrouwelijk als dat van een kind, aan Jasoons borst.

En altijd bedwelmender werden de geuren, streelende geuren van leliën en rozen, geuren van bloemen, zooals ze elders op aarde niet zijn ....

Toen zagen we de lage purperen streep, de lijn van violet, die dreef op het water, langzaam omhoogrijzen boven de zee, en, enkel zacht spelend met de lichtgroene riemen, roeiden de slaven altijd verder, heel stilaan verder in een streelkus van licht.

En uit de golven verrees het nu als een paleis van kleur bij kleur. Wemelende tinten van blauw en oranje, purper en vermiljoen, geel en karmijn schemerden op en neer als onder een in de lucht zwevenden, door niets gedragen koepel van het reinste, zachtste wit, tot wij eindelijk, geen honderd riemstreken verder, half drijvend half roeiend nu

in een droomerigen zwijmel, tusschen waken en slapen in bijna, vóór ons zagen dobberen .... iets als een reusachtige bloemkorf op een tapijt van blauwe zijde, als een groot schip van enkel vreemde, ons geheel onbekende bloemen, vastgemeerd op een stille, slapende zee: een eiland van louter niets dan gebloemt.

Dan weer zagen wij als lage heuvelen, oplijnend achter een goudblonde kust. En als, bij het langzaam verder roeien, het heele strand, goed zichtbaar nu, als een lentevizioen van licht omhoogrees uit de in avondpurper gloeiende golven, onderscheidden we duidelijk, achter een gladden rotswand van roomkleurig albast, zacht golvende kleurige plekken van heusche bloemen van allen vorm en alle verwe, — rood, teergeel, purper en héél helder blauw, en hoog boven alles uit als een bosch van heel slanke boomstammen, opstekend, wijd, hun uitgespannen waaiers van kelken sneeuwwit.

II.

Wat mocht het toch zijn, het wondere land, dat we wazig, verweg, in een sluier van stralen, nu eens zagen één worden met de lijn van de kim, dan weer plotseling, als werd het omhooggeheven uit de golven, blinkend van bloemen zagen stralen in den glans, die uit het Westen viel?

Was het een gezicht uit een droom of heusche werkelijkheid? Was het een goochelbeeld van onze door die wonderbare geuren geprikkelde verbeelding, of lag daar — wezenlijk — zichtbaar en tastbaar vóór ons het heerlijkste, nog ooit door menschen ontdekte land?

En de slaven voelden hun spieren verslappen en de riemen gleden neer langs de beide wanden van het schip.

Was het mogelijk, dat wij zoo allen tegelijk droomden, droomden op het zelfde oogenblik één en denzelfden droom; dat wij elkander, droomend met open oogen, met uitgestrekte handen toonden het nooit aanschouwde tooverland en woorden van vreugdevolle bewondering hoorden in melodieuzen tonenval uit elkanders mond?

Of was het veeleer — want Orpheus, de zanger en wijze, had ons van zulke verschijnselen gesproken, — een van die bedriegelijke spiegelingen van de lucht, als vaak diegenen misleiden, die reizen, weken en maanden lang soms reizen door de Nubische zandwoestijn?

En meer en meer bedwelmden de wondere roken ons de zinnen....

En droomerig teer, als in zachte ekstaze, sidderden we als van jonge, ontluikende liefde en staken, zonder het zelf te weten, de lippen uit als tot een kus, die toch geen enkel wezen was bestemd....

En trillend van begeerte na dien heel langen tocht, openden we smachtend de brandende lippen, ademden we en dronken, als een zoelzoete lucht van vrouwenlijven, die lieflijke geuren van bloemen in.

En nu — nu zagen we ze, de bloemen!

't Was, of de lucht zelf haar beeld naderbijvoerde tot dicht vóór onze oogen, tot nauw één spanne van onzen mond.

En o! ze groeiden en bloeiden overal, overal, heinde en ver, zoo ver we zagen, zoo ver we zien konden! Ze

woekerden in struiken, in boschjes en bosschen, overal, langs helling en delling van het droomenland!

Ze slingerden zich in duizend girlanden over de heuvels, over de boomen, die op die heuvels groeiden; ze rankten op tot in de hoogste takken en zweefden van uit de kruinen in lange trossen en festoenen wijd en zijd over het albasten strand.

III.

Van de geheele bemanning van het sneldrijvende schip was er, buiten de nog altijd slapende Jasoon en Medeia, nog één enkele, die de geweldige betoovering, welke het nader en nader komen van het wonderbare eiland op al de anderen maakte, geen oogenblik had ondergaan.

Het was Orpheus, de goddelijke zanger, de schoone Thrakiër, die, priester tegelijk en dichter, gezangen kende, die de macht hadden van een zegen of van een vloek en stormen verwekken en bedaren konden.

Hij leunde, zwijgend, over den boord van de Argo, op eenige schreden van het roer, en in zijn zachte blauwe oogen blonk wel het levendiger licht van de nieuwsgierigheid, maar niet de schroeiende vlam van de zinnelijke begeerte....

Hij, alleen van ons allen, kende het geheim van het Bloemeneiland, dat klom en klom al hooger en hooger uit de zongoude golven.

Toen stond hij recht, en grijpend de kleine, gouden harp, die hem, toen hij als een heel kleine knaap eens lag en sliep in het bosch, een mysterieuze verschijning, zeker wel

een van de onsterfelijke bewoners van Olumpos, geschonken had en leeren bespelen, en die hem, van dien dag af, op al zijn reizen de heele, wijde wereld door, geen enkel oogenblik nog had verlaten, begon hij te zingen in welluidenden woordenval, van de pracht van het veroverde Gulden Vlies, van de dapperheid van Jasoon, den grootsten van alle helden, en van de wondere schoonheid van de donkerharige Medeia.

Zoo beproefde de wijze onze aandacht af te leiden van het bovenaardsche kleurenschoon van het eiland daar vóór ons en onze zinnen los te maken uit de bedwelmende dronkenschap, waarin de stroom van geuren, die de heete lucht vervulden, ons hield gekluisterd.

Wij echter luisterden niet! Geen van ons allen luisterde....

Nauwelijks hoorden wij iets als een vaag gezingzang van op- en neergaande geluiden, en van de woorden, die de Priester-Zanger sprak in zijn lied, begrepen wij geen van allen iets.

En zie! Daar ontgleed de harp, alsof hij niet langer de kracht had ze op te houden, aan zijn bevende handen, want nu mengden zich op eens in de zoete bedwelming van die zee van geuren de lieflijke rythmen van droommooie zangen, die verleidelijk golfden langs het goudblinkend water en weerkaatst werden, hoog, in de purpere lucht.

En het was een zoete verrukking van tonen, de teerbruine alten, de blonde sopranen, de volle gamma van stemmen van vrouwen, de teedere streelklacht van zee op het strand.

Nu wierp de stuurman, zonder dat iemand het hem had bevolen, als gehoorzaamde hij aan een onzichtbare macht,

met vaste hand het peillood uit in het ondiepe water, en met een zacht geruisch, als een kleppen van vleugelen, als een teeder reuzelen van vrouwenkleeren, gleden en vielen de zeilen langs de kreunende masten, sneeuwwitte zeilen zoo blank als meeuwen, met in het midden een drietand in rood en goud.

Toen lieten wij haastig de sloepen uit en roeiden uit alle macht naar den oever, snel, met korte, krachtige slagen, om zelf te zien, met eigen oogen, wat het geheim van het eiland mocht zijn.

IV.

Ik zat met Butes, Pandioons zoon, in de voorste en vlugste van de twee booten, en lijze, met héél zacht geklots van riemen, naderden de roeiers het lage strand ....

Wonder-teedere kleuren fonkelden op het blauw; satijnglans van bloemen lag tusschen de blâren, en met half-open lippen, trillend van vreemd verlangen, dronken wij de aromen van de bloemen in.

Zonnig geel en heel licht blauw, sneeuwdonzig wit en gloeiend purper, zoo bogen de vreemde bloemen de hoofdjes en schenen te luisteren naar het wondere gezang.

Overal, in de kreken van het lichtblonde strand, op de golvende heuvelen, in de lichte dalen, waar de zon, die nu statig neerzonk in de baren, een lichten schemer van goud over lei, groeiden de zeldzaamste bloemen, een weelde van vreemde, heel grillig gevormde klokken en kelken, lichte heliosbloemen van het teerste violet, en affodillen, de

bloemen van de dooden, en groote roode bloedpapavers, als purpervlekken op het blond van het strand.

Ook sneeuwwitte en heldergele klaprozen groeiden laag bij het smaragdgroene water, waar de groote veelkleurige zee-anemonen als doode vlinders op den bodem lagen.

En, half bedolven onder die bloemen, als kleine sterren op kussens van mos, zagen we een heel teer, heel blankrozig geschemer, als van nog veel grooter, véel heerlijker bloesems, in de verte gelijkend op groote tuberozen, voortdeinend, met de stralende golven, tusschen de gouden loovertjes van het licht.

Onze booten vlogen als gevederde pijlen over het water, en de roeiers hielden recht op het eiland aan.

En al teerder droomde het zoete gezang, het betooverende lied van heel jonge vrouwen, heel zachtjes op en neerdeinend met de teer gerythmeerde kadans van de zee.... Zoo voeren wij langzaam op in het licht, terwijl de stervende zon de golven kuste.

Toen wendde ik even, heel haastig, om toch maar dadelijk weer naar het bloemeneiland te staren, het hoofd om naar het groote schip, en ik zag het vóór anker liggen in de kreek in een lichtmantel van stralen, en ik herkende de hooge gestalte van Medeia, die, door het uitzetten van de booten ontwaakt, angstig, handenwringend, naar 't mij scheen, als een waanzinnige op het dek heen en weer holde en onze roeiers toeriep, dat zij niet zouden landen.

Want ook zij, de heerlijke met de bruingouden oogen, de trouwe en lieflijke, die alle toekomst en alle verleden

kende en de geheimen wist van al wat leeft, ook zij kende het vreeslijke geheim van het land, dat ons aantrok als een magneet het geslagen staal, en ze wilde ons, nu het tijd was, waarschuwen, angstig, met bevende stem, voor de verleiding van de seirenen, die sedert eeuwen het eiland bewoonden.

En enkelen van de oudsten luisterden naar haar stem en wilden weer, haastig, den steven wenden, naar de stilliggende Argo toe, maar gloedrood, hijgend, met fonkelende oogen, drong Butes, de jongste van allen, om verder te gaan, en zoo naderden wij langzaam het lage strand.

Het wonderbare, dat ik nu moet vertellen, zal geen tijd of macht uit mijn geheugen wisschen, al vergunden mij de goden, dat ik, tachtigjarig grijsaard, mijn schoone leven opnieuw mocht leven, opnieuw, van de geboorte af....

Wat wij nu aanschouwden, geleek op een schoonheidsvizioen in een droom, zooals droomen kunnen de goden alleen.

De wondere roosblanke gedaanten, die wij uit de verte voor nog grooter en mooier bloemen hadden gehouden, het waren vrouwen, die als waterelven met de bloemen speelden, enkele als gekleed door haar zwevende haren, andere naakt tot beneden heup en dij.

Vóór, aan den uitersten ingang der kreek, op een ivoorwitte albastrots, die uitstak boven het water, zaten twee heel jonge, heel lichtblonde kinderen, spelend met jonge

visschen, wuivend met haar lange, goudblonde haren, de voeten verborgen in bloemen en groen.

Ze bukten zich vlug en lenig voorover en grepen met de hand naar de dartele visschen, die voortschoten, als fonkeljuweelen, rood als robijn, over de gladde keien, met een zonnevonkje op den lichtblauwen rug.

Ze waren zoo héél, héél jong en blond, twee zachte, blondgouden kinderen, de fijne heupen nog slechts half gevormd, de tepelbloem van den boezem nog niet meer dan een schuchter knopje, en het lange goudhaar viel als een levende sluier om de teeder beroosde, bloosblanke huid.

Dicht achter haar, in een boschje van bloeiende oleanders, zat een sombere eenzame gedaante. Zwaar golfde het lange haar om de licht ademende bronsgouden schouders. Breed zwol de malschvolle lijn van de heup boven de bloedanjers uit, die haar voeten bedekten, en over de gloeioogen, met een tartend speellicht in de pupil, trilden heel even de volle wimpers en de kersroode lippen openden zich en toonden een rij tanden van 't allerwitst ivoor.

Ginds, verre, wiegde de Argo zacht op de golven, uitkomend als een heel groote vogel met open vleugels tegen de vlamrood gloeiende westerlucht.

Eén steenworp slechts van het strand verwijderd, achter lage berken met ritselende blâren, lag een klein helder meer tusschen wilde rozen. Blauwe irissen droomden er om de lage zoomen, en in de zwevende schaduwen van de

hooge biezen zaten de vrouwen als witte bloemen, als beelden van marmer in het zachte mos.

Ze lagen naast elkaar op den oever, een levende weelde van schoonheid en gracie, een krans van zachtademende menschenbloemen, hel uitkomende op het wuivende gras.

En de vrouwen waren als volle, gedegen rozen, en de maagden waren als bloesems in knop.

De meeste waren heel jong, heel blond, met goudgloed in de zachte haren, olympisch schoon in haar zachtrozig vleesch, maar toen de jongste van ons allen haar in een opjuichen van zijn vurige geestdrift noemde de schoonste, de allerschoonste, die ooit verheugde het oog van een man, zie, toen zagen we naast de blondinen mollige, slanklenige brunetten en naast deze weer rosharige vrouwen met vlammende lokken . . . en de schoonste waren telkens die, welke wij het laatst hadden gezien.

En donszacht bij alle was het rozige vleesch, en alle waren ze lieflijk als gaden van goden, en zij waren als godinnen in de heerlijke, teedere weelde van haar kleuren, haar rozige vleeschkleur tusschen het lichte violet van den avond en het donkere sluiergroen van het geboomt.

Ze lagen achterover met de handen boven het hoofd, of dompelden zich in het goudgroene water, dat zacht zuigend deinde tusschen het wuivende riet.

V.

En bedwelmend suisde het wondere gezang .... De

meerminnen zwommen onze barken tegen... Ze dartelden tusschen de gouden visschen, nu eens naderend zoo dicht bij de plecht, dat wij ze bijna konden grijpen bij de wuivende haren, dan vluchtend weer, als we ze zacht wilden streelen, gillachjes lachend, speelziek en dartel, wondersnel wegzwemmend, zoodra we een van haar meenden te vangen, lokkend, vluchtend, naderend, weer vliedend als groote rozige glinstervisschen, voortzwemmend heel vlug, maar altijd tot aan de heupen verborgen in het straalvonken kaatsende, zongouden nat.

En weer luisterden we allen, als in een droom, verlangend gretig, met trillende lippen, en het lied van de roosblanke minnen wiegde onze laatste gedachten in slaap.

Nu daalde de zon, als een groote tulp met schitterende randen, in teedere rippelingen van amarant, purper en lichtgeel, als was het voor immer, in de eindelooze zee.

En zeldzaam lichte, zwevende nevelen omweefden met doorzichtige waduwen de Argo, die droommooi als een sprookjesschip, gemeerd lag in den uitspringenden inham van de kreek.

En de groote lichtbloem van de zon straalde nog even op uit de bovenste golven.

Als gesmolten goud kabbelden de kleine golven, zacht opklotsend met roosrood schuim op de kuiven tegen den boeg van de booten aan.

En weldra konden we niet meer verder.

Lange, fijne slingerplanten hielden ons in haar webben

van twijgen gevangen; als met heel fijne groene vingers hielden ze ons aan alle zijden tegen en eindelijk vast....

En toen wij de hoofden vooroverbogen over de kabbelende zee, zagen we alom zeeanemonen in lichtgroene dalen als vlinderbloemen tusschen het zwevende wier.

Even nog wendde ik het hoofd....

— Waar lag nu de Argo?

Goden! Hoe ver achter ons lag de Argo, in den opkomenden eersten nevel nauw zichtbaar met masten en zeilen, vaag, bijna vaag als een schim in de opaalgrijze lucht.

En het scheen mij, dat er geen Argo meer was...., dat er nooit een Argo bestaan had...., dat de tocht naar Kolchis, Medeia en Jasoon, en de Drakentanden en het goud-vlammende Vlies, dat dit alles niets was dan een stervende mare uit een eeuwen geleden, nu voor altijd verzonken en verborgen Verleên.

De Argo en het Leven....

Wáár was nu het Leven?

Wáár was het voor ons, dat werkelijke Leven, met zijn lusten en lasten, zijn plagen en plichten, zijn weelden en weeën, wáár was het voor ons?

Had het ooit wel bestaan, dat werkelijke Leven!

En waren wij de helden, — ik, Butes en de anderen, — de helden van de Argo, de winners van het Vlies?

En het leven dan, — het Leven....

Een droge boomtak, met rosse, doorboorde bladeren; wat bloemen, verslenst neerhangend op een dorren struik; eenige onduidelijke toetsen op een uitgevaagd schilderij; het gelaat van een doode, vóór dagen gestorven, heen-

bleekend vaal door een verweerd stuk glas; .... — o het leven, zóó zagen wij het leven, het ijdel, waardeloos leven; — zóó zagen wij en zóo voelden wij het ....

En wij begrepen, wij wisten, hoe waardeloos het was ... het leven ....

Iets was er, één enkel wonder iets, dat waarde kon schenken aan dat leven, —

iets —

dat zelfs de goden niet kunnen ontberen, dat hun bestaan inhoud en waarde schenkt zelfs in den eeuwigen Olumpus...

Liefde noemen het dwazen ....; wijzen noemen het *Genot.*

Waarom zou men werken, waarom zich vermoeien, waarom alle zenuwen spannen voor een luchtspiegeling, waar het eenige doel van het droomkorte leven toch enkel maar liefde is en genot?

Het gansche heelal zong een hymne van liefde. Liefde van goden had bloemen doen bloeien; uit een godenkus was de schepping geboren; de vogeltjes zongen van liefde in de takken; de bloemen bloeiden door liefde in het licht...

Het begin en het eind van het menschzijn was liefde; door den hevigen drang van begeerte-in-liefde was alles, wat ademt, op aarde ontstaan.

En op eenmaal werd het ons allen klaar en stond het vóór ons als een lichtende, verblindende waarheid ....

Nog nooit hadden menschen, van menschen geboren, den wil van de eeuwige goden verstaan!

In liefde geboren,
tot liefde verkoren,
wie liefde niet kent,
alle wijsheid schendt!

Maar het groote liefdegebod van de schepping hadden zij door hun wetten tot zonde gemaakt en het heerlijkste wezen, in een lichtzoen ontvangen, gedoemd tot een lijden, dat zelfs niet kent.... het redeloos dier....

En het allerreinste en teerste gevoel, de zuivere, vrije liefde tusschen mannen en vrouwen, hadden zij door onthouding doen ontaarden in zonde, bezoedeld, ontheiligd door gebod en verbod.

Geboren worden in liefde, leven in liefde, sterven in liefde, — het begin en het eind van de Schepping was liefde, — in Liefde werd de wil van de goden vervuld...

En een zware bedwelming lag over onze zinnen, al staarden onze oogen nog op naar het licht.

En allen verlangden we vreemd naar dat land, waar de vrouwen bloeiden als groote bloemen en de bloemen zich openden als lippen van vrouwen, om gezoend te worden door den kus van de zon.

En toch, met een vreemde huivering van vrees, terwijl alleen nog de voorste roeiers heel zacht met de riemen speelden in het nu doffe, groene, ijskoude nat, wendden wij het hoofd naar het groote schip, van waar heel zacht, heel teer, als in een droom, het lijze klagen van Orpheus' gou-

den lura zich vermengde met het schrille gekrijsch van de meeuwen rond ons.

Maar de blonde Butes, Pandioons zoon, van ons allen de jongste, schoonste en geweldigste, riep met luide, overmoedige stem, terwijl hij heftig, met schokkende schouders zijn arm onttrok aan mijn sidderende handen: „Laat mij gaan, Hermas, Herakles' zoon, en poog mij niet langer te weerhouden .... Ik wil van nabij zien die vreemde bloemen en drinken haar roken en slurpen haar wijn. Ik wil de lippen kussen van al die vrouwen, schooner dan bloemen in de weelde van haar vleesch! Ik wil streelen de warme, roosblanke armen, de schouders, den gloeienden boezem. Genieten wil ik, al was het één uur slechts, zooals de goden genieten, zonder kommer en zonder te vragen: „wat komt er later, als de kus gekust is en de weelde dood?...." Laat los, gij, Hermas, ik wil genieten! En kussend sterven en stervend kussen...., een god gelijk!"

VI.

Toen begreep ik, dat wie deze woorden had gesproken, niet was de jonge Butes, Pandioons zoon, maar wel dat het waren de eeuwige goden, die orakeltaal spraken door Butes' zulk een voorrecht niet eens beseffenden geest.... En wetend, dat er geen wil bestaat tegen den wil van de goden, bevrijdde ik zijn hand uit de mijne en zweeg.

En met een stouten haal sprong hij uit de boot en zette den voet op den weeken bodem, waar iedere kleurgolf een bloemenknop droeg; en lachend, luidop lachend tegen de blonde vrouwen, die hem verleidend hun mond boden

en zich lenig op de heupen wiegden, riep hij juichend met zijn jonge stem: „Ach, dat al die vrouwen één hoofd hadden, één rooden mond om mijn lippen te kussen, één boezem om mijn hoofd aan te vlijen, één paar armen om zacht in te sluimeren, te droomen, te sterven in eeuwigen kus . . . ."

En zachter, al zachter fluisterend, als antwoordde hij in de verte op een onhoorbare stem, droomden de woorden weg als in sterven: „Vaart henen, gij, mannen en helden uit Hellas! Medeia en Jasoon, mijn hulde en groet! Ik kies er de weelde van de eeuwige goden! Vaart henen, gij helden! Ik blijf en geniet."

En nauwelijks, heendringend door de slingerplanten, had hij het strand bereikt, of de nacht viel in nevelen over het land.

Maar de Argo lag in een kroon van licht.

Helblauwe vlammen kropen over het water en bij iedere deinende beweging van het schip vlogen er vonken, kleine geheimzinnige vlammen over heen.

Nu werden, één voor één, de sterren geboren en wonderbare lichtjes dobberden op de zee . . . .

Ze bewogen op en neer met den zucht van het water; ze kropen heinde en ver erover als groote kevers; ze schenen te fladderen als vlinders van licht . . . . Als vreemde, heerlijke insekten, skarabeeën, spinnen, groote torren, wriemelden ze daar, diep beneden, in het klagende, klotsende nat. En van achter een wolkenschip zwaaide de maan haar bloedroode sikkel door den hemel en omzweefde met het fijne rag van haar teerwitte zweeflicht het albasten eilandstrand . . . .

VII.

Toen weerklonk op de Argo weer Orpheus' stem, en ditmaal verbrak ze de betoovering van onze zinnen . . . .

En wij hoorden hem zingen en luisterden naar zijn zangen, heerlijk meesleepende, overweldigende zangen, van het hemelsch genot dat er ligt in den plicht — en van het heerlijke glanzende Vlies, en van Perseus, die Meidoesa doodde, en van Herakles, die de Hydra versloeg.

En het jonge, reine, krachtige bloed, het frissche jeugdbloed van al die mannen, bruiste weer hooger en krachtiger in hun aderen op, en weer ontwaakte hun moed, en ze verlangden naar daden, naar hooger en beter dan zingenot.

Toen namen we in doodsangst de riemen weer op en roeiden als razenden weg van het eiland, klommen vlug omhoog langs de zwaarden van 't schip en haalden de sloepen in langs het boord. En op een kort bevel van Medeia bogen nu de slaven zich weer over de riemen, en deden ze, met rythmisch geregelde drukking van krachtige armen, op en neer gaan in de violetgetinte zee . . . . En langzaam en zuchtend geraakte het logge gevaarte in beweging en stevende, met breed uitgezette zeilen, terug in het zog van vóór enkele uren, het geheimzinnige eiland voorbij.

En zonder dat nog een enkele durfde omzien naar het land der seirenen, hoorden wij de tooverzachte stem van Medeia, nu niet meer, als daareven, van heel in de verte, maar thans van heel nabij, Orpheus bedanken, den wijzen

zanger, omdat hij door de kracht van zijn lied de mannen uit Hellas had teruggeroepen en verlost uit de klauwen van de even wreede als sluwe seirenen, die de mannen verslinden, als haar lust is geboet.

En allen luisterden en keerden . . . ., wilden keeren!

Maar Butes luisterde niet. Onbeweeglijk, onbewogen, als betooverd vastgebonden in een vreemde bedwelming, was hij neergeknield tusschen al die bloemen en al die vrouwen, die hem zacht lokkend omringden.

En snikkend, klagend bijna als een kind, weenend van onbewuste begeerte, rustte hij schreiend in de armen van de seirenen, die hem zachtjes streelden het roodblonde haar.

Hooger en hooger dreef, als een Argo van zilver, de halve maan boven het wondere land en goot zulk een heldere klaarte uit over de bloemen en de vrouwen, — over de bloemen, waar die wiegelden in het zachte mos of hoog oprankten tusschen de takken van de boomen; over de bloemvrouwen, waar deze zwommen tusschen de hooge varens of te rusten lagen op bloemenbedden, — dat men weerom, schier nog duidelijker dan straks bij het purpergloeien van den avond, elke seirene onderscheiden kon . . . .

Doch al de helden lagen nu, de oogen met de hand bedekkend, in groepen verspreid over het dek van het schip, en alleen Orpheus stond recht aan den voet van den mast en zong verder zijn lied van het Werk en den Plicht.

Ik leunde alleen op de achterplecht van het schip. Als

betooverd hield ik de oogen gevestigd op het eiland, dat langzaam, langzaam begon te wijken, en dacht, met een gevoel van afgunst en bewondering tegelijk aan Pandioons zoon, die alles waagde voor liefde en genot.

En huiverend, in een trilling van begeerte, zag ik den stouten, vastberaden jongen man, die, wankelend, als bewoog hij zich in den slaap, langzaam ging van de een tot de andere vrouwbloem, streelend de volle, licht ademende schouders, streelend de handen en het zachtzijden haar, niets meer wetend van ons en het Gouden Vlies en de snelzeilende Argo, die zachtjes heendreef in de stilte van den nacht.

En het eiland waasde weg, heel vaag, héél ver onder de teere, witte wade. En het vuur van de zee, als gouden vlinders, omgaf het nog altijd met een krans van licht. En plotseling was het, of het in de zee verzonk....

Er was geen eiland meer....

Er was niets meer dan de Zee....

En in de vreemde zigzagvlammen, die bij iederen gelijken slag van de riemen opschoten in bliksemflitsen om het schip, verwijderde de Argo zich al meer en meer van de plaats, waar wij het wonder hadden aanschouwd, en lang nog volgden ons de wondere geuren van de bloemen en het stille roepen van het seirenenlied.

INHOUD

VAN GOTELINDIS, 1901. 7
VAN HET HEIDENJONGETJE, 1901 25
EEN ZOETE SPROKE VAN DRIE MAAGDEKENS, 1898 49
DE ALLERHOOGSTE VIERSCHAAR, 1897 . . . 97
ROEPING, 1898 135
MINNEDERVE, 1899 195
HET EILAND, 1901 215

CORRIGENDA

Bl. 9, 23en regel, *myrrhe,* lees: *mirre;*
12, 22en regel, *met slanke torens, en naast . . . .,* lees: *met slanke torens naast . . .;*
21, 15en regel, *reien,* lees: *rijen;* zelfde fout op bl. 28, 20en regel;
30, 11en regel, *omhoogwarrelde,* lees: *omhoogdwarrelde;*
38, 4en regel van beneden opwaarts, *bedelblond jongetje,* lees: *blonde bedeljongetje;*
76, 5en regel, *min Kindeken,* lees: *mijn Kindeken;*
96, 5en regel, *die vóór zoovele zijn witte . . . .,* lees: *die vóór zoo vele eeuwen zijn witte . . .;*
103, 7en regel van beneden opwaarts, lees: *schoonen;*
104, 4en regel, *Udo, ik heb,* lees: *Udo, ick heb . . . .;*
118, 14en regel, *meer langzaam,* lees: *langzaam meer;*
151, 3en regel van beneden opwaarts, lees: *uter noot;*
188, 4en regel, lees: *den riddere.*

Aanmerking. — *Van den aanvang van deze eeuw,* bl. 96, regels 2 en 3, bedoelt: *van de XIXe eeuw.* De legende werd geschreven in 1898.

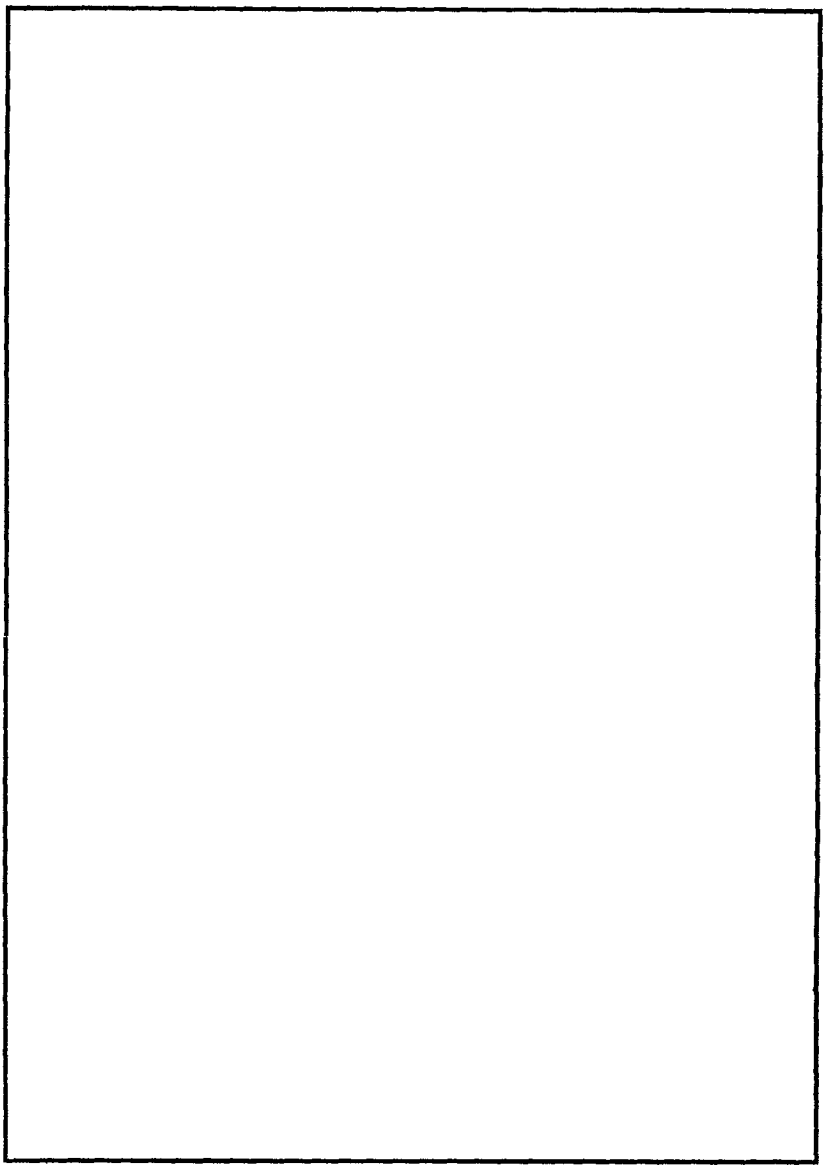

EEN VERGETEN PROCES

door

L. E.

Tweede geïllustreerde druk.

Ing. f 3.50, Geb. f 4.25

„Het werk van Mej. E. heeft altijd een bijzondere bekoring voor ons. Zij verstaat meesterlijk de kunst om het verleden voor ons te doen herleven."

Opwaartsche wegen.

...Ik las het keurig uitgegeven boek met belangstelling, vooral om de uitstekende teekening van tijd en zeden, land en volksaard."

De Oud-Katholiek.

„L. E. heeft een zeer specialen kring van lezers en lezeressen. Haar boeken, waarin romantische gegevens verwerkt worden in vroeger geleefd hebbende personen, waarvoor de stof wordt geput uit oude familiepapieren, hebben ongetwijfeld een eigen bekoring. Zij hebben sfeer en boeien."

De Vrouw en haar Huis.

„De begaafde schrijfster geeft hier een historische roman uit den bataafsch-franschen tijd, die zonder twijfel zeer geslaagd mag heeten. Dit boek behoort, wat inhoud en wat vorm betreft, tot de beste Nederlandsche litteratuur, die mij den laatsten tijd onder oogen kwam.

Alg. Weekbl. v. Chr. en Cultuur.

EENIGE BELANGRIJKE UITGAVEN:

L. E. Friesche Jayke. Ing. f 1.25. Geb. f 1.75

L. E. Anna Maria de Sandra. Ing. f 2.90. Geb. f 3.75.

L. E. Mesdames. In luxen omslag f 1.20.

L. E. In de Generaliteitslanden, zelfde uitvoering f 1.20.

L. E. Annette van Droste-Hülshoff, zelfde uitvoering f 1.20.

WOUTER VAN RIESEN, Miniatuur, zelfde uitvoering f 1.20.

N.V. G. J. A. RUYS' U.-M., ZEIST

200817_011

mont003goud01

De gouden distel